

არსენალი

საქართველოს
არსენალი

13/2

„კვირის პალიზა“, სამხედრო-ანალიტიკური ჟურნალი. №8 (13). ივლისი, 2005. ფასი 1,5 ლარი

**გეიარადებული
და კალიან
საშიში...
განქანები**

**როგორ გვეზრკოდნენ
აფხაზეთში
(ფაქტები და გვირგვინი)**

1425 / 2
2005

**თვითგვკლაველი
სოფლები**

**განკეპის
გამანადგურებლები**

**სნაიპერული
იარაღი და მისი
საბრძოლო გამოყენება**

პოლიგონზე —
„ჯავშანი 2005“

6

სნაიპერული
იარაღი და
ვიზი
საბრძოლო
გამოყენება

10

ბანკების
ეკვლავები

38

ზეთიარაღებულნი და
კალიან სუიცი
ქართული და უსსრ-ური
საბრძოლო
ავტომანქანები

25

ფიუჯელაქის
ლაგაჟები

34

ორსახოვანი
პარსკვლავი

50

სარჩები

- ახალი ამბები
- 4 მოკლე ინფორმაციები
- პოლიგონზე
- 6 „ჯავშანი 2005“
- კალენდოსკოპი
- 8 უცხოეთის ამბები
- მეთხველის გვერდი
- 10 სნაიპერული იარაღი და მისი საბრძოლო გამოყენება
- სპეცსამსახურები
- 13 ლუსტრაცია – ზანაცვა თუ...
- 15 სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურების არქივები
- მტერს უნდა ვინცობდეთ
- 16 როგორ გვებრძოდნენ აფხაზეთში
- ნოუშაუ
- 19 ჰირველ ქართულ კოსმოსურ ობიექტს ექვსი წელი შეუსრულდა
- კონსულტაცია
- 20 კვალიფიციური რჩევები
- ნადირობის მოყვარულთათვის
- 22 თოფი ოცი ათას გირვანქა სტერლინგად
- 24 სამხედრო ლექსიკონი
- იარაღი
- 25 შეიარაღებული და ძალიან საშიში
- კომპანიონი
- 30 ფოქსტერიერი
- გაბაცება
- 34 ფიუზელაჟის ღამაზმანები
- ხერხი სუბია...
- 38 ტანების მკვლელები
- რჩევები
- 40 უსაფუძვლო და გამართლებული შიში
- მეზობელი კარისაო...
- 43 ბულგარეთის სამხედრო-სახლავო ძალები
- კატასტროფები
- 45 თვითმკვლელი ხომალდები
- 46 სახალისო სტაგისტია
- კროსვორდი
- 47 არსენალვორდი
- გადარჩენის სკოლა
- 48 როგორ ვძლიოთ შიშს
- სუპერმობილი
- 50 ორსახოვანი ვარსკვლავი
- „არსენალის“ იარაღის მღაზია
- 54 თითქოს ნაცნობი, მაგრამ მაინც უცხო „მაჟაროვი“

კალენდოსკოპის სვეტი

რედაქცია მოხარულია, რომ ინტერნეტ-ფორუმზე „არსენალი“ აქტიურად განიხილება. ძალზე სასიამოვნოა ის ფაქტი, რომ ჩვენი მკითხველი საქაოლ პრეფესიულად ახლოვებს. თუმცა ზვე-რად უფრო მნიშვნელოვანი ის არის, რომ ახალგაზრდები დაინტერესდებიან არაან სამხედრო საკითხებით და მათთვის სულდერთი არ არის ქართული შეიარაღებული ძალების პედი. საინტერესოა ფორუმის მონაწილეების მიერ გამოთქმული შენიშვნები და კრიტიკა. ჩვენ აუცილებლად ვაკეთებდით წინებით მათ სურვილებს. აქვე გვინდა ერთ გარემოებას გავუსეთ საზი. „არსენალში“ თუ „კვირის პალიტრის“ სამხედრო რუბრიკაში დაბეჭდილი კრიტიკული სტატიები, ვინმეს მიმართ სიამაოით ან ანტიპათიით როდია გამოწვეული. წლებულ საქართველო შეიარაღებულ ძალებზე 300 მდნ ღარზე მეტ თანას დახარჯავს. ჩვენი ქვეყანა, სამწუხაროდ, არ არის ისე მდიდარი, რომ ყოველწლიურად ამხელა თანხები გაიდოს. ამიტომ ჩვენი სურვილია, ქვეყნის გასაძლიერებლად თითოეული მოქალაქის მიერ გაღებული თანხა რაც შეიძლება მზანმდროულად დახარჯოს და მაქსიმალურად შეიზღუდოს სამხედრო ბიუჯეტის ძარცვა.

ჟურალთაბა!
 ხშირია შემთხვევა, როდესაც ჩვენი მეთხველი სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერ ასწრებს ჟურნალის ყიდვას პრესის ყიხურებში. ამიტომ გირჩევთ, გამოიწეროთ „არსენალი“ და მიიღოთ შინ, ყოველი თვის დასაწყისში. ტელ: 42-43-40

რედაქციის დაუკითხავად მასალების გადაბეჭვა აკრძალულია

ჟურნალ „არსენალის“ ძველი ნომრების შეძენა შეგიძლიათ რედაქციაში

გაზეთ „კვირის პალიტრის“ ღამატება ©
 რედაქციის მისამართია: თბილისი, აყრის ქუჩა №8. (სპორტის სასახლის უკან)
 ტელ: 42-43-46
 ფაქსი: 98-74-44

email: arsenali@kvirispalitra.com
 ჟურნალი გამოდის თვეში ერთხელ

უკრაინელი სამხედრო მოხელე აფხაზეთში მისი პოლიტიკა

მზად არიან

უკრაინის საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის, ანტონ ბუტიკოს განცხადებით, უკრაინა აფხაზეთში თავისი სამხედრო კონტინგენტის შეყვანას არ გამოირცხვას. „ჩვენი აზრით, გაყინული კონფლიქტების მოგვარება არსებული სამხედრო ფორმატით ვერ ხორციელდება, ამიტომ უკრაინას შეუძლია ამ პროცესში მონაწილეობა“.

ილიოა მიდიოს, – აცხადებს უკრაინის საგარეო უწყების წარმომადგენელი. აღსანიშნავია, რომ უკრაინის კრიზისული უშიშროების საბჭოში უკრაინული სამხედრო კონტინგენტის მითითება არაა განლაგების საკითხი უკვე განხილულია.

საქართველოს სახელმწიფო მინისტრმა კონფლიქტების მოგვარების საკითხებში გიორგი ხაინდრაძემ აფხაზეთში სამხედრო ოპერაციის ინტერნაციონალიზაციის შესახებ საკითხი სხვადასხვა დონის შეხვედრებზე არაერთხელ დააყენა.

"რუსეთმა შესაძლოა გააძვირებს ზაფხულის გაყვანას"

საქართველოს თავდაცვის მინისტრი ირაკლი ოქრუაშვილი აცხადებს, რომ რუსეთისა და საქართველოს საკანონმდებლო ორგანოებმა დროულად უნდა მოახდინონ რუსული სამხედრო ბაზების საქართველოდან გაყვანის იურიდიული დოკუმენტის რატიფიცირება. „ვიფიქრობ, ეს პროცესი გაართულებს ვითარებას, დაიწყება დებატები და ა.შ., მაგრამ თუ რუსეთის კონსტიტუცია ითვალისწინებს ამ მოთხოვნებს, მაშინ მან უნდა გააიაროს ეს პროცედურა“, – აღნიშნა ირაკლი ოქრუაშვილმა.

რუსეთის პარლამენტის ბევრი დეპ-

უტატი კატეგორიულად ეწინააღმდეგება საქართველოდან რუსეთის ბაზების გაყვანის გადაწყვეტილებას და არ ეთანხმება ხელშეკრულებაში გათვალისწინებული დებულების შესრულებას, კერძოდ, ბაზების 2008 წლის განმავლობაში გაყვანას.

რუსეთის სათათბირომ ჯერ კიდევ 1994 წლის ჩაავალი ქართულ-რუსული ჩარჩო-ხელშეკრულების რატიფიცირების პროცესი, რომელსაც პრეზიდენტმა ბორის ელცინმა და ელუარდ შუგაროვმა აწერდნენ ხელს.

ოქრუაშვილის თქმით, საქართველო აუცილებლად უნდა გაწვედეს ნატოში, რაზეც განაცხადს მომავალ წელს გააკეთებს. მანამდე კი ქვეყანამ უნდა შეასრულოს ის ვალდებულებები, რომელთაც საქართველო-ნატოს ინდივიდუალური პარტნიორობის გეგმა აკისრებს.

რუსეთში საბარამდე საკვანძო სირცხვილი "ისკანდერი" და "ფარავს"

მიმდინარე წლის მეორე ნახევარში რუსეთი ჩრდილოეთ კავკასიის სამხედრო ოლქის თანამედროვე სარაკეტო კომპლექსით, – „ისკანდერი“ აღჭურვას გეგმავს. გათვალისწინებულია მათი დაყენება სასტარტო პოზიციებზე სოჭში, ნაჩიკში, ვლადიკავკაზსა და აზერბაიჯანის საზღვართან – დერბენტში. რუსი სამხედრო ექსპერტების აზრით, რაკეტების გამოყენება შესაძლებელს გახდის ფართო სივრცეზე ზუსტი სარაკეტო დარტყმების განხორციელებას თურქეთის ქალაქების – ტრაპიზონის, ართვინისა და ფარსის, სომხეთის –

ლენინაკანისა და კაფანის, ირანის – შეკარლისა და გერმის რაიონებისა და აზერბაიჯანის ქალაქ მასლის მიმართულ ტერორისტულ აქტივობებში. აზერბაიჯანის საზღვარზე განთავსებული „ისკანდერი“ სამიზნე იქნება თურქეთის ჩრდილოეთ, საქართველოს მთელი ტერიტორია, სომხეთის ტერიტორიის ნახევარი და თალიში მთების გარდა, მთელი აზერბაიჯანის ტერიტორია.

ტაქტიკური რაკეტა „ისკანდერი“ დარტყმის სიზორე რელიეფის გათვალისწინებით დაახლოებით 300 კილომეტრს აღწევს. სამიზნეების ზუსტი განადგურებისთვის გამოიყენება კოსმოსიდან გადაღებული ტერორისტების ციფრული რუკები. ბოლო მოდიფიკაციის „ისკანდერი“ აღჭურვილია ოპტიკური თავებით, რომელიც მიმართულია დამოუკიდებელი სამიზნეებისაკენ. ეს ციფრული რუკების გამოყენების გარეშე იძლევა სამიზნეების მიმართულებით ზუსტი დარტყმების განხორციელების საშუალებას. ექსპერტების აზრით, „ისკანდერებს“ განლაგება აზერბაიჯანის საზღვართან რუსეთის პოლიტიკის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია და ითვალისწინებს „პრევენციულ დარტყმებს ტერიტორიული საფრთხის თავიდან ასაცილებლად, თუკი იგი მიმართული იქნება რუსეთის წინააღმდეგ“.

ამერიკელი სამხედრო კოლეჯის შემდგომ დაგვიხმარებენ

საქართველოში მალე სამხედრო პოლიცია შეიქმნება, რომელსაც ამერიკელები დააფინანსებენ. საქართველოს პარლამენტმა მკორე და მესამე მოსწინეთი განიხილა „პოლიციის შესახებ“ კანონში ცვლილებები. კანონი პირველი მოსწინეთი პარლამენტმა 30 ივნისს მიიღო. აღნიშნული ცვლილებები თავდაცვის სამინისტროს, შსს-სა და ფინანსურ პოლიციასთან ერთად, საპოლიციო ფუნქციების მქონე ფორმირების – სამხედრო პოლიციის შექმნის უფლებას ანიჭებს.

თავდაცვისა და უშიშროების საპარლამენტო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე დავით კიკიაძემ აცხადებს, რომ სამხედრო პოლიციის შესახებ კანონს პარლამენტის სამუშაოგეგმაში სწავლა მიიღებენ. პარლამენტის თავდაცვისა და უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის, ვეით თარგამაძის განცხადებით, სამხედრო პოლიციის შექმნა პრიორიტეტულია და ამ იდეას უკვე მხარს

უჭერს. „ამერიკელები სერიოზულ ფინანსურ დახმარებას გაგვიწვევენ“, - განაცხადა თარგამაძემ.

სამხედრო პოლიციის შექმნისა და მისი ღვიზნისების საკითხი 13-17 ივნისს აშშ-ში თავდაცვის მინისტრ ირაკლი ოქრუაშვილისა და საპარლამენტო დელეგაციის ეიზიტის, ავრთვე, პენტაგონში ქართული დელეგაციის მიერ გამართული შეხვედრების დროს გადაწყდა.

**NATO კონსოლიდაციის
 მომხარალები
 პირდაპირ არ ჩაიბრუნა**

NATO-ს გენერალურმა მდივანმა იააკ ლე პოპმა სხეუტის რუსეთის გახტო „როისისკიე ეესიტისთვის“ მიცემულ ინ-

ტერეუმე განაცხადა, რომ საქართველოს შიდაკონფლიქტების მოგვარებაში NATO „პირდაპირ როლს არ შესრულებს“. „ჩვენ უნდა დავუხმაროთ მხარეებს ნლობის აღდგენაში. მაგალითად, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემათთან ერთად, ჩვენ უნდა მოეუწოდოთ კონფლიქტის მხარეებს დალოცისკენ, რჩევა მიეცეთ პრობლემის მოსგვარებლად“, - განაცხადა სხეუტმა. NATO-ს გენერალური მდივნის განცხადებით, ორგანიზაცია უშუალოდ არ უნდა ჩაერთოს კონფლიქტების მოგვარებაში, რადგან ის „მსოფლიო ფანდარში არ არის“. სხეუტის საქართველოს NATO-ში გაწევრების პერსპექტივის საკითხსაც შეეხო. მისი თქმით, „ალიანსის კარი ღაა, მაგრამ მისკენ მიმავალი გზა გრძელია. მართალია, ქვეყნებს, რომლებსაც NATO-ში გაწევრება სურთ, დავუხმარებთ, მაგრამ ეს გზა თავად უნდა გაიარონ“. სხეუტის განცხადებით, „საქართველოს ევროპაში ინტეგრაცია სურს და უკვე NATO-ს პარტნიორიც არის, მაგრამ, როდის გახდება საქართველო ალიანსის სრულუფლებიანი წევრი, ჯერჯერობით, ამის თქმა ძნელია“.

**"ამირიკაპეკანისანი
 აზირბანიშანი
 ყველაზე ძლიერი"**

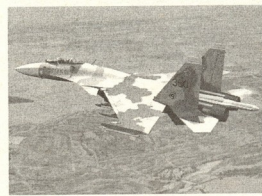
ილაკამ ალიევის აზრით, აზერბაიჯანის არმია ამერიკეკანისანი ყველაზე ძლიერია. როგორც აზერბაიჯანის პრეზიდენტმა განაცხადა, მთავრობა ქვეყნის თავდაცვის გასაძლიერებლად ყოველწლიურად გაზრდის ხარჯებს.

2003 წელს თავდაცვის ხარჯებისათვის ბიუჯეტიდან 135 მლნ დოლარი, 2004 წელს კი 175 მლნ დოლარი გამოიყო. მიმდინარე წელს თავდაცვის სფერო 300 მილიონით დაფინანსდება.

ილაკამ ალიევიმ ხარჯების გაზრდის ერთ-ერთ მიზეზად რუსეთის სამხედრო ბაზების საქართველოდან სომხეთში გადაადგილებაც დაასახლა: „მართალია, სომხეთს არ გადაეცემა, ისევ რუსეთის ბაზებზე გადააქეთ, მაგრამ ჩვენ ხომ ვიცით, რომ სომხეთის ტერიტორიაზე იქნება. სწორედ ამიტომ აზერბაიჯანის მზარე აღკვეატურ ზომებს მიმართავს და ზრდის სამხედრო ბიუჯეტს“.

**"ძარბაზი
 ეკვნიებას..."**

„მართალია, რუსეთის სამხედრო-საპირო ძალები რუსეთ-საქართველოს საზღვრის გასწვრივ ფრჩხებს ახორციელებს, მაგრამ მეზობელი სახელმწიფოს საპირო სიერტეს არ ვარდევით“, - განაცხადა რუსეთის სამხედრო-საპირო ძალების მთავარსარდალმა ვლადიმირ მიხაილოვმა ოფიციალური თბილისის მხრიდან

გამოთქმული უკმაყოფილების პასუხად. მისი თქმით, თვითმფრინვები დაფრინავენ მხოლოდ რუსეთის ტერიტორიის გასწვრივ და იმ მიზნით, „რომ დაათვალიერონ უღელტეხილები, აწარმოონ საპირო გადაღებები“. საქართველოს პრეტენზიების კომენტარების მისხალივმა შენიშნა: „მისს დიდი თვლები აქვს, ქართველებს ჭყენაბათ, რომ ჩვენ თბილისს ზემოთ დაფრინაბათ“.

**გასულ წელს უკრაინამ
 დიდძალი სამხედრო
 ტექნიკა მომეყიდა**

გასულ წელს უკრაინამ საქართველოში 6 ერთეული 152 მმ-იანი თვითმავალი პუბიკა (2С3), 28 БМП-2 და 13 БТР-80 გაყიდა. გაეროს რეესტრში საქართველოს ანგარიშზე მითითებულია, რომ „უკრაინის სექსორტთან“ გაფორმებული კონტრაქტის თანახმად, ქვეყანაში კიდევ უმეზვა 40 ერთეული БМП-2 და 10 БТР-80.

გაეროს რეესტრში უკრაინის ანგარიშის თანახმად, გასულ წელს 64 БМП-2 იუმეზმი გაიგზავნა, 19 კი უგანდაში. აზერბაიჯანში გაიყიდა 3 ტანკი Т-72 და ზალპური რეაქტიული სისტემა Смерч-ი. 2004 წელს უკრაინიდან ინდოეთში გაიგზავნა 6 МИГ-23, ხოლო ჩინეთში - 1 СУ-27.

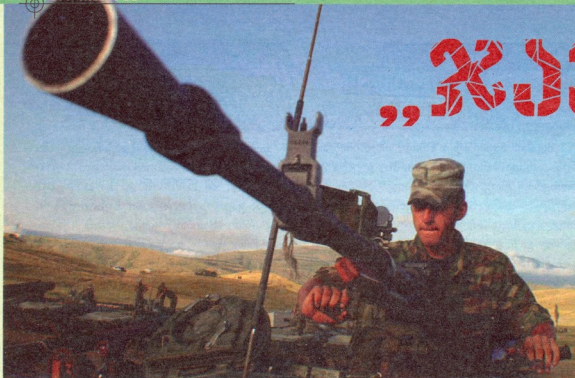
**ძარბაზი
 თურქეთიდან კოსოვოსკენ**

საქართველოს შუიარაღებელი ძალების მეოთხე ბრიგადის ოცეული 16 ივლისის თურქეთში გაეგზავნა, სადაც მამუშას სამხედრო ბაზაზე სპეციალურ სამკვირიან მოზადებს გაივლის. ოცეული, რომელსაც უფროსი ლეიტენანტი ამირან ჩოკორია ხელმძღვანელობს, თურქეთში სპეციალური მოზადების გაგლის შემდეგ, სამშვიდობო მისიის შესასრულებლად კოსოვოში გაეგზავნება (დისლოკაციის ადგილი ქალაქი პრიზრენი). ქართული ოცეული სამშვიდობო მისიის თურქული ბატალიონის შუამდგენლობაში ექვსი თვის განმავლობაში შესრულებს.

კოსოვოს სამშვიდობო ოპერაციებში ქართული მშვიდობისმყოფელები 1999 წლიდან მონაწილეობენ. 2003 წლიდან კი კოსოვოში გერმანული ბრიგადის შემადგენლობაში სამშვიდობო მისიას ერთი ქართული ასეული ასრულებს.

საინფორმაციო
 სააგენტოებზე დახედვით
 მოგახსნა მამაპა ზაქიშვილი

„ჯავახანი 2005“

ორფორმს კოლიგირება
ამჟამად ქართული არმიის
ჯავახანთაქიკამ „ნაიშუშავა“
„ჯავახანი-2005“-ის კოლური
სახელწოდებით ორფორმს
კოლიგირება 15 ივნისიდან
20 ივლისამდე საქართველოს
შეიარაღებული ძალების 150
ერთეულზე მეტი ტანკი,
ქვეითთა საბრძოლო მანქანა
და ჯავახანტანსკორტიორი,
ორი „იროქავის“ ტიპის
შვეულმფრანი, ექვსი Ми-24
მომიერიშე შვეულმფრანი და
1300-მდე საჰაერო
მოსამსახურე იღებდა
მონაწილეობას.
18 ივლისს, წვრთმების
დასურვის დღეს
საჩვენებელი წვავლება
გამიგართა და იქ დამსწრე
საზოგადოებას უჩვენეს, თუ
როგორ ათვისისუფლებდნენ
აზრისორი ქვეყნის მერ
დაკავებულ ტერიტორიას
ქართული ტანკისტები და
საბრძოლო შვეულმფრანები
ვილტვაი. ერთშვიანი
წვავლება ოფისილური
ინფორმაციით 400 ათას
ლარი დაჯდა.

ფორტეზა:
ქართული T-72 ტიპის
ტანკების კოლონა მიემართება
პრობითი მონინაალმდეგის
მიერ დაკავებული ტერიტორი-
ისკენ.

ფორტის ხაზთან მიხალე-
ბისას ტანკები იშლებიან და
ისე მიაქეთ იერიში მონი-
ნაალმდეგზე. ტანკისტები
მრისხანე საბრძოლო მან-
ქანების შეუჩერებლივ
მოძრაობისას ისჯონ 125 88
კალიბრიან ტურეებს მონი-
ნაალმდეგის პოზიციებისკენ.

ბრძოლაში Ми-24 ტიპის დამრტყმელი შვეულმფრენები ერთეუბიან ფოტოსურათზე მოჩანს, თუ როგორ უშვებენ Ми-24-ები C-8 ტიპის უმარ-თავი რაკეტების „სეტყვას“ — სულ საჩვენებელ სწავლებაში ექვსი Ми-24 ტიპის დამრტყმელი და ორი УН-1Н სამხედრო-სატრანსპორტო შვეულმფრენი მონაწილეობდა.

სწავლება დამთავრდა. ერთ-მანეთის გვერდით Т-72 ტიპის ტანკები და БМП-2 ტიპის ქვეითთა საბრძოლო მანქანები დგანან. მათ თავზე კი სპაერო-საბრძოლო მანევრს Ми-24 ტიპის დამრტყმელი შვეულმფრენი ასრულებს.

ფოტომასალა მოგვინოდა
საინფორმაციო სააგენტო „ინტერპრესნიუსი“

ზედმეტ საბრძოლო მასალას უკრაინა ერაცხ შენთავაზებს

ვინცაში ვიზიტისას, უკრაინის ეროვნული უშიშროებისა და თავდაცვის საბჭოს მდიანმა პეტრე პოროშენკომ წინადადება წამოაყენა, არ გაანადგურონ ზედმეტი საბრძოლო მარაგი და ის ერაცის არმიას მიჰყიდონ. პოროშენკო ამ საკითხზე იმსჯელებს ერაცის პრემიერ-მინისტრთანაც, რომლის ვიზიტი უკრაინაში ივლისის დასასრულს იგეგმება.

უკრაინის ეროვნული უშიშროებისა და თავდაცვის საბჭოს ბრძანებით, შეიქმნება სამუშაო გეგმა, რომელიც ორ კვირაში მოამზადებს სათანადო დოკუმენტებს უკრაინული იარაღის საზღვარგარეთ გაყიდვის თაობაზე.

სულ უკრაინაში 184 სამხედრო საწყობია, სადაც ორ მილიონ ტონაზე მეტი საბრძოლო მასალა ინახება. მის დიდ ნაწილს შენახვის ვადა ეწურება.

აზერბაიჯანელი სამხედროების კოლმედიაციის მოსამსახურე გაგზავნა კოალიციური ძალების შემადგენლობაში ოკრაინაში მონაწილეობის მისაღებად. სამხედრო მოსამსახურეთა გაგზავნა ერაცში მოსამსახურე აზერბაიჯანელი სამხედრო კონტინგენტის პირადი შემადგენლობის გვეგური როტაციის ჩარჩოებში მიმდინარეობს.

90 ჯარისკაცი და 19 ოფიცერი ამავე რაიონების სამხედრო მოსამსახურე შეეკვლინ. 2003 წელს აზერბაიჯანიდან ერაცში გაგზავნილი სამხედრო მოსამსახურეების რიცხვი 150 კაცს შეადგენს. ისინი, ძირითადად, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ობიექტებს იცავენ.

„ღამის მონადირეებს“ რფ-ის საჰაერო-სამხედრო ძალები 2007 წელს მიიღებენ

„ახალი დამრტყმელი რუსული შეუღულმფრენის Mi-28H „ღამის მონადირის“ გამოცდა ცხრა თვეს გასტანს, მისი შესყიდვა კი 2007 წელს დაიწყება“, — განაცხადა რუსეთის შეუღულმფრენების ქარხნის გენერალური დირექტორის მოადგილე ვიტალი ჰაველოვმა.

„სანამ ჩვენი სპეციალისტები არ დარწმუნდებიან, რომ ახალი შეუღულმფრენი კონსტრუქტორების მიერ

გათვალისწინებულ პარამეტრებს ემთხვევა, შეუღულმფრენის შეიარაღებაში გადაცემის უფლება არაეის აქვს. სავარაუდოდ, პირველი დასკვნა შეუღულმფრენის ვარჯისიანობის შესახებ 2007 წლისთვის იქნება მზად, მაშინ მათ სერიულ წარმოებასაც დაიწყებენ. ვფიქრობ, სულ ზეით მანქანას ავაწყობთ, მეტისთვის საჰაერო-სამხედრო ძალებს თანხები არ აქვს“, — განაცხადა ჰაველოვმა.

Mi-28H ახალი თაობის დამრტყმელი საბრძოლო შეუღულმფრენია. იგი აღჭურვილია საბრტე რადიოელექტრონიული მოწყობილობით, რომლის წყალობითაც შეუღულმფრენი შეეძლება ღამით, როდესაც მეტეოროლოგიური პირობებში ფრენა, მიწისზედა თუ საჰაერო სამიზნეების ძიება, აღმოჩენა და ამოცნობა, მათი კოორდინატების დადგენა და ა.შ. ის ერთადერთი შეუღულმფრენი იქნება მსოფლიოში, რომელსაც ავტომატურ რეჟიმში 5 მ საძაღვეზე ფრენა შეუძლია. „ღამის მონადირის“ სიჩქარე 300 კმ/სთ-ია და მოწინააღმდეგე 5-10 მეტრის მისაღლიდან „ეპარება“.

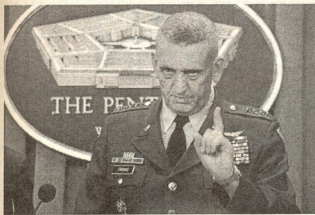
როგორც რფ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალების მოავარსდარდამ ვიტალი მიხაილოვმა განაცხადა, რუსეთმა უკვე დაიწყო „ღამის მონადირის“ გამოცდა, რომელსაც მოწინააღმდეგის განადგურება არა მარტო დღისით, არამედ ღამით, წყვედიანდმე შეუძლია.

კენეტონის ახალი სტრატეგია

„ამერიკელ სამხედრო სტრატეგებს განზრახული აქვთ საზღვარგარეთ და ქვეყნის შიგნით მოქმედ სამხედრო ძალების გადანაწილება“, — წერს The New York Times-ი. გაზთვის ინფორმაციით, პენტაგონში ფიქრობენ, რომ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში უნდა შეიკვეციოს ამერიკული სამხედრო ძალების კონტინგენტი და გაძლიერებული ყურადღება დაეთმოს აშშ-ის უსაფრთხოებას და ტერიტორიულ ბრძოლას. ამჟამად განიხილავენ საკითხს ამ გადაწყვეტილების შესატანად პენტაგონის სტრატეგიაში, რომელიც ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ მტკიცდება. კერძოდ, ამერიკულ სამხედრო უწყებაში მიაჩნიათ, რომ ქვეყნის საზღვრებგარეთ მსოფლიო ერთი ფართომასშტაბიანი ომი შეიძლება აწარმოონ (ახლა ორია — ერაცისა და აფღანიეთი).

როგორც სტრატეგის უფროსთა ვაერთანეული კომიტეტის მეთაურმა, გენერალმა რიჩარდ მიერსმა განაცხადა, აფღანიეთს და ერაცის ომების გამო არმიის მნიშვნელოვანი ძალები შედისაფრთხილებს ალსაკეთად ვერ გამოიყენება.

აშშ-მა რუსეთი და ჩინეთი შუა აზიის სახელმწიფოებზე ზეწოლაში დაადასტურა

აშშ-ის შტაბების უფროსთა გაერთიანებული კომიტეტის ხელმძღვანელმა გენერალმა რიჩარდ მაიერსმა რუსეთი და ჩინეთი შუა აზიის იმ სახელმწიფოებზე ზეწოლაში დაადანაშაულა, სადაც ამერიკული სამხედრო ბაზებია განლაგებული.

„ძალიან დიდი ქვეყანა პატარა ქვეყნებზე ზეწოლას ცდილობს. მე ამას ვხედავ“, – ასეთი კომენტარი გაუკეთა მაიერსმა შინაის თანამშრომლობის ორგანიზაციის დეკლარაციას, რომელშიც ნათქვამია, რომ ამერიკული ბაზები ყირგიზეთიდან უნდა გავიდნენ.

„შუა აზიაში უსაფრთხოება და სტაბილურობა მნიშვნელოვანი იდეაა და ის, ვისაც ამის უზრუნველყოფა შეუძლია, იქ სასურველი სტუმრები უნდა იყვნენ“, – განმარტა გენერალმა. მისი თქმით, აშშ-ის ბაზები უზბეკეთსა და ყირგიზეთში მხოლოდ ავღანეთში მიმდინარე ოპერაციის გამო არ არის განთავსებული, ეს რეგიონი აშშ-ისთვის „მრავალი ასპექტითაა“ მნიშვნელოვანი. „უზბეკეთი ისლამური მოძრაობისაგან მომდინარე ტერორიზმს შეეჯახა“ და აშშ ამ ქვეყანას უნდა დაეხმაროს, დაასკინოს გენერალი.

საშინელი სტატისტიკა

როგორც რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო ექსპერტები იუწყებიან, 2005 წელს რუსეთის ფედერაციის არმიამ არასაომარი დანაკარგი 445 კაცს შეადგინა. ამასთან, მხოლოდ ივლისში 98 სამხედრო მოსამსახურე დაიღუპა.

როგორც დამოუკიდებელი სამხედრო მიმოშილველი პავლე ფელგენაუერი აღნიშნავს, „არ არსებობს არანაირი სამოქალაქო შიდაკონტროლი იმისა, როგორ აღრიცხავს თავდაცვის სამინისტრო დაღუპულ სამხედრო მოსამსახურეებს. მისი თქმით, დაღუპული სამხედრო მოსამსახურეების შესახებ ცნობებს სისტემატურად აცქერებენ, მაგრამ თავდაცვის სამინისტროს, სამხედრო

სად გაქრა იარაღი

უსურთის გარნიზონის პროკურატურა შორეული აღმოსავლეთის სამხედრო ოლქის მეხუთე არმიის მოტოშორილელი პოლკის საწყობებიდან იარაღის დატაცების ფაქტებს იძებნის.

იარაღის დატაცების ფაქტები რევიზიის დროს აღმოაჩინეს. პოლკი პრიმორიეს შხარის სერანდოვის რაიონის წინა სიბერეცეოშია დისლოცირებული. შემოწმებისას დადგინდა, რომ საწყობიდან დაიკარგა 118 ერთეული ავტომატი AKC-74,15 ცალი 7,62 მმ-იანი სნაიპერული შაშხანა СВД, სამი ხელის ტანკსაწინააღმდეგო ლუმინარტორცნი და ორი სატანკო ტვიმფრეკევი ПКТ.

დატაცების ფაქტზე ადრეულია სისხლის სამართლის საქმე, მიმდინარეობს გამოძიება. უკვე დაპატიმრებულია ოფიცერი, რომელიც სარაკეტო-საარტილერიო სამსახურს კორებდა, და პრაპორშჩიკი – საწყობის გამგე.

უსურთის გარნიზონის პროკურატურამ პარალელურად დაიწყო იარაღისა და საბრძოლო მასალების აღწერა შორეული აღმოსავლეთის სამხედრო ოლქის ყველა გარნიზონში. გამოძიებას აქვს ვერსია იმის თაობაზე, ვის მიჰყიდეს იარაღი. ერთ-ერთი ვერსიის თანახმად, იარაღი შესაძლოა უსურთელ დანამულებრივმა დაუკუფრებმა შეიძინეს. თუმცა, პროკურატურა არ გამოირიცხავს, რომ იარაღი ჩრდილოეთ კავკასიაში გაიყვანა.

პროკურატურისა და ჯარისკაცთა დედების კომიტეტის მონაცემები „ითიქმის არასილვეს ეთხვევოდა ერთმანეთს“.

როგორც დიდი ბრიტანეთის თავდაცვის სამინისტროს კონფლიქტების ცენტრის კავკასიის ექსპერტი ჩარლზ ბლუნდი აცხადებს, რუსეთის არმიის არასაომარი დანაკარგები „საშუალოდ 900-დან 1100 კაცს შეადგენს წელიწადში“.

ექსპერტები ამის ერთ-ერთ უშთავრეს მიზეზად ჯარისკაცებისა და ოფიცრების მოშადების დაბალ ღირსე ასახელებენ. ვარდა ამისა, როგორ ჩარლზ ბლუნდი, ამბობს, „მეთაურები არ ზრუნავენ ჯარისკაცებზე ისე, როგორც, ვთქვათ, დიდი ბრიტანეთის არმიაში. აქედან გამოიმდინარე თვითმკვლელობათა რიცხვიც მატულობს“.

„რუსული ყაზარმა თავისი პირობებით ციხეს ჰკავს“, – ასეთი დასკვნა გააკეთა სამხედრო ექსპერტმა ალექსანდრ გოლცმა.

სნაიპერული იარაღი და მისი საბრძოლო გამოყენება

დღესდღეობით გლობალური ომის სა-
შიშროების შექცევითი პარალელურად, წინა
პლანზე გადმინაცვლა ისეთმა პრობლე-
მებმა, როგორცაა რეგიონული კონფლიქტები
და ტერორისტების ბრძოლა. როგორც
ერთ, ისე მეორე შემთხვევაში უდიდესი
როლი ენიჭება სნაიპერთა მოქმედებებს.
ამაზე მეტყველებს მრავალი ქვეყნის
ლოკალური ომების უახლესი ისტორია.

საიდან წარმოიშვა სიტყვა „სნაიპერი“?
— ეს ტერმინი პირველად თავის წერილში
ერთმა ბრიტანელმა ოფიცერმა 1773 წელს
გამოიყენა. თანდათანობით სიტყვა ხმარე-
ბაში შემოვიდა და კარგ მონადირეს ნიშნე-
და.

ინგლისური ტერმინი sniper („სნაი-
პერი“) წარმოადგება სიტყვიდან snipe რაც
ინგლისურად „ბეკასს“ ნიშნავს. ბეკასი
(ქართულად „ჩაბუზა“) პატარა, სწარტი ჩიტაა,
რომელიც ინგლისისა და შოტლანდიის
ჭაობებზე იმართებს, ხოლო ზაფხულს სკან-
დინავიაში ატარებს. აქვს მკვერი ყვის-
ფერ-შავი შეფერილობა, მჭიდვ ზომა (25 სმ-
მდე) და ტეხილი ტრაკტორითი დაფრი-
ნავს, რის გამოც იგი ძალზე როულ სამ-
იხნეს წარმოადგენს. ამიტომ ითვლებოდა,
რომ თუ ჩაბუზას ნაბოვლებას შეძლებდა,
მამნ მონადირე ნებისმიერ მისაწამ მთხე-
დრებდა. რეალურად, პირველი სნაიპერები

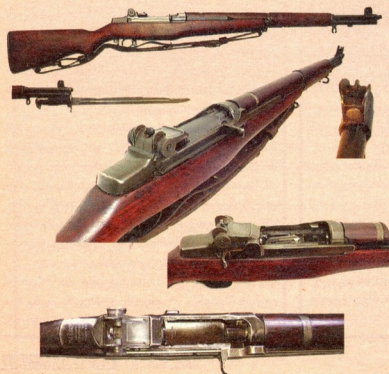

AK-ს ბაზაზე შექმნილი
„ზასტაევა-76“

ამ სიტყვის თანამედროვე გაგებით, ნაწლვე-
ბიანი ცეცხლსასროლი იარაღის შექმნის
შუღვე გამოჩნდნენ. მართალია, ასეთი იარა-
ღი ევროპაში ვერ კიდევ XVI საუკუნეში
შეიქმნა, მაგრამ მამნ ფართო გავრცელება
ვერ პოვა, რადგან არამყარი და ძვირი იყო.
ნაწლვეებიანი იარაღი ფართოდ მხოლოდ
XVIII საუკუნის ბოლო მეოთხედში, ამერიკის
დელი ბრიტანეთისგან გათავისუფლებისთვის
ომის დროს გავრცელდა.

XVIII საუკუნის დასაწყისში იარაღის
შეარბივებელთა ექსპერიმენტების შედეგად
პენსილვანიის შტატში განდა პირველი
ნაწლვეებიანი თოფები, შემდეგში ამ თოფებს
უწოდებს შამხანები. ნაწლვეებიანი ლულის
გამოყენებამ სერიოზულად გაზარდა სწო-
ლის მანძილი და სიჭიჭიროვე. მუხუნე-
ვად იმისა, რომ ამ იარაღის გამოყენება
თავდაპირველად პენსილვანიაში დაიწყო,
მას ეველგან „კენტაკი-რაიფლ“-ს ანუ „კენ-

ამერიკული M-1 „გარანდი“...

და მის ბაზაზე შექმნილი M-21

ტყის შაშხანას“ უწოდებდნენ.

მუხედავად იმისა, რომ სნაიპერები საკმაოდ ზიანს აყენებენ მიწინააღმდეგეებს, XX საუკუნეში მათ სათანადო ყურადღებას არ აქცევდნენ და მათ მოქმედებას დიდ ანგარიშს არ უწევდნენ. სნაიპერებმა ყველაზე კარგად წარმოაჩინეს საკუთარი თავი ფინეთ-საბჭოთა კავშირის ომში. ისეთმა პატარა ქვეყანამ, როგორც ფინეთია, შეუძლო რეალური წინააღმდეგობა გაეწია საბჭოთა არმიისთვის არა თავისი რევოლუციური ჯარების ძალით, არამედ მართხვლა სნაიპერების მეშვეობით.

ფინელ მსროლელთა შორის რამდენიმე რკრიფის მფლობელიც არის, რომელთა სახელებიც მუდამ დარჩება სნაიპერული ხელნაწების ისტორიაში. მათ შორის ყველაზე ცნობილია სიბო პაი და სუკო კოლკა. ორივე მათგანი მოსინის სისტემის შაშხანებს იყენებდა. სიბო პაიამ, რომელიც ომამდე მწიბროქმედი იყო, 505 წითელარმიელ განაგდურა (ცნობისთვის 2000 წ. გაზაფხულზე მას 96 წელი შეუსრულდა). სუკო კოლკამ მოსინის შაშხანის დახმარებით 400 საბჭოთა ჯარისკაცი გაანადგურა. საბჭოთა ჯარების ზურგში (სადაც იგი ხშირად მოულოდნელად ჩნდებოდა) იყენებდა ფინურ პისტოლეტ ტეკვა-ფრქვევს „სუომი“, რომელიც თავის ანგარიშს კიდევ 200-მდე შეიძლება დაემატოს. ა თქმა უნდა, კარგად სროლა ყოველგვარი იარაღიდან შეიძლება, მაგრამ მსროლელ, რომელიც სნაიპრად იწოდება, სნაიპერულ შაშხანას იყენებს.

რას წარმოადგენს სნაიპერული შაშხანები? — სნაიპერული შაშხანა არის კარგად გამოხუნული, ხელთ გადასატანი ცეცხლსასროლი იარაღი, რომელზეც სროლისთვის გამოიყენება როგორც ჩვეულებრივი (საშტატო), ისე სპეციალური ვაზნები. მისი ძირითადი დანიშნულება მიწინააღმდეგეის მიზნის წყრებოლიანია დახიანება შორ მანძილზე — როგორც ცოცხალი ძალის (პირველ რიგში), ასევე დაჯავშნული დანადგარების გარეთ მყოფი დაუცველი აპარატურის განადგურება. მასზე, ძირითადად, დაყენებულია ოპტიკური სამიზნე.

სნაიპერული შაშხანები უნდა შეესაბამებოდეს სპეციფიკურ მოთხოვნებს. მათი წონა განისაზღვრება მაქსიმუმ 6 კგ-ით, რამდენადაც ამაზეა დამოკიდებული უკუდართვების ძალა, რომელიც თავის მხრივ არ უნდა აღემატებოდეს 3 კგ-ს. უკუდართვების მეტი ძალის შემთხვევაში მსროლელი სწრაფად იღლებს. თუმცა არც ძალზე მსუბუქი შაშხანა ეფექტური მძლავრი ვაზნის გამოყენების შემთხვევაში. რამდენადაც უკუდართვმა იწვევს შაშხანის ამოვარდნას და მიზნის დაკარგვას. მიშენილიანია აგრეთვე არაღლის სიმაძმის ცენტრის ბალანსი.

სნაიპერის საბრძოლო მუშაობის სპეციფიკა მითხოვს ალის ავარდნის, გასრო-

ღებენდარული „მოსინი“

ლის ხმის, მექანიზმა დეტალების ხმაურის მინიმუმამდე შემცირებას. რა თქმა უნდა, სნაიპერული შაშხანა უნდა იყოს უვალატო და ადვილად მოსახმარი.

სხვადასხვა ქვეყნის არმიებში, სპეცსამსახურებსა და პოლიციაში შეიარაღებულ აქტო სამი ტიპის სნაიპერული შაშხანა: ჩვეულებრივი (ხაზიანი), გაუზომბესული (გადაკეთებული ჩვეულებრივიდან) და სპეციალური.

ჩვეულებრივ სნაიპერულ შაშხანების ეკუთვნის მოსინის სნაიპერული შაშხანა, რომლის დახასიათებებია:

- კალიბრი 7,62 მმ
- ტყეის საწეის სიჩქარე 865 მ/წ
- წონა 4,27 კგ
- სიგრძე 1230 მმ
- სავაზნე კოლოფის ტევადობა 5 ვაზნა
- სროლის სიჩქარე 10 გასროლა/წთ
- ვაზნების ტიპი 7,62X54 მმ
- სამიზნე მანძილი 150 მ

შტაბსკაპიტან მოსინის კონსტრუქციის „სამხაზიანი“ შაშხანა რუსული და საბჭოთა ჯარის შეიარაღებაში 55 წლის განმავლობაში იყო. იგი 1898 წელს მიიღეს და სერულ წარმოებაში 1943 წლამდე იყო. შაშხანა ძალზე დიდი რაოდენობით (12 მილიონ ეგზემპლარზე მეტი) გამოუყვეს. ასეთი სიცოცხლისუნარიანობა და პოპულარობა შეიძლება იმით აიხსნას, რომ

მას მარტივი კონსტრუქცია ჰქონდა და ადვილად მოსახმარი იყო. შაშხანაში ვაზნების გადატანა მსროლელის ხელის ძალის მეშვეობით წარმოებს. მოსინის შაშხანას დღემდე უმაღლეს შეფასებას აძლევენ სპეციალისტები. მასზე ამბობენ, რომ სანამ ცეცხლსასროლი იარაღ არისებებს, — იარაღებს მოსინის შაშხანაც, იმდენად კარგი და საიმედოა მისი კონსტრუქცია.

NATO-ს ქვეყნების ჩვეულებრივი შაშხანებიდან შეიძლება აღინშნოს გარანდის კონსტრუქციის შაშხანა, რომელიც აშშ-ის შეიარაღებაშია 1936 წლიდან. ეს არის შაშხანა M-1 „გარანდი“. მისი ავტომატიკა ულუსაშრობაზე ხერხდოდან დენობის არის გამოყოფის პრინციპით მუშაობს. მექანიზმი უზრუნველყოფს მხოლოდ საითო ცეცხლის წარმოებას. ვაზნების გამოღეუს შემდეგ სპეციალურად ვარდება ზეითი. შევითლისტები აღინშნავენ „გარანდის“ შდარებით მეტ წონას, თუმცა სახს უსამეჩ მის სროლის სიზუსტეს, მეტიერ უკუდართვის ძალას და დიდ საექსპლოატიკო საიმედობას.

M-1-ის ტექნიკურ-ტექნიკური დახასიათებებია:

- კალიბრი: 7,62 მმ
- სიგრძე: 1107 მმ
- წონა: 4,8 კგ
- სავაზნე კოლოფის ტევადობა: 8 ვაზნა

СВУ

კალიბრი 7,62 მმ

ტყვიის საწვავი სიჩქარე 850 მ/წმ

სიგრძე 1125 მმ

სავაზნე კოლოფის ტევადობა 20 ვაზნა

ვაზნის ტიპი 7,62X51 მმ (მაუზერი)

სამიზნე მანძილი 800 მ

გერმანული შაშხანა „პეკლერ-კონი“

PSG-1 შექმნილია გერმანული ავტომატური შაშხანა G-3-ის ბაზაზე. მასში

მილიანი და დაკეთებულია კონდახი, გა-

დილებულია სალულე და ლულა, აგრეთვე

დამატებული და გაუმჯობესებულია სახ-

ელური. დამრტყმელ-სახსლეტი მექანიზმი

აწარმოებს მხოლოდ სათითაო ცეცხლს.

ტაქტიკურ-ტექნიკური დახასიათება:

კალიბრი 7,62 მმ

ტყვიის საწვავი სიჩქარე 750 მ/წმ

სიგრძე 1208 მმ

სავაზნე კოლოფის ტევადობა 5 ან

20 ვაზნა

ვაზნის ტიპი 7,62X51 მმ (მაუზერი)

სამიზნე მანძილი 600 მ

სპეციალური კონსტრუქციის შაშხ-

ანები ურთიერთკავშირშია ბრძოლის სი-

ხვედრით, სროლის სიჩქარით, მანევრირე-

ბით და საიმედოობით. ეს შაშხანები

იყვანა ორ ჯგუფად: ავტომატური (თვით-

დამტყმელ) და მჭიდრანი.

ავტომატური სნაიპერული შაშხანე-

ბი აერთიანებს სამიზნე და მიზნობრივ

თვისებებს. ისინი იძლევა 30 გას-

როლას წუშში და გამოიყენება ახლო

მანძილზე ბრძოლისთვისაც, რადგან აც-

ილებს შეშთხვევამი ადვილია განმეო-

რებით გასროლა. თუმცა ავტომატური

გადატენვა, მიწილი მისი ღირსებების მი-

უხედავად, იწყებს კონსტრუქციის

გართულებას და დამძიმებას, აძლიერებს

დარტყმით დატვირთვებს.

მჭიდრანი შაშხანები წააგავს სპორ-

ტულს. შორ მანძილზე (1500 მ-მდე)

ისინი ავტომატურ შაშხანებს სჯობს

ტომატია, „სედ“-ს მოხერხებული კონდახი

და ოპტიკური სამიზნე მკვეთრად აუმ-

ჯობებს საშუალო მსროლელის საცეცხ-

ლე შესაძლებლობებს. ვაზნების მნიშვნელო-

ვანი მარაგი საშუალებას იძლევა განახორ-

ციელოს როგორც სათითაო, ისე უწყვეტი

ცეცხლი, მისი ტაქტიკურ-ტექნიკური დახ-

ასიათება:

კალიბრი 7,62 მმ

ტყვიის საწვავი სიჩქარე 715 მ/წმ

სიგრძე 890 მმ

სავაზნე კოლოფის ტევადობა 30 ვაზნა

ვაზნის ტიპი 7,62X39 მმ (მაუზერი)

სამიზნე მანძილი 100 მ

შაშხანა M-21 შექმნილია შაშხანა

M-1-ის (გარანდი) ბაზაზე. იგი გამოირჩე-

ვა მოსახსნელი სავაზნე კოლოფითა და

ვაზნების მეტი რაოდენობით (20 ც).

ლულა უფრო მჭიდროდაა მიმაგრებუ-

ლი სალულესთან და კონდახთან, ხოლო

ლულის ბოლოს მიმაგრებულია აღმ-

ქრობი. დამრტყმელ-სახსლეტი მექანიზმი

M-1-ის ანალოგიურია, მხოლოდ უფრო

დამუშავებული და დახვეწილი. M-21-

ის ტაქტიკურ-ტექნიკური დახასიათება:

PSG-1

ტყვიის საწვავი სიჩქარე: 855 მ/წმ

სამიზნე მანძილი: 1,1 კმ

სროლის სიჩქარე: 35 გასროლა წუშში

თანამედროვე სნაიპერულ შაშხანებს მიეკუთვნება ჩვეულებრივიდან გადაკეთებული (გაუმჯობესებული) და სპეციალური შაშხანები.

გაუმჯობესებული შაშხანები ხაზინაგებისგან ლულისა და კონდახის ხარისხიანი ნაკლებობით, ოპტიკური სამიზნის აუცილებელი მიმაგრებით, შეცვლილი მართვის ორგანოებით გამოირჩევა. 60-იან წლებამდე სწორედ ისინი შეადგენდნენ სნაიპერული იარაღის ძირითად მასას. ასეთი შაშხანების ტიპური მაგალითებია: თვითღებური „ზასტავა-76“, რუსული „მინი-დრაგუნოვი“, ამერიკული M-21, გერმანული „პეკლერ-კონი“.

შაშხანა „ზასტავა-76“ არის ძირფესვიანად გადაკეთებული კალაშნიკოვის ავტომატი AK. გარდა იმისა, რომ გამოიყენება სხვა ტიპის მიზნობრივი ვაზნები, მას დაყენებული აქვს უფრო მძიმე ლულა სვედ ტიპის ღარიანი აღმქრობით, გადაკეთებულია აგრეთვე დამრტყმელ-სახსლეტი მექანიზმი – იგი აწარმოებს მხოლოდ სათითაო ცეცხლს. კონდახს გაუკეთდა უფრო დრეკადი ზურგი, პისტოლეტის სახელურის კი უკან პატარა ბორცვი (შემაღლება).

ტაქტიკურ-ტექნიკური დახასიათება:

კალიბრი 7,92 მმ

ტყვიის საწვავი სიჩქარე 720 მ/წმ

სიგრძე 4,47 მ

სიგრძე 1135 მმ

სავაზნე კოლოფის ტევადობა 10 ვაზნა

ვაზნის ტიპი 7,92X57 მმ (მაუზერი)

სამიზნე მანძილი 100 მ

„მინი-დრაგუნოვი“ წარმოადგენს AK-47-ისა და შაშხანა „სედ“-ს პიბრიდს. იგი განსაკუთრებით ეფექტურია რადიკალურ მიზნის განადგურებისთვის მიკვლევის დისტანციას (100 მ-მდე). „აკ“-ს საიმედო ავ-

ლუსტრაცია კანცია თუ...

ბრძოლის სისუსტით, საშუალო და ახლო მანძილზე (100-დან 600 მ-მდე) სროლის სიმჭიდროვითაც. მაგრამ ახლო მანძილზე ბრძოლაში ისინი ნაკლებ ეფექტურია აბაღალი სროლის სიჩქარის გამო (10 ვასოლა წუთში). ამიტომ სნაიპერები დამატებით იარაღებიან პისტოლტით ან პისტოლეტ-ტყვიამფრეკვეთით.

ახლიანშავია, დრაგუნოვის კონსტრუქციის ავტომატური სნაიპერული შაშხანა (სვდ). იგი ძალზე გაგრძელებულია ოფოლი სსრკ-ის ტერიტორიაზე, აღმოსავლეთსა და ყოფილ სოციალისტურ ქვეყნებში. ამ შაშხანაში ავტომატიკა შუშაობს დენით აირის ენერჯის ხარჯზე, რომელიც ლულის კედლის ხერხედიან გამოყოფა. დამრტყმელ-სასხლეტ მექანიზმი უზრუნველყოფს მხოლოდ საითითა გასროლას. ლულის ბოლის მარდება აღმქობია. ვაზნები მიეწოდება ორიგინიან სავაზნე კოლოფიდან. კონხან ჩონჩხის კონსტრუქციისაა, სადაც ინტეგრირებულია პისტოლეტის სახელური. ეს განაპირობებს მოხერხებულ დამიზნებას, განსაკუთრებით წლით მდგომარეობაში. შაშხანის კომპლექტში შუდის ხომტქ დანა, რომელიც მარდება მასზე და ზეღაბრთულ ბრძოლაში იხმარება. სროლისთვის გამოიყენება ვაზნები, როგორც ჩვეულებრივი, ასევე სპეციალური და ჯავშანგამჭობი ცეცხლამჩნი ტყვიებით. გარდა ამისა, შემუშავებულია სპეციალური სნაიპერული ვაზნა, რომელიც ჩვეულებრივ ვაზნას ბრძოლის სიმჭიდროვით 2,5-ჯერ აღემატება.

„სვდ“-ს ბაზაზე შექმნილია სნაიპერული შაშხანა „სვდ“-ს დასაკეცი კონხანით და დამოკლებული „სვუ“-ს, „სვდ“-ს დასასიათება.

კალიბრი 7,62 მმ
ტყვიის საწეხი სიჩქარე 830 მ/წმ
სიგრძე 4,3 მმ
სიგრძე 1225 მმ (865 მმ)
სავაზნე კოლოფის ტევადობა 10 ვაზნა
ვაზნის ტიპი 7,62X54 მმ (მაუზერი)
სამხრე მანძილი 1300 ა
რაც შეეხება სვეს, იგი, ძირითადად, გამსხვავდება იმით, რომ აგებულია „ბულაბას“-ს სტეპში და აქვს უფრო მოკლე ლულა. ლულაზე თავსდება შედარებით მასობრივი ალუმინი, რომელიც მინიშნულივინადა აბნობს ხმას.

კალიბრი 7,62 მმ
ტყვიის საწეხი სიჩქარე 800 მ/წმ
სიგრძე 3,4 მმ
სიგრძე 900 მმ
სავაზნე კოლოფის ტევადობა 10 ვაზნა
ვაზნის ტიპი 7,62X54 მმ (მაუზერი)
სამხრე მანძილი 1300 ა

**მაიორი
ზურაბ ხსოიძე**

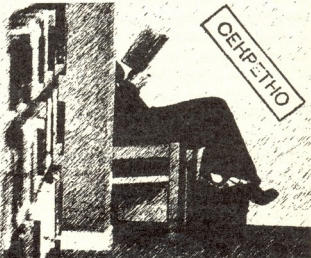
საქართველოს პოლიტიკურ სპექტრს ძალზე ცხელი ზაფხული დაუდგა – ოპოზიცია და ხელისუფლება საბრძოლო სანგრებს ამგერებენ. რა გასაკვირაა, რომ ჩვენი სინამდვილის მარადმა და უკუდავმა ლუსტრაციის თემამ კვლავ წინა პლანზე წამოიწია და პოლიტიკოსები ერთმანეთს, საჯაროდ თუ ფარულად, ავენტურაში ადანამაულებენ. ამასთან, ამ „სამხილების ხელკეტებს“ ერთმანეთს მეტად მტკივნეულად ადგილებში ურტყამენ.

ერქმის ავენტურაში დადანაშაულება ქართულ პოლიტიკაში გასული საუკუნის 80-იანი წლების დამლევს იქცა მოდად. მას შემდეგ გავიდა ხანი, მაგრამ კავებებს არქივების შესწავლასა და მისი ავენტურის ლუსტრაციის პრობლემა კვლავ გადაწყვეტილია.

ფაქტია, რომ საქართველოში „მეხუთე კოლიონის“ რიგები დღესაც არ შეიხელებულა. ეს გასაკვირი არც არის – ბევრი ქვეყანა ცდილობდა და ცდილობს საქართველოს პოლიტიკაში, ბიზნესში და მასში, მასში, რომელიც, პრეკავშირებში, სამეცნიერო წრეებსა თუ სტუდენტობაში და ა.შ. საკუთარი დასაყრდენი ჰყავდეს. წარმოიდგინეთ, რა რულენებით ზრდიდნენ პოინერულ თუ კომკავშირულ ასაკში მომავალ „გაკლენის ავენტებს“, ოპოტიანამოზობებსა და რეზიდენტებს; რამდენი ენერჯია, დრო და ფულია დახარჯული მათზე, მათ პოლიტიკურ და სამეცნიერო კარიერაზე, ბიზნესწარმატებებზე – მათაც ხომ უნდა გაამართლონ იმედი!

2004 წლის თებერვალში, უშიშროების მინისტრად ზურაბ ადეიშვილის წარდგინისას, საქართველოს პრეზიდენტმა დიდი დრო დაუთმო სუკესამსახურების არქივების გახსნისა და ძველი, „ისტორიის“ ავენტურის ლუსტრაციის საკითხებს. მას შემდეგ, ახალი პოლიტიკური რეალობის პარალელურად, ეს საკითხი დროდადრო წამოტივტივდება ხოლმე.

პრობლემა კი საკმაოდ რთულია და ის უამრავ კითხვაზე მოითხოვს პასუხს. უპირველესად გასარკვევია, რა მდო-

მართობაში უშიშროების სამინისტროს არქივები დღესაც მზად ვართ თუ არა ლუსტრაციის პროცესის დასაწყებად; რა საკანონმდებლო შეზღუდვები ასტობს ამჟამად ამ მხრივ და როგორ უნდა შეიკვლიოს საკანონმდებლო ბაზა; როგორია პოსტსოციალისტური ქვეყნების გამოცილება სუკესამსახურების არქივების გახსნისა და ლუსტრაციის საქმეში; რა პროცესებია მოსალოდნელი საზოგადოებაში ლუსტრაციის დაწყების შემთხვევაში და ა.შ.

„ისტორიის გასაიდუმლოება დიდი სისულელეა“, – ბრძანა ერთხელ საქართველოს პრეზიდენტმა და შეუძლებელია არ დავეთანხმო. მაგრამ უფრო დიდ სისულელეს ხომ არ ჩავიდინთ სახელმწიფო საიდუმლოებების დაუფიქრებელი გამჟღავნებით და ამით საზოგადოებაში ახალი დაპირისპირების პროვოცირება?! მცოდნე ახალგაზრდულ ემოციებზე დაფრთხილები და ამით საზოგადოებაში ურ-პოლიტიკურად და ზნეობრივად ურთულესი საკითხის გადაჭრა. ისიც არ უნდა დავივიწყოთ, რომ შესაძლია ლუსტრაციის პროცესი ჩვენმა მტრებმა გამოიყონ.

როგორც სხვა ქვეყნების გამოცილება ცხადყოფს, ამ საკითხების გადაწყვეტისას შეიძლება ძალზე ბევრ წყაღქვეშა რიგს წყაფყფი და „ისტორიული სამართლიანობის ხომალდი“ რომ არ ჩავეკიდოროს, ჯერ უნდა განისაზღვროს, რა გვაქვს დასახული მიზნად და მხოლოდ ამის შემდეგ შევიტყუოთ სამოქმედო პოლიტიკა.

ლუსტრაციის პროცესის სირთულე სპეკსამსახურის ოპერატიული საქმიანობის სპეციფიკათა განპირობებული. ოპერატიული მუშაობა მრავალი, ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული, თანმიმდევრული ღონისძიების გატარებას მოითხოვს. განსაკუთრებით რთულია ავტორულული მუშაობის დოკუმენტირება. ოპერატიული დამუშავების საქმე ამოყიარებულ პირამიდას წყავავს – ის შეიძლება ერთი ანონიმური სასიგნალო წერილით დაიწყო და თანდათან უფრო მასშტაბური გახდეს. საქმიდან თუნდაც ერთი დოკუმენტის ამოღება თავდაყირა დააყენებს ისტორიულ ფაქტსა და სიმართლას.

ლუსტრაციის უარყოფითი მხარე

მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში ენ-კა-ველ წამებით ნებისმიერს პირს ნებისმიერ დოკუმენტზე ოილად აწერინებდა ხელს, მათ შორის „ნებაყოფილობით“ თანამშრომლობის ხელწერილზეც. მერე უკვე მხოლოდ „საკანცელარიო სამუშაოდ“ რჩებოდა – ოპერატიული ფსევდონიმის მინიჭება, ვითომდა ავენტისიგან „ნებაყოფილობით“ დაწერილი ხელწერილისა თუ ჩვენების საქმეში ჩაეკეტა და ა.შ.

სპეკსამსახურების მიერ საბჭოთა მოქალაქეების (და უცხოელებისაც) სხვადასხვა ოპერატიულ თამაშში ჩაბმა ისეთივე ჩველებრივი მოვლენა იყო, როგორც არაუფრო რიგი რუსეთში.

20-50-იან წლებში ამას „ხალხის მტრების“ წინააღმდეგ ბრძოლის უწოდებდნენ, ხოლო 60-90-იან წლებში „უცხოეთის მტრული იდეოლოგიის შემოტრეკებისაგან“ ქვეყნის დაცვას. ხშირად კაგებუთიოთ ქმნიდა კონსპირაციულ ორგანიზაციებსა და პოლიტიკურ პარტიებს, ეროვნული დამოუკიდებლობის, პოლიტიკური და სოციალური მოთხოვნების საფარველით ახდენდა მოქალაქეთა პროვოცირებას „დისიდენტურ“ პროცესებში მონაწილეობის მასშტაბად. ერთ მშვენიერ დღეს კი „სახანა“ გაიტაკუნებდა და მასში მოქცეულები (ხანდახან ჩანერგული ავენტებიც) ციხეშია აღმოჩნდებოდნენ (ავენტები აქ უკვე „ნახაეკების“ ფუნქციას ასრულებდნენ).

ყოველივე ამას ანდროპოვისა და მისი შვიდგანობის ენაზე „პროვოკატიკური ღონისძიებები“ ერქვა...

ყოფილი საბჭოთა კავშირის ავენტების გამთავრებით ჩვენი მხოლოდ საზოგადოებრივ დაპირისპირებას ვადაღვივებთ,

ლით უმეტეს, რომ მათ სისხლისსამართლებრივ დევნას ვერ მოვახერხებთ – ისინი ხომ მაშინდელი კანონებით მოქმედებდნენ.

საქართველოს სპეკსამსახურების არქივების (კარტოტიკების და ავენტთა ანექტური ბარათების) დღევანდელი მდგომარეობა (იბიექტური თუ სუბიექტური მიზეზების გამო) იმდენად საკვალაოა, იქნადა რაიმე დოკუმენტი არ იყოს ამოღებული ან პირიქით, „შეკურებული“. ამიტომ ვინმეს ბაბუის ან ბაბუის ბაბუის ენ-კა-ველესთან თუ კა-ველესთან თანამშრომლობის დოკუმენტის (რომლის ნამდვილობას ვერაინ დამამტკიცებს და ვერ უარყოფს) აფრიალება საზოგადოების ერთიანობასა და სიმშვიდეს ნამდვილად ვერ წაადგება. ან კი გვაქვს უფლება, განსჯილით ისინი და ახალი ტიპილი მივაყენოთ მათ შთამომავლობას?

ჩვენი მოქალაქეების შანტაჟისათვის ან მათთვის არასასურველი პირების წინააღმდეგ საზოგადოებრივი აზრის ასამხედრებლად ყოველივე ამას უმაღლესი დამოყენებელი სხვა ქვეყნის სპეკსამსახურები.

ლუსტრაციის დაღები მხარე

არქივების და საიდუმლო ინფორმაციის განსაიდუმლოების დაღებითი მხარე ის არის, რომ შეიძლება მართლაც გავიგოთ ისტორიული სიმართლე, დაუმხინჯებლად შევაჯივოთ ფაქტები და მხოლოდ ამის შემდეგ დაეწყოთ 1990 წლების დაშლიდან დაღმდეგ საქართველოს, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფოს წინააღმდეგ მოქმედი ყოფილი და ამჟამინდელი ავენტების ლუსტრაცია. მით უფრო, რომ ამას „სახელმწიფო საიდუმლოების შესახებ“ კანონის მე-14 მუხლიც მოითხოვს. კერძოდ, ინფორმაციის გასაიდუმლოების ვადა დამოკიდებულია მისი საიდუმლოების ხარისხზე, „განსაკუთრებული მნიშვნელობის“ ინფორმაციისათვის იგი შეადგენს არა უმეტეს 20 წელიწადს, „სრულიად საიდუმლოსთვის“ არა უმეტეს 10-ს და „საიდუმლოსთვის“ არა უმეტეს 5 წელიწადს. განსაკუთრებული მნიშვნელობა, საქართველოს პრეზიდენტს უფლება აქვს, გააგრძელოს გასაიდუმლოების ვადა, რასაც მისი წინამორბედი ორი პრეზიდენტი აქტიურად იყენებდა.

თუ არქივები არსებული მასალებით დასტურდება ჩვენი მოქალაქეების თან-

ამშრომლობა სხვა ქვეყნის სპეკსამსახურებთან, საქართველოს, როგორც დამოუკიდებელი ქვეყნის არსებობის პერიოდში, მაშინ რატომ არ იღებენ კანონი გათვალისწინებულ ზომებს ჩვენი უშიშროების ორგანიზები? ამიტომ ისტორიული მნიშვნელობის მქონე არქივების განსაიდუმლოება მცენიერების და უშუალოდ რატონებულთა (ავრეთე მათი ოჯახის წევრების) ინტერესთა სფეროშია, ხოლო ძველი ავენტურის სხვა ქვეყნების სპეკსამსახურების სასარგებლოდ ამჟამად მუშაობის შემთხვევები კი უკვე ჩვენი კონტრდაზვერვის „გასამარგლავი ბოსანანია“.

რა უნდა გავითვალისწინოთ ლუსტრაციის პროცესში?

სპეკსამსახურების არქივების განსაიდუმლოების შემთხვევაში, აუცილებელი იქნება წინმსწრები ღონისძიებების გატარება კერძოდ:

1. არსებული საკანონმდებლო ბაზის (კერძოდ, საქართველოს კანონების: „საიდუმლო საიდუმლოების შესახებ“ და „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“) სრულიყოფა.

ამჟამად დაზვერვის, სახელმწიფო უშიშროებისა და მართლწესრიგის დაცვის სფეროში სახელმწიფო საიდუმლობათა ნუსხის მიეკუთვნება ამ უწყებთა ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის ამსახველი მონაცემები და დოკუმენტები. მათ მიერ ოპერატიული და ოპერატიულ-ტექნიკური საშუალებებით მოპოვებული ინფორმაცია, აგრეთვე ცნობები და მონაცემები იმ პირებზე, რომლებიც თანამშრომლობენ ან ადრე თანამშრომლობდნენ ამ უწყებებთან;

2. საზოგადოებრივი უნდა ჩატარდეს დაწერილობითი ახსნა-განმარტებითი საშუალო იდროინდელი ენ-კა-ველესა და კა-ველეს საქმიანობის ძირითადი პრინციპებისა და მეთოდების შესახებ;

3. სპეკსამსახურების არქივების განსაიდუმლოებისათვის უნდა შეიქმნას შესაბამისი სახელმწიფო კონტრტურა, რომელიც არსებული ინფორმაციის საფუძველზე მოხსნის ან დატოვებს საიდუმლოების ვიფის (ამ პროცესში დამუშავებული შეტყობის გამო 2001 წელს აშშ-ში „გაჟარათ“ 318-გვერდიანი 175 საიდუმლო დოკუმენტი);

4. აუცილებელი იქნება დამოუკიდებელი, საზოგადოებრივი ორგანიზაციის შექმნა, რომელიც შეიმუშავებს განსაიდუმლოებული დოკუმენტაციის გაცემის წესს.

სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურების არქივები

დიდი ბრიტანეთი

1998 წელს დიდ ბრიტანეთში შეიქმნა სპეციალური ტრიბუნალი, რომელიც იღებს გადაწყვეტილებებს სპეცსამსახურის არქივებში დაღუპული დოკუმენტების მოქალაქეებისათვის გაცნობის შესახებ. წინასწარი მოწინააღმდეგეობით, არქივებში ბრიტანეთის კონტრაბანდურ (მი-5) მილიონამდე მოქალაქის დოკუმენტს იხილეს. ისინი, ძირითადად, „ცივი ომის“ დროს არის შედგენილი. 1984 წლიდან ქვეყანაში მოქმედი „ინფორმაციის დაცვის“ კანონის თანახმად, მოქალაქეებს უფლება აქვთ, გაეცნონ მათზე შედგენილ დოკუმენტს, სპეცსამსახურის არქივებში არსებული დოკუმენტაციების გარდა. მთავრობის ახალი გადაწყვეტილებით კი სპეცტრიბუნალს ამის უფლებაც ექნება. დიდი ბრიტანეთის პარლამენტის უშიშროებისა და დაზვერვის კომიტეტის ზოგიერთი წევრის აზრით, სპეცსამსახურების საიდუმლო ინფორმაციების შესახებ ინფორმაცია საიდუმლოდ უნდა დარჩეს, ხოლო ის დოკუმენტი, რომელთაც ოპერატიული მნიშვნელობა აღარ აქვს და მხოლოდ ისტორიული ინტერესებისა და წარმადეობის, მხოლოდ მათზე დასაყრდენული პირების (ან მათი ოჯახის წევრების) მოთხოვნის შემთხვევაში უნდა გაიხსნას.

გერმანია

სპეცსამსახურების არქივების შესახებ არსებულ მრავალ საინტერესო ისტორიაში გამოირჩეულია ყოფილი გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის უშიშროების სამინისტროს („შტაზის“) არქივების გაუნქვანების ჯერ კიდევ საიდუმლოდ მოცული ფაქტი.

არსებული ინფორმაციით, აშშ-ის ცენტრალურმა სადაზვერვო სამმართველომ წინასწარ განკურთხა აღმოსავლეთ გერმანიის კრაზი და განახორციელა ოპერაცია კოლური სახელწოდებით „როზენპოლიც“. ბევრი ჩვენგანი, ვინც ტელევიზორში აღვიწყბდა თვალს 1990 წელს ბერლინის ქუჩებში მიმდინარე მრავალათასიან აქციას და შემდეგ ვეზალტრიბუნალი დემონსტრანტების მიერ უშიშროების სამინისტროს დაზვერვას, აშშ-ის დაზვერვის ამ ოპერაციის თვითმხილველი შეიქნა.

მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ გაირკვა, რომ კაბინეტებში შეჭრის, სიუ-

ების მსხვერვისა და დოკუმენტაციების დაწვასთან ერთად, დემონსტრანტებში გარეულმა ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველოს აგენტებმა, გერ-ის უშიშროების სამინისტროს საიდუმლო არქივებისა და აგენტურული კარტოთეკის კომპიუტერული ვარიანტების (ვერსიების) ხელში ჩაგდება მოახერხეს. ამჟამად სამმართველოს შტაბბინაში (ლუნენფელდის) ინახება „შტაზის“ არქივიდან გამოტანილი 500 ათასზე მეტი სადოკუმენტო ბარათი.

2000 წელს აშშ-ის ცენტრალურმა სადაზვერვო სამმართველომ გერმანიის ფედერალური კანცლერის კაბინეტს გადასცა რამდენიმე ლაზერული კომპიუტერული დისკი, სადაც ჩაწერილი იყო დასავლეთ გერმანიისა და სხვა ქვეყნების წინააღმდეგ „შტაზის“ ოპერაციების მასალები, აგენტთა გვარები, ოპერატიული ფსევდონიმები, ბიოგრაფიული და სხვა მონაცემები. ამ ინფორმაციის გასაშფოთავად საჭიროა სპეციალური კომპიუტერული პროგრამა და დრო. აშშ-ისა და გერმანიის ხელისუფლებამ ვარჯჯარობით ვერ შეინახებულან „შტაზის“ არქივების ბელზე. გერმანიის მხარე მოითხოვს მთლიან არქივის უპირობო გადაცემას, ხოლო ამერიკელები თანახმა არიან მხოლოდ დასავლეთ გერმანიის ტერიტორიაზე მოქმედი აგენტების დოკუმენტის გადაცემასზე.

საინტერესოა ის ფაქტი, რომ გერმანიის გაერთიანების შემდეგ ყოფილი „შტაზის“ ხელმძღვანელები (ერის მირე და მარკუს ვოლფი), სხვა მაღალჩინონებები და ზოგიერთი აგენტი გაასამართლეს და ძალიან კიდევსათვის სხვადასხვა ფაქტი გახდა მთავრობის მოსაგეს. თუმცა, 1995 წლის 23 მაისს გერმანიის საკონსტი-

ტუციო სასამართლომ არა მარტო გაამართლა ისინი, არამედ მეტად საყურადღებო (მათ შორის, ჩვენთვისაც) გადაწყვეტილებაც მიიღო – ყოფილი გერ-ის სპეცსამსახურის თანამშრომლების გასამართლება „სამშობლოს დაღატაკის“ მუხლით არცაა, რადგან ისინი ამ დროს არსებული ქვეყნის კანონებით მოქმედებდნენ.

„შტაზის“ არქივის მასალები კი როგორც შენელებული მოქმედების ნაშთი, ხან რომელიმე ქვეყანაში „აუფიქსდება“ და ხან – რომელში.

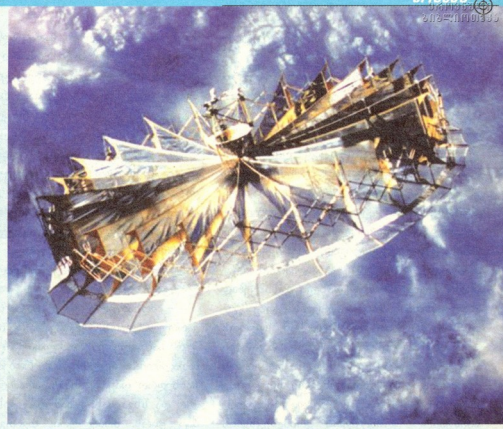
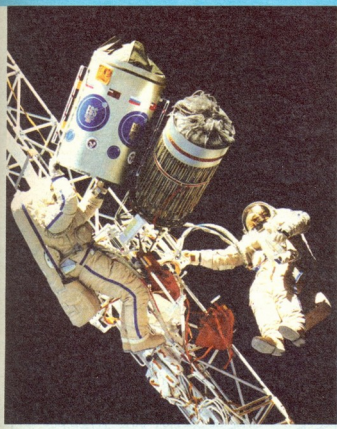
2002 წლის დამდეგს ფინეთში გამოაშფოთეს „შტაზის“ 10 ფინელი აგენტი. მათი ნაწილი აღმოსავლეთ და დასავლეთ გერმანიაში სწავლის დროს გადაიბირეს. ამჟამად, ყოფილი აგენტები ცნობილი პოლიტიკოსები, მეცნიერები და ბიზნესმენები არიან. ფინეთის ხელისუფლება სწავლობს საკითხს ამ პირებზე სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის მიზანშეწონილობის შესახებ.

პოლონეთი

2001 წლის გაზაფხულზე პოლონეთის „ეროვნული ხსოვნის ინსტიტუტისა“ და მისი ფილიალების (რომელთაც კანონით გადაეცათ პოლონეთის სპეცსამსახურების არქივები) წინ უზარმაზარი რიგი იდგა. ვის არ ნახავდით აქ – მეცნიერებისა და კულტურის გამოჩენილ მოღვაწეებს, პარლამენტის წევრებსა და მინისტრებს. ყველა მოთმინებით ელოდა იმ წუთს, როცა მათზე შედგებოდა დოკუმენტი წინააღმდეგობის შესახებ. მხოლოდ იმისა, რომ 1989 წელს პოლონეთის კომუნისტურმა ხელისუფლებამ არქივების ერთი ნაწილი განაგებურა, მასალების რაღაც ნაწილი მანც გადაჩა. საზოგადოებამ დაპირისპირებისა და პირადი ანგარიშსწორების თავიდან ასაცილებლად დოკუმენტები წაშლილი იყო სპეცსამსახურების აგენტებისა და ინფორმაციების გვარები, ასევე, ოპერატიული ფსევდონიმები. საიდუმლოდ დარჩა იმ აგენტთა ვინაობაც, რომლებიც კვლავ პოლონეთის სპეცსამსახურებისთვის მუშაობენ.

რუმინეთი

რუმინეთის უშიშროების სამსახური („სეკურიტატი“) ათასწლეულების განმავლობაში შიშის ზარს სცემდა ამ ქვეყნის მოქალაქეებს. არსებული ინფორმაციით,

პირველ ქართულ კოსმოსურ ობიექტს ეკვსი წელი შეუსრულდა

წელს, ივლისის ბოლოს, ექვსი წელი შესრულდა მას შემდეგ, რაც პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტი, რეფლექტორული ანტენა ორბიტაზე გავიდა. მის ავტორს, გენერალ-მაიორ ელგუჯა მექმარიაშვილს ბევრი სხვა გამოგონებაც ეკუთვნის. მისი ნამუშევრების ბაზაზე იქმნება ახალი თაობის სატელეკომუნიკაციო თანამგზავრების დიდი მახვილმიმართული რადიოტექნიკური საინჟინრო კომპლექსები. თუმცა ის მხოლოდ კოსმოსითა და მომავლის ტექნოლოგიებით არ შემოიფარგლება და დღევანდელი ქართული ჯარისთვის გამოსადეგი ბევრი საჭირო რამ აქვს შექმნილი... ბატონ ელგუჯას ვთხოვეთ, თავის საქმიანობაზე ოროდ სიტყვით მოეთხრო „არსენალის“ მკითხველისათვის.

– სამხედრო-საინჟინრო სფეროში მოუკაწურა 1975 წლიდან დღემდე ჩემი გზის გამკაღავი ცნობილი მეცნიერი, გენერალ-ლეიტენანტი. ირაკლი ჯორჯაძე იყო. თავიდანვე ძალიან საინტერესო საქმეში ჩავები. ჩვენი ჯგუფი მოიერიშე სამხედრო ხილვის შექმნაზე მუშაობდა. მოგესვენებათ, მაშინ დასავლეთ ევროპა საომარი მოქმედების შესაძლო ობიექტად განიხილებოდა. ჩვენი ხილვი ევროპის მდინარეებისა და სხვა წინააღმდეგობების ფორსირებისთვის უნდა გამოეყენებინათ. მათი ტრანს-

პორტირება და ადგილზე აწყობა შეუძლებურეობა უნდა მოხდარიყო...

— სამხედრო კოსმოსური დარგი როდის დაინტერესდით?

— ეს მტკნად საინტერესო და მიუღწეველი ცვლილება მის დროს ძალზე აქტუალური და ძვირადღირებული სამხედრო-საინჟინრო სასტრატეგიო პროგრამის ჩავარდნამ გამოიწვია. ის მიზნად ისახავდა კოსმოსური სასტრატეგიული დიდგებარითიანი საბრძოლო სისტემების შექმნას და, ფაქტობრივად, ამერიკელების ახლოგარე სისტემებს უნდა დაეპირებინათ. პროგრამის ხელახლა გასაშვებად ახალი თაობის, ახალი დივიზის მჭიდრო შეერთის მოძებნა გადაწყვიდა. ამ სფეროს სტრატეგიისთვის, აკადემიკოს ანატოლი საინისათვის ჩემი სამხედრო-საინჟინრო იდიოლოგია და გამოკვლევები სრულიად მისაღები აღმოჩნდა... ასე გავხლე სამხედრო-საინჟინრო კოსმოსური კომპლექსების მთავარი კონსტრუქტორი.

— როგორ აიხაზა თქვენი საქმიანობა საბჭოთა კავშირის სამხედრო პროგრამებში?

— ჩემი ნამუშევრები საუძველად დაედო ბალისტიკური რაკეტების სტრატეგის ადრეული აღმოჩენის კოსმოსური სისტემის სამხედრო-საინჟინრო ობიექტური კომპლექსის შექმნას; საჭირო-კოსმოსური სტრატეგიული სათარაო სისტემების დაგეგმვების მართვის მიწისზედა მობოლური საკომანდო პოსტის სამხედრო-საინჟინრო რადიოტექნიკური კომპლექსებით უზრუნველყოფას; ასევე, ბალისტიკური რაკეტების „პერმენ-2“-ის გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკიდან სტრატეგის აღმოჩენის მახვილმართული სამხედრო-საინჟინრო კომპლექსების შექმნას და სხვა მრავალ განსაკუთრებული მნიშვნელობის პროგრამას.

— საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ რაზე მუშაობდით?

— საქართველოში ჩამოვადგინებული კოსმოსურ ნავთობთა ინსტიტუტის სამუშაოების ბაზაზე ჩავატარე კვლევები გერმანულ კომპანია „დაიდალერ-კრასლერ აეროსპეისთან“, იტალიურ „ალტინა აეროსპაციოსა“ და სხვა ვეროპულ კომპანიებთან ერთად.

— შემაჯავბა, რომ ვარ პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტის ავტორი და ვეროპული პროგრამის მიხედვით ახალი თაობის სატელეკომუნიკაციო თანამგზავრების დიდი მახვილმართული რადიოტექნიკური საინჟინრო კომპლექსები ჩემი საშუალების ბაზაზე იქმნება. ვეროპის კოსმოსურმა საავტორებმა გა-

მაჩვენა მუარანდები, სადაც აღინშნულია, რომ სტრატეგიული კოსმოსური რველექტორები, რომლებიც აშშ-ს აქვს, ყოველთვის ხელმისაწვდომი ვერ იქნება ვეროპლები-სათვის, ამიტომ ქართული რველექტორი ვეროპული უნდა გახლეს.

— მოდი, ისევ დედამიწას დაეუბრუნდეთ და დღევანდელი ქართული შეიარაღებული ძალებისთვის საჭირო სფეროებს შევხებით. როგორც ვიცით, თქვენ მიერ შექმნილი თვითგამშლელი ხიდები ძალიან ეფექტანია. იქნებ ამაზე მოგვითხროთ?

— მოხარული ვარ, რომ შევეძლია ქართულ ვარს შეთავაზოთ ის ტექნიკური საშუალებები, რომელთა გამოყენება, მაღალიმანი რველვის პირობებში არაფერ სამხედრო ობრაციების, არამედ სამშველად და სხვა სახის სამუშაოების ჩატარებაც ჭირს. მობილური, თვითგამშლელი ხიდების საჭიროება წვეუანდელმა სტიქიურმა უბედურებებაც დაგვანახა. ამდენად, ამ ხიდების პრაქტიკული გამოყენება ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი ხდება მსუველებისთვის, ვიდრე სამხედროებისთვის.

— თქვენ პირველი ქართველი სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი ჩრძანდებით. რას ურჩევდით წრძის სამხედროებს, როგორი ტიპის შეიარაღებული ძალები გვჭირდება?

— დღეს საქართველოს სახელმწიფო სამხედრო პოლიტიკური კურსი, მისი ინტენსიობა, მიზანდასახულობა და, რაც მთავარია, უზრუნველყოფა ქმნის წინა პირობას იმისა, რომ თითქმის ათზე მეტი წლით დავიანების შემდეგ, შეიარაღებული ძალების მშენებლობიდან ეტაობირივად გადავიყო ერთიან — სახელმწიფოს სამხედრო მშენებლობაზე. თუ ეს არ მოხდება, შეიარაღებული ძალების მშენებლობა და მისი პოტენციალის შენარჩუნება არაფეექტიანი იქნება და, რაც მთავარია, უდიდეს ეკონომიკურ და სოციალურ სიმძიმედ დააწევბა ქვეყანას. მხოლოდ ერთიან უსაფრთხოების სიერეცში, სამხედრო და სამოქალაქო კომპონენტების სინოუხით შეიძლება შექმნათ აქტიური, მობილური და ენერგეტიკად თავდაცვის სიერეცე.

საქართველოს სახელმწიფო სამხედრო მშენებლობა მიზნობრივად უნდა იყოს ორიენტირებული კომპლექსური და კომბინირებულ მზადყოფნაზე სამი მიმართულებით:

საქართველოს მიმართ უშუალოდ არსებული საფრთხეები და მუქარები;

საქართველოს მზადყოფნა ახლო აღმოსავლეთის საომარი მოქმედების თვარტმ განმეორებული საომარი და განსაზღვრული მოქმედებისთვის;

და ბოლოს, საქართველოს მზადყოფნა კოალიციური მოქმედებისთვის, რაც თანამშრომელ პირობებში თავდაცვის ინტერნაციონალიზაციის ფაქტორებით არის განპირობებული.

საქართველოს თავდაცვის სისტემა რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გადაწყვიტოს არამარტო მოწინააღმდეგვის სათარაო მოქმედებასთან დასაპირისპირებად, არამედ მზად უნდა იყოს ხელოუნური, ბუნებრივი და ხელეუნურად პროვოცირებული ბუნებრივი კატასტროფებისათვის და სავანებო ვითარებებისთვისც, რამდე განსაკუთრებული როლი უნდა დაეკისროს ტერიტორიული თავდაცვის თუნდაც ცალკეული ენერჯეტიკური მიმართულების ამოქმედებას, რომლის გარეშე სხვა ქმედების სრულყოფილი განხორციელება კი არა, თვით საგანგებო და საომარი მდგომარეობის კანონმდებლობით დამტარება და შენარჩუნება იქნება შეუძლებელი.

სახელმწიფოს სამხედრო პოლიტიკაში, ადამავალი ინტენსივობითა და აქტუალურობით განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაიკავოს სამხედრო-ტექნიკურმა პოლიტიკამ.

უძალესი სამხედრო განათლების კარინალურ პრინციპად უნდა იქცეს მისი ინტეგრაცია ერთიან საგანმანათლებლო სიერეცეში და მან უნდა მოახრზოს ადამტყავა საქართველოს უძალესი განათლების შესახებ ახალ კანონთან. დაუმუშავდა სამხედრო აკადემებში ავტონომიურად დადაბლო ღირის ღებლობებით შეიქმნას ის კოორდირება და ვასწავლით ის სპეციალობები, რომლებიც ისწავლება სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ტექნიკურ უნივერსიტეტში და სხვა საგანმანათლებლო საშენირო დაწესებულებებში. აშშ-ის, საფრანგეთის, გერმანიის და სხვა ქვეყნების სამხედრო ექსპერტებთან ერთად საკითხების განხილვას მიყვანით იქნება, რომ უძალესი სამხედრო განათლება, სამხედრო ბაკალავრის ერთწლიანი ან სამხედრო მაგისტრის ორწლიანი პროგრამა უნდა განხორციელდეს სამოქალაქო სპეციალობების ბაკალავრების ბაზაზე, სქემით 4 წელი + 1 წელი ან 4-5 წელი + 2 წელი. სამხედრო აკადემიაში უპირატესობა უნდა მიენიჭოს საშუალო და პრაქტიკულ სამხედრო მომზადებას, სამხედრო ბაკალავრის და, უკეთეს შემთხვევაში, სამხედრო მაგისტრის საგანმანათლებლო პროგრამის ამოქმედებას. ■

კვალიფიციური რჩევები

„არსენალი“ აგრძელებს რუბრიკას, რომელშიც კვალიფიციურ პასუხს გაეცემა ყველა დაინტერესებულ პირს მათთვის საინტერესო საკითხებზე.

კითხვებზე უპასუხებს ასოციაცია „სამართალი და თავისუფლება“, რომელიც უფასო იურიდიულ მომსახურებას სთავაზობს ნვეფამედლებსა და სამხედრო მოსამსახურეებს. საკონტაქტო ტელეფონი: 95-89-80

— ვინ მიეკუთვნება მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანებს და მათთან გათანაბრებულ პირებს?

— მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანებს და მათთან გათანაბრებულ პირებს მიეკუთვნებიან:

ბ. სამხედრო მოსამსახურეები, მათ შორის, თავდარი დათხოვნილები (გადაღვარანი), რომლებიც გადიოდნენ სამხედრო სამსახურს ან დროებით მიყოფებოდნენ მეორე მსოფლიო ომის ან სამშობლოს დაცვის სხვა საბრძოლო ოპერაციების დროს მოქმედ ადამიანს უკმაყოფილებს სამხედრო ნაწილებში, შტაბებსა და დაწესებულებებში. აგრეთვე, ომის წლებში დროებითი ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მოქმედ პარტიზანები და იატაკქვეშა ორგანიზაციების წევრები;

ბ. სამხედრო მოსამსახურეები, მათ შორის, სამხედრო სამსახურიდან თავდარი დათხოვნილები (გადაღვარანი). აგრეთვე, შინაგან საქმეთა სასლემფიო უშიშროების ორგანოებისა და დახვედრის სასლემფიო დეპარტამენტის რევიტი და მეოთხეთა შემადგენლობის პირები, რომლებიც ომის წლებში გადიოდნენ სამსახურს ქალაქებში, რომელთა დაცვაში მონაწილეობა ჩაითვლება წელთა ნამსახურიდან შუღლიან პირობებში პენსიის დანიშვნისათვის, რაც დაწესებულია მოქმედი არმიის სამხედრო ნაწილთა სამხედრო მომსახურისათვის;

ბ. ადამიან, ფლოტის, შინაგან საქმეთა, სასლემფიო უშიშროების ორგანოებისა და დახვედრის სასლემფიო დეპარტამენტის ნებაყოფილად მსოფლიო პირები, რომლებსაც მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში ეკავათ სამშტაბო თანამდებობები მოქმედი არმიის შემადგენლობაში მუშავედ სამხედრო ნაწილებში, შტაბებსა და დაწესებულებებში ან რომლებიც აღ პერიოდში მიყოფებოდნენ ქალაქებში, რომელთა დაცვაში მონაწილეობა ჩაითვლება წელთა ნამსახურებაში შუღლიან პირობებში პენსიის დასაინშნავად, რაც დაწესებულია მოქმედი არმიის სამხედრო ნაწილების სამხედრო მოსამსახურეებისათვის;

ლ. დახვედრისა და კონტრადახვედრის თანამშრომლები და სხვა პირები, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში სპეციალ-

ურ დაჯილდოებას ასრულებდნენ მოქმედი არმიის ნაწილებში, მტრის ზურგში ან სხვა სასლემფიოთა ტერიტორიაზე;

მ. სამხედრო ობიექტებისა და საწარმოების, სახალხო კომისარიატების მუშა-მოსამსახურეები, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის დროს გადაყვანილი იყვნენ სამხედრო მოსამსახურეების მდგომარეობაზე და ასრულებდნენ მოქმედი არმიისა და ფლოტისათვის სამხედრო დაკვეთებს. აგრეთვე, ზურგის მუშაეები, რომლებიც დაჯილდოებული არიან ორდენებითა და მედალებით ომის წლებში მამაკაცი შრომისათვის, ორგანიზაციებსა და დაწესებულებების (მათ შორის, კულტურისა და ხელოვნების) მუშაეები, ცენტრალური განყოფილების, თურნალების, სატელეგრაფო სააგენტოს, საინფორმაციო ბიუროსა კორესპონდენტები, ლოკურირებული კრიზისების ცენტრალური სტუდიის (კრიზისების) კოორდინატორები, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის წლებში მიღონებულ იყვნენ მოქმედი არმიის სსრ კავშირის თავდაცვის სასლემფიო კომიტეტის 1944 წლის 7 ივლისის №6139 დადგენილებითა და მის საფუძველზე საქართველოს სსრ სახალხო კომისარიატისა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის (ბ) 1944 წლის 21 ივლისის ერთობლივი დადგენილებით; ამათგანკავსაში მშენებარე მტკალურთული ქარხნის კვალიფიციური კადრებით უზრუნველყოფის მიზნით სამხედრო მოხელეობის განყოფილებაში მტკალურთული, საქართველოში მცხოვრები სოციალისტური შრომის გმირები;

3. გამანადგურებელი ბატალიონების, ოკუპირებისა და სახალხო დაცვის რაზმების მოსამსახურეები, მათ შორის, სამხედრო სამსახურიდან თავდარი დათხოვნილები (გადაღვარანი) შინაგან საქმეთა, სასლემფიო უშიშროების ორგანოებისა და დახვედრის სასლემფიო დეპარტამენტის მუშაეობები და მეოთხეთა შემადგენლობის პირები, რომლებიც ომის დროს მთავრობის საბრძოლო დაჯილდოებას ასრულებდნენ;

ზ. პირები, რომლებიც პარტიზანული რაზმების, იატაკქვეშა ჯგუფებისა და ანტიფაშისტური ფორმირებების შემადგენლობაში მონაწილეობდნენ ფაშისტური გერმანი-

ისა და მისი მოკავშირეების წინააღმდეგ საბრძოლო მოქმედებებში სხვა სასლემფიოთა ტერიტორიაზე;

0). სამხედრო მოსამსახურეები, მათ შორის, სამხედრო სამსახურიდან თავდარი დათხოვნილები (გადაღვარანი), რომლებიც 1941 წლის 22 ივნისიდან 1945 წლის 3 სექტემბრამდე გადიოდნენ სამხედრო სამსახურს ომ სამხედრო ნაწილებში, დაწესებულებებსა და სამხედრო სასწავლებლებში, რომლებიც არ შედიოდნენ მოქმედი არმიის შემადგენლობაში და დაჯილდოებული არიან მედალით „1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში გამარჯვებისათვის“; ან მედალი „აპაონისზე გამარჯვებისათვის“;

0). პირები, რომლებიც ომის წლებში მუშაობდნენ საკაირო თავდაცვის, აფელიბრივი თავდაცვის ობიექტებზე, აგრეთვე, თავდაცვის ნაკვეთების მშენებლობებზე, სახლეთა ბინების, აეროდრომებისა და სხვა სამხედრო ობიექტებზე მოქმედი ფორმის ზურგის და რეინგებისა და საავტომობილო გზების ფორმისპირა უბნებზე;

0. ომის დასასრულამდე სხვა სასლემფიოების ნავსაფარებში ინტერნირებული სიტრანსპორტო ფლოტის ხომალდების კეპაების ვეტერანი;

ლ. პირები, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის წლებში ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების დაჯილდოებას აგრეთვე ნენ საბრძოლო მასალებს და სამხედრო ტექნიკას, განამადგინდნენ ტერიტორიებსა და ობიექტებს;

მ. პირები, რომლებიც ქალაქ ლენინგრადის ბლოკადის პერიოდში 1941 წლის 8 სექტემბრიდან 1944 წლის 27 ანგრებამდე მუშაობდნენ მის საწარმოებში, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებში და დაჯილდოებული არიან მედალით „ლენინგრადის დაცვისათვის“; ან სამკრელ ნიშნით „ლენინგრადის ბლოკადის მცხოვრების“;

6. მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში საკონცენტრაციო ბანაკებსა და ვეტოებში იძულებითი პატიმრობაში მყოფი მეომრები და სხვა პირები, რომლებსაც დამატკვეცილი მხარის სასარგებლოდ წარმოებულ საბრძოლო ოპერაციებში ნებაყოფილობით მონაწილეობა ან მოუღიდავ და ყოფილი არასრულწლოვანი პატიმრები.

სამხედრო ნაწილების, შტაბებისა და დაწესებულებების ნუსხას, რომლებიც ომის წლებში შედიოდნენ მოქმედი არმიის შემადგენლობაში, აგრეთვე, ნუსხას ომ ქალაქების, რომელთა დაცვაში მონაწილეობა ჩაითვლება წელთა ნამსახურებაში შუღლიან პირობებში პენსიის დასაინშნავად, რაც დაწესებულია მოქმედი არმიის საბრძოლო ნაწილების სამხედრო მოსამსახურეებისათვის, ანტიციკებს საქართველოს პრეზიდენტი საქართველოს თავდაცვის მინისტრის წარდგინებით.

თოქუი

თქვი ამის გინოვან-ქა სქუნიონგად

ველა ფირმის წარმატების მთავარი პირობა საიმედოობა და სტაბილურობაა, ხოლო თუ ფირმას თავისი არსებობის ორასი წლის განმავლობაში კლიენტისთვის იმედი ერთხელაც არ გაუცრუებია, მას დამკვეთები არასოდეს შეშოაკლებდა. ორას წელზე მეტია, რაც კომპანია „პაუელი და შვილი“ მაღალი ხარისხის სანადირო იარაღის მოწოდებულთა შორის დიდი პატივით სარგებლობს.

მეცხრამეტე საუკუნეში მთელი მსოფლიო დარწმუნებული იყო, რომ ინგლისურ სანადირო იარაღზე უკეთესი არ არსებობდა, რომ ბრიტანეთი და, კერძოდ, ლონდონი იარაღის აკანია იყო. მოუხედავად ლონდონის პოპულარობისა, შეკვეთების საკლებობას არც ბირმინგემის იარაღის საწარმოები უჩიოდნენ. ბირმინგემი იარაღის დეტალებით ნისლიანი ალბონის თითქმის ვველა სააღარაღო სახელოსნოს (მათ შორის, ლონდონსაც) ამარაგებ-

და. სამხედრო შეკვეთების უმრავლესობასაც ბირმინგემელი მეიარაღეები ასრულებდნენ.

სწორედ ამ ქალაქში, პასტრიტზე, დააარსეს 1802 წელს საიარაღო სახელოსნო უილიამ პაუელ პირველმა და ვლზეფ სიმონზმა. ორი ოსტატის თანამშრომლობა დიდხანს არ გაგრძელდებოდა, ათი წლის შემდეგ სიმონზი გარდაიცვალა და პაუელი ფირმის ერთპიროვნული მფლობელი გახდა. 1838 წელს მას ვაჟი — უილიამ პაუელ მეორე შეეძინა. ამავე წელს ოჯახი საცხოვრებლად ბართოლომეო როლდზე გადავიდა, მაგრამ ზუსტად შეიდი წლის შემდეგ პაუელები კვლავ პასტრიტზე დაბრუნდნენ და დაბინადრდნენ სახლში, რომელსაც ერთი მხრიდან კარს ლენის ქუჩა ესაზღვრებოდა. სწორედ ამ ქუჩის დასახლება იქცა პაუელების საოჯახო ბინების ნიშნად. უილიამ მეორემ აქ მძებნი შეიყვანა და 1860 წელს

ააშენა ახალი სახლი, რომელშიც სახელოსნო და მაღაზია განათავსა. მას შემდეგ, ავგრ უკვე 140 წელია, პაუელების ოთხი თაობა კარს ლენის ქუჩაზე შეუდარებელი ხარისხის იარაღს აწარმოებს.

მეცხრამეტე საუკუნის ბრიტანელ მეიარაღეთა უმრავლესობისაგან განსხვავებით პაუელები დიდი გამოიმჭინებლობით არ გამოირჩეოდნენ, მაგრამ მათი წარმატების საწინდარი ნაწარმის მაღალი ხარისხი იყო, რითაც ბრიტანეთის მამხინველი პრინციპული წარმოებები ვერ დაიტრიაბდნენ. მოუხედავად ამისა, კომპანიის ორი გამოიმჭინება ქრესტიანობითი გახდა.

1864 წელს (ორი წლის შემდეგ, როცა საქმეში პაუელის შვილიშვილი ჩაერთო) უილიამ პაუელ-შვილმა დააპატენტა (ბრიტანული პატენტი №1163) ორღულანანი თოფის უნიკალური საკეტი (Lift Uplever), საკეტი ბერკეტის ტორსზე ცერა თითის დაწოლით იხსნებოდა. ზემო ბერკეტის ეს

კონსტრუქცია, ძირითადად, ჩანჩხანანი თოფებისთვის იყო განკუთვნილი. მოგვიანებით პოპულარობა მოიპოვა უცვლელი რინარდის გამოგონება — ზეტი კლიტე (თოპლევერ), რომელსაც პაუელის კონსტრუქციასთან შედარებით ერთი „უარყოფითი“ თვისება ჰქონდა — შეგენებისა შიდაჩანჩხანების ბოლომდე შემობრუნება შეუძლებელი იყო.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში მოდამი სამტრედე სროლა შემოვიდა და პაუელის „აპლევერი“ საამისოდ შეუცვლელი გახდა. ამ დროისთვის კომპანიამ 5 ათასზე მეტი სამტრედე თოფი დაამზადა, რომელთა საკეტები ზერკეტის ზემო აწვეით იხსნებოდა.

სარკისებრი ვაზნებიდან ცენტრალური დარტყმის ვაზნებზე გადასვლა უხერხულობა შექმნა. საქმე ის არის, რომ სარკისებრი ვაზნების მოხმარებისას ადვილი გამოსაცნობი იყო, არის თუ არა გატენილი იარაღი. ამ ვაზნების წვეტები გარეთ იყო გამოჩნდილი და თვალნათლივ მანიშნებდა თოფის მდგომარეობას. ახალი სისტემის შემოხვევაში კი ვაზნები სავაზნეში მოლიანად იმალებოდა და იარაღის მდგომარეობის გასარკვევად მისი გადახსნა იყო საჭირო. ბუნებრივია, პრობლემა დაეკარგა სჭირდებოდა და უკვირად პაუელმა ყველას დაასწორო — 1869 წელს მან დააპატენტა (№1055) გამოგონება, რომლითაც თავისი სანადირო თოფი Lift Up-lever-ი სრულყო. გამოგონება მარტვი და ელვანტური იყო — სავაზნეში ვაზნების ჩაწობისას თოფის ზურგზე ჩნდებოდა მინიატურული ინტრუსტირებული წარწერა ოაღე — „გატენილია“.

ამ ცნობილი გამოგონებების გარდა, პაუელის არაერთი საინჟინრო მიღწევა გვეყვით. 1920 წელს ცნობილმა ლონდონურმა კომპანია „ჩარლზ ლანკასტერმა“ პირველმა დაამზადა საშუალო ზომის, მსუბუქი და ორიგინალური სანადირო თოფი, რომელსაც საკეტები გვერდითა დეფლები ჰქონდა განლაგებული. მას „თორმეტანი

ოციტი“ ერქვა. ეს იყო მყარი, უმაღლესი კლასის 12-კალიბრიანი თოფი, რომელსაც 20-კალიბრიანის წონა ჰქონდა. გამოგონების პატენტის ვაღის ამოწურვის შემდეგ მისი გამოყენება ნებისმიერ ოსტატს შეეძლო, მაგრამ გარდა პაუელისა, ვერც ერთმა ბრიტანულმა ფირმამ ვერ გაბედა ამ თოფის უთოულესი ტექნიკური შექანიზების გამოყენება. დაეკატეტის სისტემის განმსხვავებელი თვისება ის არის, რომ გადახსნისას თოფს ოღანე ძალდატანება სჭირდება. სამაგიეროდ, დაკეტვისას უფრო ნაკლები ძალაა საჭირო, ვიდრე იმ დროს ყველაზე პოპულარული „ბუზლი პორჯეს“ თეთვადახსნადი თოფის ხმარებისას.

გარდა ამისა, დანკასტერის კონსტრუქცია დაშლილი თოფის ჩანჩხანისა და ევექტორების ზამმარების მოფინებულ მდგომარეობაში ფიფანს უხერხულყოფს.

სწორედ ამ რთული და საჭირო კონსტრუქციული გადაწყვეტის გამოიყენა შეძლო პაუელის სახელობის.

პაუელის საოჯახო საქმე ომის შემდგომ პერიოდშიც ძველებურად შემოსავლიანი იყო. თეთი 70-იანი წლების ეკონომიკური კრიზისის დროსაც, როცა ინგლისური კომპანიების უზრაველობა სულს დაფავდა, არ შერყვინა მისი სტაბილურობა. 1950 წელს ფირმამ კარს ლენზე გახსნა საუცხოო საგამოფნო დარბაზი, რომელიც პროდუქციის გამოფენა-გაყიდვის მოსაწყობად იყო განკუთვნილი. გვერდითი ფირმამ საქონლის ფოსტით მოკრძობა დაიწყო და მისი ნაწარმის ფერადი კატალოგები მთელ მსოფლიოში გავრცელდა. ყველაზე დიდი გასაღების ბაზარი მათ, რა თქმა უნდა, ამერიკაში ჰქონდათ. 1992 წელს ნიუ-იორკში გაიხსნა „კ. პაუელი და შვილის“ სავაჭრო წარმომადგენლობა.

თანამედროვე „პაუელი და შვილის“ ნაწარმს დიდი ხანია აღარ სჭირდება რეკლამა. მისი ორლულიანი თოფები დღევანდელ საკეტებითა და კოლოფისებრი საკეტებით მართლაც რომ უმაღლესი დონისა და კლასის იარაღია. და კიდევ, როცა „კ. პაუელი და შვილზე“ ვლაპარაკობ, უნდა გვახსოვდეს ერთი რამ — ეს ფირმა ფართო მოხმარების საქონლის მწარმოებელთა რიგს არ განეკუთვნება. უკანასკნელად ასი წლის განმავლობაში მან მხოლოდ 12 ათასი სხვადასხვა მოდიფიკაციის საუკეთესო და ორიგინალური ორლულიანი სანადირო თოფი შექმნა.

დღეისთვის მშების, დევიდისა და პიტერის სახელობის მხოლოდ ოთხი მეორადე მუშაობს, ორიც შინ ასრულებს სამუშაოს. საბუთის ნაწილი ხელმოწერებს

სამხედრო ლექსიკონი

მოგესწინებათ, ზმორია შემთხვევებით, როდესაც ქართველი სამხედრო თუ სამოქალაქო პირები რუსულ სამხედრო ტერმინოლოგიას იყენებენ. ეს იმიტომ ხდება, რომ მათ ამ სიტყვების ქართული შესატყვისი არ იციან. ამ ხარვეზის გამოხასწორებლად „არსენალი“ აგრძელებს რუსული სამხედრო ტერმინების ქართული შესატყვისების გამოქვეყნებას.

- дальность – მანძილი, სიშორე
- дальность безопасная – უსაფრთხო მანძილი
- дальность видимости – ხილვადობის მანძილი
- дальность действительной стрельбы – ქმლდითი სროლის მანძილი
- дальность перехвата – გზის გადაკრის მანძილი
- дальность прицельная – დამიზნების მანძილი
- дальность прямого выстрела – პირდაპირი გასროლის მანძილი
- дамба – ვეზირი
- данные – მონაცემები
- данные достоверные – სარწმუნო მონაცემები
- данные исходные – ამოსავალი მონაცემები
- данные недостоверные – არასარწმუნო მონაცემები
- данные разведывательные – დაზვერვის მონაცემები
- датчик – გადამწოლი
- дача – მიცემა, ვაცემა
- дача показаний – ჩვენებათა მიცემა
- двигатель – ძრავა
- двигатель водяного охлаждения – წყლით საციებელი ძრავა
- движение – მოძრაობა
- двубортный – ორბინივშესაკრავი, ობორტობანი
- двухствольный – ორლულაინი
- дежурный – მორივე
- дежурный оперативный – ოპერატიული მორივე
- дежурный по караулам – ყარაულთა მორივე
- дежурство – მორივეობა
- дезертир – დეზერტირი
- дезинфекция местности – ადგილმდებარეობის დეზინფექცია

ის საუფქველზე სახელოსნოს გარეთაც სრულდება – ძირითადად, ეს მექანიკურ დამუშავებასა და ლულების შეღებვას გულისხმობს, არაღის გრავირებას კი აქენინის ნახევარკუმბულზე, იტალიელები ასრულებენ.

კომპანია წელიწადში მხოლოდ 18-20 უნიკალურ გლეულულიან თოფს ამზადებს. ხარისხით ისინი Holland & Holland-ის, James Purdey & Sons-ისა და Boss & Co-ის შედეგებს ტოლს არ უდებენ, თანაც პაულების დინასტიის თანამედროვე ქმნილებები ისევე მშვენიერია, როგორც ასი წლის წინ.

ძველი პაულების სახელოსნო მსურველი საკუთარი თვალით იხილავს, თუ როგორ კეთდება მსოფლიოში ერთ-ერთი საუკეთესო სანადირო თოფები, რომლებიც მათ მოემსახურება ღირსებას მატებს.

ყველაზე პრესტიჟული მოდელი არის №1. ოდნავ დაბალი კლასისა №3. ორივე მოდელი მხოლოდ და მხოლოდ ხელითა და უმეტესად ბრიტანული მასალებით სრულდება. მხოლოდ საკონდაზე კაქლის ზეშოკეთ სუფრანგეთიდან არ თურქეთიდან.

მოდელ №1-ის მინიმალური ფასი 20 ათასი გირვანქა სტერლინგია. №3-ისა კი – 10 ათასი გირვანქა. მრავალფეროვანი სიუჟეტებითა და ფაქიზი ორნამენტებით დამშვენებული ეს მოდელები გაცილებით ძვირად ფასობს.

კოლოფისებრი საკეტები აქვს №4 მოდელს, რომელიც 10-12 ათასი გირვანქა ღირს. ბირმინგემული კომპანიის ყველაზე იაფი, მაგრამ საუკეთესო ორლულაინი თოფების სერიაა „Heritage“ („მემკვიდრეობა“). ამ თოფებისათვის დამკვეთს მექანიზმებს უნაძრთში ან იტალიაში ამზადებენ, აწყობა კი, ცხადია, თავად ბირმინგემში ხდება.

სერია „მემკვიდრეობა“ თბ ვერსიადა წარმოდგენილი: ორი გვერდითა საკეტებით, ორიც – კოლოფისებრი. ეს უკანასკნელი გაცილებით დიდი მოპულარობით სარგებლობს მონადირეთა შორის არა მარტო სიათვის, არამედ სამედიცინოსა და მოზერხებულობის გამოც. ერთ-ერთი თოფს „ენსონ და დილის“ დამკვეთს მექანიზმი აქვს და ცნობილ მოტეხადილორ „როუნდ ექსის“ ვინ დეკსონის ორლულაინი თოფს მოეკონებთ. მეორე არანაკლებ ცნობილი უქსელი ორნარდისს უჩახხალო თოფის მოდელი მზადდება, რომელსაც ამოსაღები საკეტები (detachable locks) აქვს.

ფორმა თოფებს ტრადიციულად წველ-წველიად უშუბს, იმეფაიად საშუელს ან

ეს Heritaje სულ რაღაც 10 ათასი ღირს

რამდენიმე საცხებით მსვავს წველის. ასეთ შეთხვევაში იარაღის ფასი ორმაგდება, სამაგდება და ა. შ. აქ ძველი, მრავალნაკადი კლასიკური სტილი პარმინოლად ერწყმის თანამედროვე დეკორს, რომელსაც როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საუკეთესო იტალიელი მსატვარ-გრაფირები ასრულებენ. ლონდონის „სითისის“ და „ქრისტის“ უტკეთებელი ბირმინგემული ოსტატების ნახლავი თოფები ზმირად გააქვთ და დიდა წარმატებითაც სარგებლობს. მართალია, უძვირესი მოდელების ფასი საუკეთესო „პოლანდებსა“ და „პოსტზე“ დაბალია, მაგრამ მსოფლიოში ყველაზე გამოჩენული და ძვირად ღირებული იარაღის მწარმოებელი ფირმების ათეულში „პაულები“ ყოველთვის ხვდება.

თითოეული ბრიტანული კომპანიის გამოშვებული სანადირო იარაღი, კომპონენტორი აგებულების თვალსაზრისით, მეტნაკლებად სრულყოფილია. მაგრამ პაულის ორლულაინი თოფების ფორმა, არც მეტი, არც ნაკლები, ორი საუკუნის განმავლობაში იხვეწებოდა. ამიტომ ეგვეგარეშა, რომ „პაუელი და შვილის“ ფორმის თოფები იმეფათი სინატყვის ხელნაწილის ნიმუშებს მიეკუთვნება. სანადირო თოფების მექანიზმის კოლოფით იმდენად პარმინოელი და რაკიონალურია, რომ მეორე მასის შეზღვევაშიც კი მტკიცე, საიმლო და დამაზი საგნის შობადვლილებას ტყეებს. მონადირესაც მეტი არა უნდა რა...

P.S. მათ ვისაც ეკ: პაუელი და შვილის“ თოფები აქვთ და ამის შესახებ ჯერ არ იციან, გეტყვით, რომ იარაღის საფორმო წარწერა შემდგენიარად გამოიყურება: William Powell & Son Birmingham. ჩვეულებრივ, წარწერა გრავირებული იყო საკეტის დაფებზე, კოლოფისებრი საკეტების მოდელებში კი კოლოფის ბაღისის გვერდითა ზედაპირზე.

ყურადღებით დააკვირდით თქვენი წინაპრების ნაქონ ძველ თოფს – იქნებ ბედმა გაგიღიძობთ და ბირმინგემული ოსტატების ნახლავის პატრონი აღმოჩნდეთ.

1992 წლის 6 იანვარი. დამთავრდა თბილისის სამარცხვინო ომი. ქალაქის ცენტრი ნანგრევებად არის ქცეული, ბოლახე სასტუმრო „თბილისი“, მის წინ დამწვარი საბრძოლო ტექნიკა ვრია... ცნობისმოყვარეთა ყურადღებას ერთი ჩვეულებრივი, საბურავბმავი ფელ-განმაველი „უაზი“ იქცევს. დაკვირვებისას ჩანს, რომ წინა სავარძლები უკანა წინაღობის საგანგებოდ შედუღებული რკინის სქელი ფურცლითაა გადატვიზული, ხოლო მანქანის საბარგულში უმართავი რაკეტების გასაშვები დანადგარია დამონტაჟებული (რკინის ტიხარს რაკეტების გაშვებისას წარმოქმნილი ვაზებისგან უნდა დაცვა წინ მსხდომი). როგორც აღმოჩნდა, ეს სამხედრო-ტექნიკური „შედევრი“ ცხინვალის ბრძოლისთვის იყო დამზადებული (თუმცა, საბოლოოდ მაინც თბილისის ცენტრში გამოიყენეს).

ერთი შეხედვითაც კი ჩანდა ქართული სამხედრო-საინჟინრო ნიჭის პლუსი – ყველგანმავალ „უაზზე“ მოთავსებული, თუენინდ პრიმიტიულად დამონტაჟებული სარაკეტო დანადგარი საუკეთესო მობილურობას იძინდა და თვითკაღარ ომში შეუცვლელი ხდებოდა.

ეს იდეა, რა თქმა უნდა, უნიკალური არ ყოფილა. ჯერ კიდევ მეორე მსოფლიო ომის დროს აფრიკის უდაბნოში მებრძოლი დიდი ბრიტანეთის „საეციალური ავიასადგანტო სამსახურის“ SAS-ის ჯგუფები სადაზვერვო-სადივერსიო მიზნებისათვის იყენებდნენ ამერიკულ „ჯიპებს“, რომლებზეც სწრაფმსროლელი საავიაციო ტყვიამფრქვევები იყო დამონტაჟებული. ხუთი-ექვსი ასეთი „ჯიპით“ ინგლისელი დივერსანტები გამანადგურებელ ელვისებურ დარტყმებს აყენებდნენ მოწინააღმდეგის კოლონებს,

შეიარაღებული და კალიან საშიში

ცუდად დაცულ ობიექტებსა და სწრაფადვე უწინარდებოდნენ.

ეს წარსულში, მაგრამ დღეს იმ ქართული არმიისთვის, რომელსაც მძიმე ზარალი მიყენდა მნიშვნელოვანი სახსარების გაღება უწევს, ძალზე აქტუალური ხდება მძიმე ცვეცლასროლი იარაღით აღჭურვილი ყველგანმავალი ავტომობილების შეიარაღებაში მიღება. სხვადასხვა ქვეყნების სტრატეგიაში მივიდნენ მობილური დამრტყმელი ჯგუფების შექმნის აუცილებლობამდე, რომელშიც ზემოხსენებული შეიარაღებული ყველგანმავალი ავტომობილები ერთ-ერთ მთავარ როლს ითამაშებს.

აშშ-ის არმიას შეიარაღებაში ჰყავს მძიმე ცვეცლასროლი იარაღით აღჭურვილი ყველგანმავალი „ჰამერი“ და „ჯიპი“. ეს ყველგანმავალი ცნობილმა საავტომობილო ფირმამ, „ჰემერიკენ მეთორსმა“

1982 წელს შექმნა და ერთ წელიწადში ის აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში მიიღეს M-988 ინდექსის სახელით.

სადღესოდ „ჰამერი“ მსოფლიოში ყველაზე საუკეთესო საარმიო მრავალდანიშნულების ავტომობილად ითვლება. მას საკმაოდ დაბალი სილუეტები (1,75მ) აქვს, რაც ბრძოლის ველზე მხელად შესაძინებს ხდის. „ჰამერს“ 130ცმ-იანი, რაკეტინდირიანი, წყლით გასაცივებელი დიზელის ძრავი უყვინია.

სულ გამოშვებულია „ჰამერის“ (H1) 20-ზე მეტი მოდიფიკაცია, მათ შორის, სამოქალაქო დანიშნულების ე.წ. „ბები-ჰამერი“ (H2) (რამდენიმე მათგანი თბილისშიც დადის). მათგან 8 მოდიფიკაციაზე მონტაჟდება შემდეგი სახეობის იარაღი: ტანკსაწინააღმდეგო მართავი სარაკეტო კომპლექსი „სოლუ“; 40 მმ-იანი ავტომატური გუმბარსატყორცნი; 7,6 მმ და 12,7 მმ-იანი ტყვიამ-

**ბუნდესვერი „ჰამერების“
მაგიერ გერმანულ
„ბელენდვაგენბასც“
ნარმატებით იყენებს**

ფრეკვეები; საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი „სტინგერი“ და სხვ. რამდენიმე წლის წინ აშშ-ის არმიის შვიარალბაში უკვე იყო 55 ათასი „ჰამერი“, დღეისათვის მათი რიცხვი ბევრად მეტია. მართალია, მიღის ლაპარაკი მათი შვიარალბიდან მოხსნაზე და ჯაგმანტრანსპორტირებით ჩანაცვლებაზე, მაგრამ „ჰამერებს“ მათი სუსტი ჯაგმანდაცვის მიუხედავად, ძალიან ბევრი გულშემატკივარი ჰყავს და თუ ჩანაცვლება მაინც მოხდება, ვეფერობთ, - უმნიშვნელო რაოდენობით.

**მეორე მსოფლიო
ომისდროინდელი „ჯიპები“
და „ვილიზები“ დღესაც
აქტიურად გამოიყენება
სხვადასხვა ძველებანში**

არადა, „ჰამერი“ პირდაპირ მისწრება იქნებოდა ქართული მობილური სარბოლო ჯგუფებისათვის - მობილური პატალიონი (რომელიც 14-16 კაციანი კარგად შვიარალბული პროფესიონალი მებრძოლების ჯგუფისაგან შედგება), ძირითადად, ყველგანმავალი სატვირთო „გაზ-66“ ტიპის ავტომობილებით გადაადგილებოდა, ხოლო მათ საცცხლე უზრუნველყოფას განამტკიცებდა მძიმე ცეცხლსასრული იარაღით შვიარალბული 10-15 „ჰამერი“. სხვათა შორის, „ჰამერებზე“ მონტაჟდება მოსახსნელი საჯაგმნი ფრაგმენტები, რომლებიც ტვიგებისა და ნამსხვრეებისაგან იცავს ეკიპაჟს.

ნამდვილად, კარგი იქნებოდა, თუ უახლოეს მომავალში და რაც შეიძლება ნაკლები დანახარჯებით გადაწყდება ეს საკითხი. საამისოდ რამდენიმე გზა არსებობს. პირველი - ამერიკელებისგან განებერებულბება, ისეც მათ ვთხოვით „ჰამერების“ ან მათი წინამორბედი „ჯიპების“ საჩუქრად ან მინიმალურ ფასად გადმოცემა. ამერიკელთა სამხვლო საწყობებში (მათ შორის, ვერბაშეც) ათასობით უხმარი „ჯიპია“ დაკონსერვებული. „ჯიპზე“ ყველა ზემოსენებული იარაღის დაყენება შეიძლება, საბჭოთა დაზვის ყუმბარსატორცნ

□	□	□	□	□
---	---	---	---	---

 9 „დრაკონის“ ჩათვლით. ეს კი საკმაოდ სერიოზული იარაღია.

**მძიმე ტვიგამტრევევით
შვიარალბული
სამხვდრო
ბაგი ASLV**

არის მეორე გზაც - რუსეთში უნდა შევიძინოთ „უაზის“ ტიპის ყველგანმავლები, რომელთა კარგად გამართული სარემონტო ბაზა საქართველოში საბჭოთა პერიოდიდან არსებობს.

სხვათა შორის, „უაზის“ გადაკეთების იდეა ჯერ კიდევ ჩვენთვის ომის დროს დაეხადა რუსეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს. ტველერში მძიმფანტული ჩვენების საბრბოლო რაზმების წინააღმდეგ მათ ვროზნიში 1996 წლის გაზაფხულზე რამდენიმე ათეული ახალთახალი „უაზი“ ჩაიყვანეს. რუსების

მოზილურ ჯგუფებს ამ მანქანებით უნდა ეღვინათ ჩრჩხებისთვის. მაგრამ 1996 წლის 6 აგვისტოს ჩრჩხებმა მოულოდნელად აიღეს გროზნი, რუსები განდევნეს და „უაზხიც“ ხელით იგდეს. ჩრჩხებმა მათ სახურავები მოხსნეს და მასში შეიღაცაინი მოზილური ჯგუფები განათავსეს. გარდა ამისა, მანქანების საბარკულავში ეწყო ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი სარაკეტო კომპლექსები „ფაგო-1“, ან 82 მმ-იანი ნაღმსატყორცი ნაღმბითურთ, ან ავტომატური ნაღმსატყორცი $\square\square\square$ 17 „პლამია“. ასე აღჭურვილი მოზილური ჯგუფები ოპერატიულად გამოჩნდებიდნენ ხოლმე პრძილის ვულზე. მანქანებს მოფარებულ ადგილებზე აყენებდნენ, ზემოხსენებული მძიმე იარაღი საბრძოლო მზადყოფნაში მოჰყავდათ და რამდენიმე ზაღის შემდეგ კვლავ ოპერატიულად ტოვებდნენ პოზიციას.

ამერიკელებს არც უკრაინელები ჩამორჩნენ და ეროვნული „საოცრება“ – ზაპოროჟციისრეგიონის ყველგანმავალი „ლუაზი“ შეაიარაღეს. სოფლად მცხოვრებთათვის ნაცნობი ე.წ. „მოტორიანი ვირი“ უკრაინელი კონსტრუქტორების ხელში მრისხანე მოზილურ საარტყლერიო დანადგარად იქცა. მასზე დამონტაჟდა უნივერსალური, საავიაციო უმართავი რაკეტების ბლოკი $\square\square$ 36, რომელიც 36 ცალ C-5 ტიპის უმართავ რაკეტას ისვრის. ის რომ „ლუაზი“ ყველაზე ცუდ გზაზეც „კალიასათვი დაზხის“ ყველასთვის მშენებრად არის ცნობილი, ხოლო 36 რაკეტის ერთდროული ზაღები საკმაოდ დამორგუნეულად მოქმედებს მოწინააღმდეგეზე, თუმცა ეს რაკეტები სროლის სიზუსტით არ გამოირჩევა. სხვათა შორის, უკრაინული მხარე უკვე რამდენიმე წელია, რაც ქართველებს ამ დანადგარების შესყიდვას სთავაზობს.

დასასრულ, რჩება კიდევ ერთი და, შეიძლება ითქვას, ყველაზე ოპტიმალური გზა – ქართული არმია ეროვნული წარმოების ყველგანმავალი ავტომობილებით აღიჭურვოს. მაღლობა ღმერთს, ნიჭიერი კონსტრუქტორები და გამოიმგონებლები ზეწრშიც ბევრნი არიან. მაკალითისთვის ქართველების მიერ შექმნილი „დეგა-1“ და „დეგა-2“-იც კმარა. თუკი ხელისუფლების ნება იქნება, მსგავსი მანქანების წარმოება ქუთაისის საავტომობილო ქარხანაში შეიძლება, ხოლო უმართავი საავიაციო რაკეტებისა და ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტული ჭურვების კორპუსების წარმოება თბილისის საავიაციო ქარხანას თითქმის ათვისებული აქვს.

ადგენდევობით, ფაქტობრივად, წარმოუდგენელია სამხედრო ზადრავი, რომელიც მრავალდანიშნულებიანი სამხედრო მანქანის დაცვის გარეშე მოძრაობს (ამ შემთხვევაში — Hummer-ი). ეს უზრუნველყოფს სწრაფ გადაადგილებას რაც, მძიმე შეიარაღებისთან ერთად თავდამხსმელებს ნაკლებ ზანის უტოვებს...

„ნივის“ ზაზაზე ანვობილი ქართული „დეგა-1“ პანკისის ხეობაში

„დეგა-2“ მძიმე საბრძოლო მანქანების კლასის განეკუთვნება

Land Rover Defender XD90

ფოქსტერერი

აღბათ, ხშირად გინახავთ, როგორ დაფრთხება ხოლმე დიდი, ლამაზი და ერთი შეხედვით ძლიერი ძაღლი. მისი შემზინებელი შეიძლება ისეთივე ოთხფეხა არსება ან სულაც გულადი ადამიანი იყოს. აღბათ, დაგვეთანხმებით, რომ სულაც არ არის სასიამოვნო, როდესაც „დათვის დაეაფებება“ თქვენს გამოზრდილ და განვრთნილ ოთხფეხა მეგობარს ემართება. მით უფრო, თუ რომელიმე საბრძოლო ან სამოსამსახურო ჯიშს მიეკუთვნება და ნებით, თავგანწირვით უნდა დაგიცვლით.

რაც უნდა გასაკვირი იყოს, ასეთი რამ თითქმის არასოდეს ემართება ტანმოზრდილ და ერთი შეხედვით „სათამაშო ძაღლს“, რომელსაც ერთნი „სოროს ძაღლს“, ხოლო მეორენი კი ფოქსტერიერს უწოდებენ. გინდ დიდიხერეთ, გინდ — არა, ეს პატარა ძაღლი, აღბათ, ყველაზე გულადია სხვა ძაღლებს შორის. როგორც იტყვიან, „ტორმუზი არ აქვსო“. მისთვის სულერთია, ვინ არის მოწინააღმდეგე — კურდღლი თუ მელა, დათვი თუ ტახი, ერთნაირი თავგამეტებით იბრძვის და უკან არასოდეს იხეხს. აღბათ, ამიტომაც გამოიყენეს სხვადასხვა საბრძოლო ჯიშის გამოსაცვანად... არადა, თითონაც საუკეთესო მებრძოლია. მართალია ტანად პატარაა, მაგრამ ჩუხუხა და ბრძოლაში ხომ მთავარი საბრძოლო შემართებაა, ამაში კი ფოქსტერისონი და პოლიფილიცი ვერ შეედრებიან.

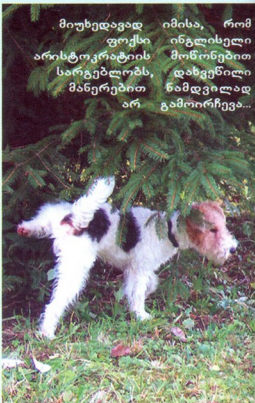
თამაშზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში ამბობს უარს, თუ... სწაღიროდ იხმობენ

ძველ ინგლისურ ლიტერატურაში ხშირად იხსენიებიან პატარა ძაღლები, რომლებსაც ტერიერს უწოდებენ. სიტყვა „ტერიერი“ ლათინურისგან არის წარმოშობილი და ნიშნავს „მიწიერს“. ტერიერებს „სოროს ძაღლებსაც“ ეძახდნენ, რადგან მულაზე ნადირობისას ისინი სოროს არღვევდნენ ან შუგ ძერებოდნენ, ნაწადირევი რომ ვარენ გამოეღვით. ინგლისის მეფე ჯეიმს I 1617 წელს ერთ წერილში გასარბული წერდა, საუკნო წვეფლი ტერიერი „სოროს ძაღლები“ გამოიმეზავენს, რომლებაც მშვენიერად ნადირობენ მელიებსზე.

ფოქსტერიერი არსებობს ორ ასეულ წელს თვლის. ეს ჯიში ინგლისში გამოიყვანეს. დერბიში და ღორპეში სხვა ჯიშის ტერიერებთან შეჯვარეს და რბილქუვანი ტერიერები მიიღეს. არსებობენ უხეშქუვანი ფოქსტერიერებიც. იმ დროის ინგლისში ტერიერები ჰყავდათ დიდებულებსაც და მდბიოებსაც. მაგალითად, მუისტერელებს, რომლებსაც ვირთხებზე მონადირე

„სოროს ძაღლი“ წყალშიც მშვენიერად გრძნობს თავს

მიუხედავად იმისა, რომ ფოქსტერიერი ინგლისელი არის სტოკრატის მონონებით სარგებლობს, დაბუნებით მანერებით ნამდვილად გამოირჩევა...

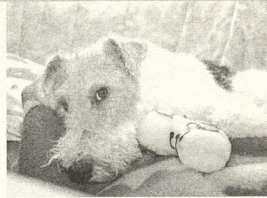
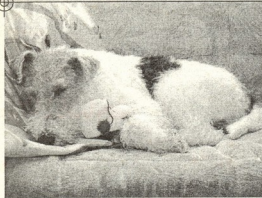

კვლევა

ფოქსტერიერი

თუ გაფურსული ფოქსტერიერი ნახო, იცოდეთ, ან ავიად გახად, ფურადღების მოდუნებას ცდილობს... თუ რისთვის, ამას თავადაც

ან კიდევ ინოღებთა და თქვენი ადვილად მიხედვით...

კარგი ძაღლები სჭირდებიან, განსაკუთრებით უყვარდათ ტერიერები, მათ უფრო, რომ მათი ძივლა და გამოკვება ძალზე ადვილი იყო. დიდ ბრიტანეთში სპორტის ერთ-ერთი პოპულარული სახეობა ერთხებზე ნადირობა იყო. შეჯიბრებები, უმეტესად, სოფლის სასტუმროების ეზოებში იმართებოდა. საღამოობით „სპორტსმენები“ ნაძღვეს დებდნენ, ვისი ძაღლი უფრო მეტ ერთობას მოკლავდა დაწესებულ დროში.

მწერალი სკოტი ფოქსტერიერის ამტანობაზე ასეთი ამაყი აღწერდა: მამამისის ძაღლი ნადირობისას მარცხს გამოკლავდა და მას სოროშიც შეპყვლიდა. კარგა ხანი გასულა, ძაღლი კი არ ჩანდა. სკოტს ნინთის ძივლის თხრა დაუწყია და ძაღლი ასეთი სურათი წარმოუდგა თვალწინ – მისი პატარა ძაღლი უშველდებელ მარცხს ებრძოდა. საბრალო საშინლად იყო დაუფიქროლი, მაგრამ დანებებას მანაც არ აპირებდა...

ინგლისში ფოქსტერიერების პირველი გამოყენება 1861 წელს მოუწყო, მონადირეთა ერთმა ჯგუფმა კი ინგლისური ფოქსტერიერის კლუბიც დაარსა. იმ დროისთვის ფოქსტერიერს ერთი დანიშნულება ჰქონდა

– ნადირობა. დაარსებიდან ერთ წელიწადში კლუბმა ფოქსტერიერის სტანდარტის ჩამოაყალიბა, რომელმაც მას შემდეგ მხოლოდ უმნიშვნელო ცვლილება განიცადა. კრძალ, ზედალ სტანდარტულ წონას ორი გირვანქა დააკლდა.

როგორც მწერალი სტივენ ჰენტი წერდა, თუ კარგა ხანს ფოქსტერიერებს არ აღიარებდნენ როგორც ჯიშს, ხოლო ლიტერატურა მათ შესახებ არ არსებობდა, მე-19 საუკუნიდან ეს პატარა ძაღლები ინგლისელების სრულყოფილებანი კომპანიონები გახდნენ. ფოქსტერიერი არისტოკრატიაშიც აღიარა.

ფოქსტერიერების ზეობის ხანა 1880 წელს დაიწყო, როცა დიდოვანი ექიმორიას ფოქსტერიერის ჯიშის ძაღლი, სახელად ჯეკი მარათევი. ჯეკი ცეცქი გამოდგა. მალე ცქიტიმა და მხირონიანმა ძაღლმა სამეფო კარზედარჩენის უკმაყოფილება გამოიწვია – ჯეკი მათ ქუსლებზე კბნდა, ამიტომ დედოფალმა ფოქსტერიერი სასწრაფოდ გაყვია.

1879 წლის გამოყენებაში მონაწილე ძაღლთა მესოუდეს ფოქსტერიერები შეადგენდნენ. მათ დამთავალიერებლთა დიდი სიმპათია დამისახურეს.

ზეადი ფოქსტერიერის სტანდარტული სიმაღლე 35-40 სმ-ს, სიგრძე – 30-39 სმ-ს, ხოლო წონა 10-დან 12 კილოგრამს შეადგენს. მართალია, ფოქსტერიერი ტანად პატარა ძაღლია, მაგრამ საოცრად მეტიერცხლი, მარია. სტანდარტის შესაბამისად მას კუდი ცქიტი, აქვს დამუშავებული ყურები, მოგრძო სახე, კარგად განითავებული ყბები და ბასრი კბილები. იგი შეუდარებელია მელაზე, მარცხე და ფირიველზე სანადიროდ. საათობით შეუძლია მიწის ქვეშ, სოროში ყოფნა, სადაც არ შეზღუდვება მსხვერპლს, ან ყვეფი გამოყვინის მონადირისკენ. სწორედ ამიტომ უწოდებენ სოროს ძაღლს. გვეზღვება როგორც რუხი, თეთრი, ასევე სამეფო ფოქსტერიერი – თეთრი, შავი და წითელი.

ზოგიერთი, ვინც კარგად არ იცნობს ფოქსტერიერების ბუნებას, მათ ზედმეტად აერევილ და ავ ძაღლებად მიიჩნევენ, რაც ძალიად სწორი არ არის. უპირველესად უნდა გვახსოვდეს, რომ ნებისმიერი ძაღლის ქცევა – არა მხოლოდ ფოქსტერიერისა

– მისი აღზრდისა და წვრთნის შედეგია. საერთოდ კი ფოქსტერიერი საოცრად აღერსიანი და მხიარული ძაღლია, მხოლოდ ნადირობისას არის იგი დაუნდობელი და ავი. ერთის, რომ ცუდად აღზრდილი ხმარა მხიარულებზე იწყებს ნადირობას, – ძირითადად ბავშვებზე.

კარგად აღზრდილი ფოქსტერიერი გონიერია, კეთილი, პატარინის ერთგული, იოლად ემორილება წვრთნას. ამავე დროს საოცრად მობრავია, გაჩერებულს კარგ ნახავეთ, ამიტომ იგი ყოველდღიურ ხანგრძლივ სვირობას საჭიროებს. ფოქსტერიერს აქვს კარგი ყნოსვა, არცთუ იშვიათად მოდარავის ინსტინქტის დემონსტრირებასაც ახდენს. მისი ბალანი ადვილად მოსავლელია, საკმარისია წყრით ან ხაიონი პარსახოცით გაუმწრდა.

ამ პატარა, მაგრამ მარჯვე და გამბედე ძაღლებს მართლაც საოცარი ფისების აქეთ. ნადირობა მათი პროფესიაა, უამსოდ მათ ფასი არ აქვთ.

როდის არის ფოქსტერიერი აერესული, რატომ უნდა გავაკალით ხელით ბალანი და რა დანიშნულება აქვს მისთვის კუქს, ამაზე გვესაუბრება საქართველოს კინოლოგთა კლუბის ვეტერინარი ივორ ჯაიოვი:

— **პატარო ივორ, ჩვენთან როდის მოშოდდა ფოქსტერიერი?**

— საქართველოში 1889 წელს უკვე იყო რამდენიმე ფოქსტერიერი და ძაღლან მალე მთიპოვის პოპულარობა მოგვესწრება, საქართველოში ძაღლან უყვარდა ნადირობა, ფოქსტერიერი კი შესანიშნავი მონადირეა.

— **რა არის ფოქსტერიერის ძირითადი დანიშნულება?**

— მოგესწრებათ, მას სოროს ძაღლს ეძახიან, ანუ მისი ძირითადი დანიშნულება მიწის ქვეშ ნადირობაა. ამასთან, კარგად ნადირობს ფირიველებზეც. საზოგადო კეს ჯიშში მელაზე სანადიროდ გამოიყენებს. მართალია, ბევრი ბძიოლა უწყენს, მაგრამ შეუძლია ტახსაც მორიგის. ჩვენთან ფოქსტერიერი ზოგს ოჯახში შავს, დეკორატიულ ძაღლებად ზრდნან. მორიგი კი მათ ნამდვილ მონადირეებად აქცევენ. თუკი პატარინი მას სანადიროდ დავემავს, ვერ

მართალია, ფოქს არ შეუძლია ამ მონატრის მოკვება, თუმცა მის მონადირეებაში ნამდვილად დიდი წვლილი მიუძღვის

ადამიანი სიკვდილის მთევსელ იარაღს დასაბამიდან აღამაზებდა ნახატებითა და ორნამენტებით: ეგვიპტელთა საომარი ეტლები, ვიკინგთა დრაკონები, სამურაის ხმლები, მოკერცხილ-მოსევადებული ჯავახიური სატყვერი და ქართული ხმლები, ხელური ფარები, ვარსკვლავები ტანკებზე და საბრძოლო დევიზები ყველგან, სადაც მათი დანერგა შესაძლებელი იყო. ყოველივე ეს დღეს ისტორიის კუთვნილებაა. რაც შეეხება ფიუჯელაჟის ნახატებს, ისინი იარსებებს მანამ, სანამ თვითმფრინავები იფრენენ თავადაცვები იომებენ.

ფიუჯელაჟის ლამაზმანები

ყველაფერი ავიაციის გარიჟრაჟზე დაიწყო. გორნები მამაც მფრინავებს ქვემოდან შეჭყურებდნენ, მფრინავები კი ზემოდან დაჭყურებდნენ, თვითმფრინავებზე სიმბოლოების ახატვადნენ და საკუთარ დევიზებს აწერდნენ. რას აღარ ხატავდნენ: თავის ქალას და ძელებს, ხახადაღებულ ზეფიგენტს, ელვას, ნახტომში გამწვანებულ ავსტრიელს, ინდელი მფრინვის თავს, ეშმაკის გამოსახულებას – ვაჟკაცობისა და გულადობის ათასნაირ სიმბოლოს. და აი, დაიწყო პირველი მსოფლიო ომი, რომელმაც ახალი შემოქმედებითი ბიძგი მისცა ფიუჯელაჟის „ფერწერას“. თუმცა, იყვნენ გამონაკლისებიც – ბრიტანელებმა 1914 წლის ავგისტოში რომ ჩაიცვეს ზაკისფერი ტანსაცმელი, ომის დაბოლოებამდე აღარ გაუზღიათ, ასეთივე ბელი ეწია თვითმფრინავებსაც. სამეფო-

საფრენოსნო კორპუსის წესდებები მფრინავებს უკრძალავდა, ფიუჯელაჟზე რაიმე წარწერის ან ნახატის გაკეთებას. კანონი უსიტყვოდ სრულდებოდა. ინგლისში ქალებს ფიუჯელაჟზე ომის დამთავრების შემდეგაც არ ახატავდნენ. საბაგიეროდ, ამ მხრივ სხვა ქვეყნებში სრული თავისუფლება იყო. გერმანიას ყველაზე ძლიერი საჰაერო ფლოტი ჰქავდა. მართალია, 1913 წელს ამოსაკნობი ნიშნების ერთიანი სისტემა დაინერგა, მაგრამ თითოეულმა ფირმამ ეს თავისებურად გაიყო. პირველი არასავალდებულო ნიშნები საფრინო ლოგოტიპები გახლდათ, რომლებსაც მომცრო ხის თვითმფრინავების ფიუჯელაჟზე საკმაოდ დიდი ადგილი ეკავა. განსაკუთრებით მოხდენილი იყო კომპანია „ალპატროსის“ ლოგო – ამომავალი მზის ფონზე გამო-

სახულ უცნაური ფორმის კულაკაჟა ფენიქსს ტყავის მუზარადი ეხურა. ზოგი მფრინავი ემბლეებს აფერადებდა – ეს მართლაც შთამბეჭდავი სანახაობა იყო. კბილგდაღრჭნილი ცხოველების გამოსახულებებით თვითმფრინავები პირველად სწორედ გერმანიაში დაამშენეს და შიშის ზარი დასცეს მოწინააღმდეგეებს. მსგავსი გამოსახულებები ამშვენებდა Roland CL.II ფრინვის მოიერიშე თვითმფრინავებსაც. ამის გამო მათ ექსპაბები შუარქვეს. „როლანდის“ ტიპის ესკადრილის პილოტები თავგანწირვით იბრძოდნენ. მფრინავებსაც ისე არჩვედნენ, რომ თვითმფრინავების თავზარდამცემი დეკორი მათთვის ზედამოჭრილი ყოფილიყო. მხეციმანია იქამდე მივიდა, რომ თვითმფრინავებს ურჩხულს ქარხანაშივე ახატავდნენ. მას შემდეგ ნაირნაირი ზომისა თუ ფორმის ხახადაღებული ცხოველების გამოსახულებები აეროლომების განუწყვლო ნაწილი გახდა. საზოგადოდ, გერმანულ აეროლომებზე ორი ტენდენცია გამოიკვეთა: ერთი მხრივ, სხვადასხვა ფერის შეთავსება და სიტყვლე, მეორე მხრივ კი გითური სიმკაცრე და მისტიკური სიმბოლოების ნარაფრონება: სვასტიკები, ვარსკვლავები, როზენკრეიციერული ვარდები, მაგრამ ქალები არსად ჩანდნენ. საჰაერო „ფრაუ“ გერმანელებს არც შემდროში ჰყოლიათ.

ფრანგები ამ საკითხს სხვანაირად მიუდგნენ. საფრანგეთი დიდ საავიაციო ქვეყნად ითვლებოდა, მისი საშხედრო-საჰაერო ძალები რიცხოობრივად ოდნავ ჩამორჩებოდა გერმანიისას. სწორედ

ფიუზელაჟზე დასახატ პერსონაჟებს, ძირითადად, თვითმფრინავის დიზაინი განაპირობებდა

ფრანგებმა შემოიღეს მრავალფეროვანი ემბლემები ესკადრილებისთვის. ესკიზებს სახელგანთქმული მხატვრები ქმნიდნენ. ნაირფერი წეროები, ინდიელები, თავის ქალები და ჩონჩხები დღესაც შეგიძლიათ ნახოთ თანამედროვე „მირაჟებზე“ კოლექტიურ სიმბოლიკას გულგრილად მხოლოდ ფრანგი ასები მოეკიდნენ. ფრენისა და საბრძოლო ილეთების დღოსტატები, საკუთარი ღირსებიდან გამომდინარე, უფრო პირად ემბლემებს ანიჭებდნენ უპირატესობას. მარსელ ლენუ-

არს თავისი თვითმფრინავის ბორტზე არტიკლ Le-ს შემდეგ ზანგის თავი ესატა. ასეთივე რეზუსი იყო გამოხატული მფრინავ ლემორტის თვითმფრინავზეც – შავი გულის ფონზე კუბი და საწილუბი. მოკვანებით, ერთ-ერთმა ცველაზე სახელგანთქმულმა მფრინავმა ნიუფესერმა თვითმფრინავი მასონური სტილის ნახატი დაამუშავა. ფრანგებსვე ეკუთვნით თვითმფრინავების ჭრელი, კამოუფლაჟის ფერებით შეღებვის იდეაც. რაც შეეხება ქალებს, ფრანგებს მათი ფიუზელაჟებზე გამოხატვა ფიქრადც არ მოსვლიათ. სამაგიეროდ, პირველებმა დაიწყეს საბრძოლო თვითმფრინავების გულის სწორების სახელებით დაშვენება.

ასე რომ, მეორე მსოფლიო ომამდე თვითმფრინავებზე ქალის ჭაჭანებაც კი არ იყო...

ვფიქრობთ, ჩვენი ერთგული მკითხველისთვის „სკორპიონის“ საფიუზელაჟო გაფორმება კარგად არის ცნობილი...

თავის დროზე, ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის დროს, თბილისში აწვობილი ერთ-ერთი Cy-25-ის ბორტს „ფეფხისა და მოყმის“ ორთაბრძოლის ამსახველი ნახატი ამუშვენებდა.

ქართული სამხედრო-საპიერო ძალების თვითმფრინავები კი თავდასხმისთვის გამზადებული არნივის გამოსახულებით იწონებენ თავს.

წესრიგი წესრიგია, მით უმეტეს, ფა-
შიზმის ბატონობისას. „სტალინის შე-
ვარდნების“ დასამინებლად ვითომ ფევის
ტუზებით, დრაკონებითა და სხვა
საშინელებებით დაშვენებული „მესერ-
შიტიები“ და „ოუნკერსები“ პატრიცულ
ვეტრან მფრინავთა ფანტაზიის ნაყოფია
და მათ სინდისზე იყოს. „ლეუგენდებს“
თვითმფრინავებს ემზღებები მართალია
ჰქონდა, მაგრამ ისინი მცირე ზომისა
იყო და მკვეთრი გრაფიკულიობით გამ-
ოირჩეოდა. არავითარი შიშველი ღვივები,
მსგავსი რამ არ შეეფერება მკაცრ გერ-
მანულ სულს. შეუმძებელიც არის გერ-
მანულ სამხედრო თვითმფრინავზე, შავი
სეპასტიკებისა და ჯვრების ფონზე, რაიმე
მხარაული სურათი წარმოადგინო. თუცა,
იყო გამონაკლისიც. მაგალითად, სახელ-
განთქმული ასის, ადოლფ გალანდის
ყველა თვითმფრინავს მიკი-მუსი ამშ-
ვენებდა, რომელსაც ერთ თათში სიგარა
ჰქონდა, მეორეში კი ნაჯახი.

ერთფეროვანი იყო გერმანელების მთა-
ვარი მოწინააღმდეგეების, ინგლისელები-
ს თვითმფრინავები. ერთი და იმავე ტი-
პის ინგლისური თვითმფრინავების გარე-
ვა მხოლოდ სერიული ნომრითა და საბ-
ორტო კოდით შეიძლება. მხოლოდ
წყნარ ოკეანესა და ინდოეთში თუ შეხ-
ველიდი თითო-ორიუა გამონაკლისს, სა-
დაც თვითმფრინავებს, ადგილობრივი
სპეციფიკის გათვალისწინებით, ზვიგე-
ნის ცილებითა და ვეფხვის გამოსახ-
ვლებებით ამკობდნენ. ინგლისის სამე-
ფო-საჰაერო ძალებიდან პირველი ტუ-
ნისის 112-ე დივიზიონი დაამშენდა
ციბილედაკრევილი ცხოველთა ხაზებით.
ამაში თვითმფრინავის კონსტრუქციამაც
ღიდი როლი შეასრულა, რადგან „ტომა-

პოკისა“ და „კიტიპოკის“ ზეთის რადი-
ატორის ჰაერფარი პირდაფერხოდ ზვი-
გენს წაავიდა. ბრიტანელების თვითმ-
ფრინავების ფოტოები ხელში ჩაუვარდა-
თ ამერიკელ მოხალისეებს ჩინეთში,
რომელთაც მათი კლირი ლი შენი
ხელმძღვანელობდა. ეს ჯგუფი იმავე
ტიპის თვითმფრინავებით იყო აღჭურ-
ვილი. მეორე დღესვე ყველა საბრძოლო
მანქანას ხაზადაფერხილი ცხოველი ამშ-
ვენებდა. ამჯერად ამერიკელთა თვითმ-
ფრინავების ფოტოები უურნალ „ლაიფ-
ში“ დაბეჭდა და ორიოდე თვის შემდეგ
ზვიგენისგამოსახულებიანი თვითმფრ-
ინავები სოკოებით გამრავლდა...

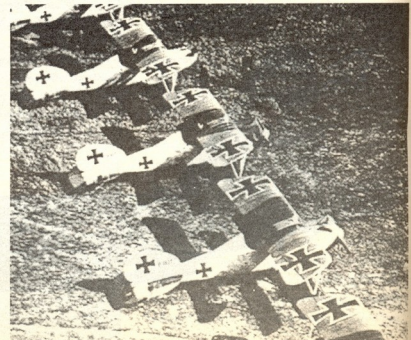
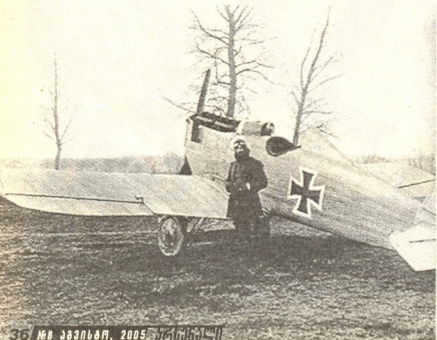
ჯერ კიდევ პირველი მსოფლიო ომის
დროს, მოხალისე ამერიკელი სამხედრო
მფრინავები ევროპაში, საფრანგეთის არმი-
ის შემადგენლობაში გამოჩნდნენ. შესა-
ბამისად, მათ თვითმფრინავების მორთვა-
მოხატვის ფრანგული სტილი გადაიღეს,
მაგრამ ევროპული ტრადიციები საკუ-
თარი მიგნებითაც გაამდიდრეს. კონ-
ტინენტთან იანკებს ამერიკაში სამხედრო
ნაწილების ემზღებების ხატვის ჩვეულე-
ბა გაკავდა.

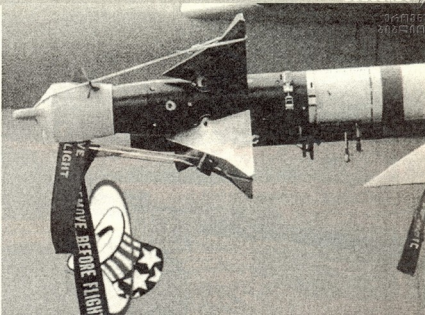
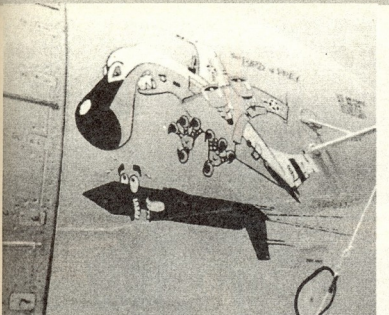
პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს
შორის ამერიკელებს საყურადღებო
არაფერი შეუქმნიათ. ისინი თვითმფრ-
ინავების შენიღბვას ნაკლებად აქცევდნენ
ურადლებას, რადგან რეალური მოწი-
ნააღმდეგისგან ღიდი მანძილი იყვნენ
დამორბეული. ყვითელი ფრთები, ლურ-
ჯი ფიუზელაჟი, თეთრი ცხვირი და კუდის
მწვანე ფრთები თითქმის ტრადიციად
იქცა. მეორე მსოფლიო ომის წინ შეერთე-
ბული შტატების თავდაცვის სამინისტ-
რომ ამერიკელი ჯარისკაცების შერე-
ული მორალის ასამაღლებლად მძლავრი

ინსტრუმენტის – „პოლიუელის“ გამო-
ენება გადაწყვიტა. სტუდია „მეტრო
გლენდერ მივირის“ სპეციალისტები
აღრც, 30-იანი წლებიდან ზატავდნენ
ავიაციურმა „ლოკჰიდ-ჰეგას“ სარეკლამო
პლაკატებს. ომის დაწყების შემდეგ კი
„ლოკჰიდის“ ლოგოტიპა თითქმის სტუ-
დისი ოფიციალურ ემზღებდა იქცა. ანი-
მატორთა ჯგუფები საგანგებოდ სწავ-
ლობდნენ თვითმფრინავების ტექნიკურ
ლოკუმენტაციებს, რათა შემდეგ სასწავ-
ლო მულტფილმები გააღებოთ მფრ-
ინავებისათვის და ტექნიკური პერსონალ-
ისთვის. სწორედ მათი მეშვეობით დას-
ატეს პირველად ბომბდამშენ „ვენტურ-
ის“ ცნობილი მულტფილმის გმირი „ბაქს
ბანი“. ეს ეკიპაჟის ქეთაურის თხოვნით
მოხდა, რომელიც ქარხანაში ახალი
თვითმფრინავის წასაყვანად მივიდა.
თურმე მას მეგობრები ხუმრობით ბაქს
ბანის ეძახდნენ. როდესაც კომპანის
მენეჯერმა არჩიბალდ სპელიმ ეს შე-
იტყო, „ვერიკაო“ შესძახა და ორიოდ
კვირის შემდეგ ლოს-ანჯელესის ფოლ-
ილის მიერ გამოშვებული „ვენტურის“
უმრავლესობა ქარხანას პორტი პეისის,
ბაგსისა და მულტფილმთა გმირების სხვა
გამოსახულებებით დაშვენებული ტოპები
და.

„დისნიმ“, „კოლაშობამ“ და სხვა კი-
ნოგეატრებმა იყნოსეს, რომ რეკლამის
უფასოდ კეთების საუკეთესო პერსპექ-
ტივა ესახებოდათ და საკუთარი მხ-
ატვებით მიავლინეს საავიაციო ქარხ-
ნებში, რომლებიც ბედად ლოს-ანჯელე-
სის მასლობლად იყო განლაგებული.
როგორც ამბობენ, რამდენიმე ამერიკული
თვითმფრინავი, რომელთა ფიუზელაჟე-
ბზე მულტფილმების გმირები იყო გა-

პირველი მსოფლიო ომისდროინდელი გერმანული თვითმფრინავების გაფორმება მფრინავთა გუნებაგანწყობილებას არ გამოხატავდა. სამაგიეროდ, გერმანელები სხვაში არ შეეცმებოდნენ...

ფიზიკაზე დახატული რაკეტა (მარცხნივ) და „სახვარლად“ გაფორმებული მრისხანე იარაღი..

მოსახული, საბჭოთა კავშირშიც მოხედა. იდურმა „ზამპოლიტებმა“, რა თქმაუნდა, სწრაფად გადაღებეს ბურჟუაზიული საყაროს იდური ატრიბუტი, რომელიც გამრფენელ ზეგავლენას იქონიებდა გიბრ საბჭოთა მფრინველებზე.

რადგან თვითმფრინავებზე ხატვის პრეცედენტი შეეჩნა, ნახატების თემა მალე გასცდა მულტიპლიკაციას. ეს არც არის გასაკვირი — ახალგაზრდა მფრინავები ბავშვებით, თავსუებითა და ლეკვებით სახალისო ასაკიდან უკვე გასულნი იყვნენ, მათ მშვენიერ სქესთან ურთიერთობა აკლდათ, ჰოდა... 1943 წელს გამოვიდა სპეციალური კანონი, რომელიც თვითმფრინავზე შიშველმკერდიანი ქალების გამოსახვას კრძალავდა. სხვა დანარჩენზე სამხედრო ცენზურამ ხელი ჩაიქნია. 1944 წლისთვის კი ამ საქმეზე მანც დაწესდა კონტროლი — ფრინტებზე გაივზაზენენ „ლაიფისა“ და სხვა ჟურნალების პროფესიონალი მხატვრები, რომლებმაც ცოტა ხნით ადრე „ამერიკელი ქალიშვილის“ ზოგადი სახე შექმნეს. „დაიდი ამერიკელი ქალიშვილი“ — ასე ეწოდა „ლაიფის“ მიერ ჩატარებულ ფორტუნს ზამარავებულ გოგონას ფოტოს, რომელითაც პირველად „მფრინავი ციხესიმაგრე“ დაამშვენეს.

მხატვრებს საკმაოდ დიდი საშუალო ელოდათ. ქალთა საზოგადოებას მოკლეული ამერიკელი პილოტების ფანტაზიამ მოლოდინს გადააჭარბა — ფიუზელაჟებზე გამოსახული მშვენიერი სქესის წარმომადგენლები ან შიშველები, ან გახზა-ჩაგების სხედასსხვა სტადიაში იყვნენ. მათ შორის ნახადით საავიაციო ბომბებზე შესკუპებულ სექსობობებსა თუ უზრალო, მიკრძალვულ გოგონებს, რომლებსაც ქარმა შემთხვევით აუფრიალა კაბები. იყო შემთხვევა, როცა ლეი-

ტენანტ რობერტ სი მეკემის B-26-ის ცხვირზე მისი ცოლის, რაიმონას პორტრეტი დიხატა. უმეტესად კი მანც სექსუალურ ქალბატონებს არჩევდნენ. შიშველ ქალებს ყველაზე ხშირად ბომბდამშენებს ახატავდნენ, თუმცა გამანადგურებლებსაც არ აკლდა „მხატვრული სახეები“. ორცეცხლშუა აღმონდნენ მხატვრები — ნახატების გადაღებას პილოტები უკრძალავდნენ, მათ ხელუხლებლად დატოვებას კი მეთაურები. ისინიც ადგნენ და ოქროს შუაგლი მომენტის — ქალებს სამხედრო ფორმა ჩააცვენს...

შტატებში დღესაც ცხოვრობს 334-ე ავიაცუფის მე-4 ესკადრილის მხატვარი, უკვე ხანდაზმული ჯონ ალენი. მისი მოხატული თვითმფრინავები დღესანს დაფრინავდნენ ევროპასა თუ ამერიკაში. მას უკვეთდნენ სურათებს ფრენის სახელგანთქმული დიღოსტატები. ამ თვითმფრინავთან თითო-ორილა დღემე არის შემოჩენილი მუხუეუმებში. სამწუხაროდ, ფიუზელაჟის მხატვრობის დიდი ნაწილი დაკარგულია, სამაგვოდ, გადარჩა ჯონ ალენის ნახატების ესკიზები, რომლებიც ქალაქ დავოსის მუხუეუმში ინახება.

კორეა, ვიეტნამი და „ულაბნოს ქარიშხალი“

როგორც კი ამერიკა და მათი მოკავშირეები კორეის ომში ჩაგნენ, თვითმფრინავებზე ისეე გამონდნენ ეგვიპანი, შიშველი და გრძელფეხება ლამაზმანები. ამასთან, შიშველი მკერდის გამოსახვა კვლავ აკრძალული იყო. საყვეთთაოდ ცნობილია ბომბდამშენ B-29 „სუპერციხესიმაგრის“ ფოტო, რომელზეც მკრძალვასე ხელუგამული ქალი გამოსახული, სამხედრო ცენზორების ვიზიტამდე

უსირცხვილოდ რომ იხმობდა ყველას. ვიეტნამის ომში კი თვითმფრინავის ბორტზე ქალების მხატვება მოღამში უკვე აღარ იყო. სამაგიეროდ, კიბულედარტყენილი ხატები მომრავლდა. გარდა ამისა, დიდი მოწონებით სარგებლობდა ირინიული წარწერები და დასაწებებელი სურათები, მაგრამ თანამედროვე თვითმფრინავებისთვის შენიღებას გაცილებით დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე „საბორტო ფერწრას“. „ულაბნოს ქარიშხლის“ დროს ამერიკის მთელი სამხედრო-საპაერო ძალები მულტიფილის ვიკრებმა, სიმეზონებმა დაიპყრეს, რომლებიც მასინ ამერიკელების ახალი ვატაცება იყო. თვითმფრინავებზე გამოსახული ჰომეირი საღამ პუსეისის ლულის ქილებს ესროლა, მარჯვი კი ტაფით იმუქრებოდა. დეალურად შავ, უჩინარ „სტელს F-117“-საც კი ბეტმენტის შავნიღამიანი სახე მიახატეს.

თვითმფრინავებს კვლავ დაუბრუნდა ბაქს ბანი, ლამაზმანების ფიუზელაჟზე მხატვება კი ისტორიას ჩაბარდა.

თანამედროვე ავიაციის მუფრინიღობა ნაკლებსინტერესოა: რადიოტალღების შიამთიშული და არარეკლავი საღეზავების თვისება ისეთია, რომ სახელმწიფო და ტაქტიკური ნიშნებიც კი მათზე მნელად შესაწმენია. ანდა რა საჭიროა, როცა თანამედროვე საპაერო ბრძობლები 4-დან 120 კილომეტრამდე სიწორზე მიმდინარეობს. მორინადმდევე კი უკეთეს შემთხვევაში, ინვერსიული კვალის სახით მოჩანს პორიზონტზე. თუმცა საბორტო ფერწრა ვერჯერობით კვლავ გაიუფლობს. იშვიათად, მაგრამ მანც გაიუფლებს ხოლმე თანამედროვე თვითმფრინავების ფიუზელაჟებზე გარდასულ დღეთა აჩრდილი — ფიუზელაჟის ლამაზმანი.

ტანკების „გაქვლები“

1992 წელი, აგვისტოს დამლევი ქართული გვარდია უკვე სოხუმშია. ბრძანების თანახმად ქართული ტანკები უადვილად გუმბათს და ემერის სიმაღლეებისაკენ მიიწვიან. მოულოდნელად, ემერის რუსული საიდუმლო ლაბორატორიის ახლოს, ტანკების კოლონას ცვეხლს უხსნან და რამდენიმე წუთში ზუთი ქართული ტანკი განადგურდა. შეტყევა ჩამოიღია. მოსკოვი სასწრაფო პოლიტიკურ ზეწილას ახდენს ოფიციალურ თბილისზე და ქართული გვარდიის ემერის მიმართულებით სვლას კრძალავს. რამდენიმე ქართველი გენერალი (როგორც ახალგაზომცხვარი, ისე სამთვითა კავშირის დროინდელი) აფეთქებული ტანკების ნაზეხის შხვილად მსრებს იმებს და საქვეყნოდ აცხადებს, — ალბათ, აფხაზეზმა დაზვის ემბარსატორიენ □□□□-მდე ვეცსროლეუსო.

არად, ქართული ტანკები აფხაზეზმა კი არა, რუმი მედლსანტე ლეიტენანტის გათელამ აფეთის და ისიც ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი კომპლექსით — Фагот-უთი.

ეს არ იყო პირველი დაბრისაბრება რუს და ქართველ სამხედროებს შორის. მანამდე რუსულმა შეველმარენმა ცინიგალის ახლოს უმართვადი საავიაციო რაკეტები — НУРС-უბი დემუნა ქართველ გვარდიელებს, ხოლო უფრო ადრე რუსმა გენერლებმა სასაკლავო მოუწყვეს ქართველ კოლეებს გორის სასწავლო-სატანკო ნაწილში. სწორედ ემერის ლაბორატორიასთან აფეთქებულმა ქართულმა ტანკებმა შეაჩერა წინსვლა, რასაც ერთილანი თავდაცვითი პრძალეხი და საბოლოოდ ქართველების დამარცხება მოჰყვა.

ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი სარაკეტო კომპლექსების ეფექტანობა ზემოხსენებულ ფაქტობრვად კარგად იყო ცნობილი. ფაქტობრვად, ისინი ადრინდელი ხელის

ფრანგულ ფავუნთან საბრტოლო მანქანაზე დამონტაჟებული „კოორნეტი“

„ფავტოტი“

ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარსაწინააღმდეგო მუხლები ეტანა წარმოადგენს.

პირველი უმართავი ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარსაწინააღმდეგო მართალია, უნდა კიდევ მჯერდეს მხოლოდ იმის დროს გამოყენებას, ანუ, გერმანიისა და დიდი ბრიტანეთის შეარავიანა, მაგრამ მათზე მართვის სისტემებს დაყრდნობა მხოლოდ 60-იანი წლების დასაწყისში მოხერხდა.

მართავი რეაქტიული ტყუევებიდან (თვარამკვლეად, მათ სწორედ ასე უწოდებდნენ) განსაკუთრებით პოპულარული გახდა ფრანგული SS-11 და საბჭოთა **Малиютка** – ეს იყო ამ კლასის იარაღის პირველი თაობა და ერთგვარი სიმარტივეთაც გამოირჩეოდა.

მაგალითად, „მალიუტკას“ ოპერატორის მიწინააღმდეგის ტანკი რომ აფეთქებინა, მართვის საბურთავის მუშაობით გამოქვამით უნდა სწავლიდა მანამან ამოხვეული ტანკი და სადაც ეს უკანასკნელი წავიდა, იქიდან მიმართა სამიზნის წერტილი. ამ დროს გამოუმუშავებლად ექვემდებარებოდა იმპულსი, რომელიც სპეციალური ბოჭკოვან-ობტურირი სადენით გადაცემულა ტანკისგან გასული რაკეტას. ასე რომ, რაკეტა გაფრენის შემდეგაც უწყვეტად სადენით იყო „ამბული“ გასაშვებ მიწიერილიზაზე.

სიმარტივის მოუხვევად, „მალიუტკას“ 400 მმ-იანი ჯავშნის განგრევა შეეძლო. 30 წლის წინ სწორედ ამ სისტემის ჯავშანი იცავდა ამ დროს თითქმის ყველა ტანკს. მკითხველს ამ საკითხზე წარმოდგენა იმ პერიოდს, განმარტება: 1000 მმ სისქის ჯავშანი სულაც არ ნიშნავს, რომ იგი მართლაც ერთგვარია, უზრალოდ, მრავალზონიანი ჯავშნის ეფექტიანობა 1000 მმ-სას უტოლდება, თუნდაც მის რეალური სისქე ზერად ნაკლები იყოს.

მართალია, „მალიუტკას“ თითქმის 3 კმ მანძილზე შეეძლო მიწინააღმდეგის ტანკისა და ჯავშანმანქანის აფეთქება, მაგრამ მას კიდევ ერთი დიდი ნაკლი ჰქონდა – ნახევარ კმ-ზე ახლოს მისი გამოყენება შეუძლებელი იყო.

თუმცა, მოუხვევად ამ და სხვა ნაკლებობებისა, ექვიპტელებმა საკმაოდ მარცხად აფეთქებდნენ ისრაელის ამერიკული წარმოების M-4 ტიპის ტანკებს ამ ორ ქვეყანას შორის მიმდინარე ომის დროს.

ტანკსაწინააღმდეგო მართავი სარაკეტო კომპლექსების მქონე თაობა 70-იან წლებში გამოჩნდა – ამერიკული **TOW**-ის, **Dragon**-ის და, საბჭოთა **Фактория-ს**, **Конкурс-ის** და **Фагот**-ის სახით (სხვათა შორის, ამ უკანასკნელის „ამა“ გახლდათ ცნობილი საბჭოთა ავტომატური პისტოლეტის **АПС**-ის შემქმნელი, კონსტრუქტორი სტეპანენ).

ამ იარაღის მმართველს უკვე აღარ იყო საჭირო ცალკე სამიზნის მოძიება და ცალკე

– რაკეტის მართვა. ამჯერად ოპერატორი სამიზნის ფეხის ასევე მოძრა ტანკს, ხოლო რაკეტა ავტომატურად იმართებოდა, თუმცა, ისევ სადენით.

განმარტებისთვის: ოპერატორი ვეის-ტივისმგვარი ხელსაწყოთი მანამან ამოიღებდა მიწინააღმდეგის ტანკს, ხოლო ამ დროს წარმოქმნილი ელექტრონული იმპულსები ისევ და ისევ ბოჭკოვან-ობტურირი სადენის საშუალებით გადაცემულა მერიანი რაკეტის სამართავ პულტსა.

„ფაგოს“, „ფაქტორიას“ და „კონკურს“ თითქმის ერთნაირი ტექნიკურ-ტაქტიკური მოწყობებით ჰქონდა. მათი მინიმალური მოქვლების მანძილი 500 მ კი არ იყო, როგორც „მალიუტკას“ შემთხვევით, არამედ 70-75 მ, ამასთან, თუკი „ფაგოს“ და „ფაქტორიას“, შესაბამისად, 400 მმ და 460 მმ-იანი ჯავშანი გაჰქონდა, „კონკურსმა“ თავისი კუბულაგური კვებით 600 მმ-იანი ჯავშნით დაკული ტანკებზეც იყავს გრძობა.

ეს უკვე ახალი სიტყვა იყო. ასეთი დამტკიცების ტემპით გაგრძელება ორთაბოძოდა ჯავშანსა და ტანკსაწინააღმდეგო კუბულაგური რაკეტის შორის.

ტანკების კონსტრუქტორებმა 70-იან წლებში ახალ ზერსს მიმართეს და თავიანთი ქმნილება დინამიკური დატვის სისტემით აღჭურვეს.

განმარტებისთვის: ალბათ, ზერს თქვენგანს მოუხვევდა ვერაფერა ტანკების კოპიუსებზე დადგარების თითხვის ვეისობით კონტინერებისთვის. სწორედ მათში უნდა იყოს მოთავსებული განსაკუთრებული ასევემდებარე ნივთიერება, რომელიც ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტის მოხვედრისთანავე დელონორდება და ფანტავს კუბულაგურ კვალს.

გამარჯვების სასწირო მჯერ ხნით ტანკებისაც გადაიხარა. მათმა ოპერენტებმა კი გადაწყვიტეს, ტანკსაწინააღმდეგო მართავი რაკეტები შეეუღლებინებინათ და თვითმფრინავებზე დადებინათ. ასე გაჩნდა იარაღის ახალი სახეობა – ტანკსაწინააღმდეგო შეეუღლებინებინა, რომლებიც ჰერდინ მართავი რაკეტებით „უქსამბლიდობდნენ“ მიწინააღმდეგის ყველა შეეუღლებინა ობიექტს.

ამ დროს მსოფლიოში განსაკუთრებით პოპულარული გახდა საბჭოთა დამტკიცებული შეეუღლებინა **МИ-24**, რომელსაც წინაშე რატომაც „კოიოდოლს“ ესახან. თავდაპირველად, მასზე ოთხი ტანკსაწინააღმდეგო მართავი რაკეტა „ფაგანე“ ეტანა, რომლებიც მოგვიანებით „შტურმი“ ტიპის რაკეტებში შეეცვლა. საბჭოთა სტრატეგებს ამ შეეუღლებინების მეშვეობით ეტანათ **NATO**-ს ტანკების აფეთქება ჰქონდათ ჩაფიქრებული. სადენებო, საკე ამჯერად არ მისულა, მაგრამ ტანკების დინამიკური დავა მოხვედრას არ აძლევდა რაკეტების შემქმნელებს და მათაც ემსაკური ზერი იმმარს

– რაკეტები ენა, ერთიმეორის მიჯლილი ტანდმერად ვარაუდობენ კუბულაგური კოპიონებით აღჭურვეს. ტანკის დინამიკურ დატვაზე რაკეტის მოხვედრის პირველი ტიპიან ამ უკანასკნელის აფეთქება, ხოლო მჯერ – ტანკის ჯავშანში 20-თვითრანის ზომის ნანერტავს ატევიდა, რის შემდეგაც ტანკის ვეიბაჟი წყვეთს კატასტროფული ცვლილებით იღუბებოდა. ვეიდა ხანი და იმ კონსტრუქტორებს, რომლებიც ჯავშანს არ წყვილიდნენ, შეეძნეს შესასე თათბის ტანკსაწინააღმდეგო მართავი სარაკეტო კომპლექსები, რომლებიც უკვე არა სადენებით, არამედ დაზერული სხვის მეშვეობით იმართებოდა.

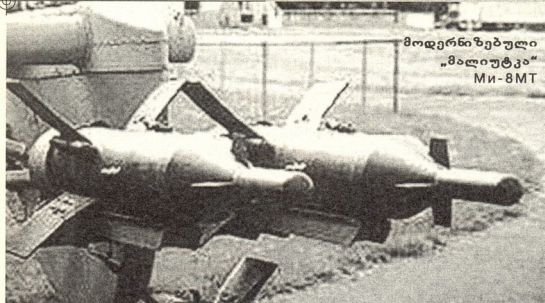
განმარტებისთვის: საჭირო იყო მხოლოდ ტანკის დაზერული სხვის მინიმუმან და რაკეტაც დაზერებოდა მანამან ხედილია, რადგან რაკეტის დაზერული დამზენების მართვის სისტემას სწორედ ტანკიდან არეული სხვის მიკვებოდა.

შესამე თათბის ამ ტიპის რაკეტებს უკვე **700-90 მ** სისქის ჯავშნის „თვითხვეს“ ისწავლეს. ტანკისტები ცუდ დღეში ჩაყვიდნენ. განსაკუთრებით მას შემდეგ, როცა მათზე არა მარტო შეეუღლებინებინათ, არამედ „პატარა მქმაც“ – ქვეითთა საბრძოლო მანქანებს დაწვეს ნადირობა.

90-იანი წლების დასაწყისში საბჭოთა თუ უკვე რუსმა კონსტრუქტორებმა ერთგვარი პირიდი შეეძნეს – მათ უხვლავ ქვეითთა საბრძოლო მანქანა **БМП-3** ტანკსაწინააღმდეგო მართავი რაკეტებით, **Корнет**-ით აღჭურვეს. ქვემეხებისხისდი **БМП**-ზე რაკეტების გასაშვებ ობი მოწყობილობა დამონტავდა, რომლებიც ავტომატურად იტერეხა. მანქანებს მართავ სულ 16 რაკეტა. ახალი **БМП** მოასვლტებულ გაზერე **75** კმ/ით სიჩქარეს ავითარებს და აფვილად შეიძლება ვაეცეს მიწინააღმდეგის ტანკის ქვემეხების ჰერტებს, თავად კი თითქმის 5 კმ-ით მანძილიდან „კონრეტის“ ტიპის რაკეტით ამ უკანასკნელის აფეთქება შეეძლია.

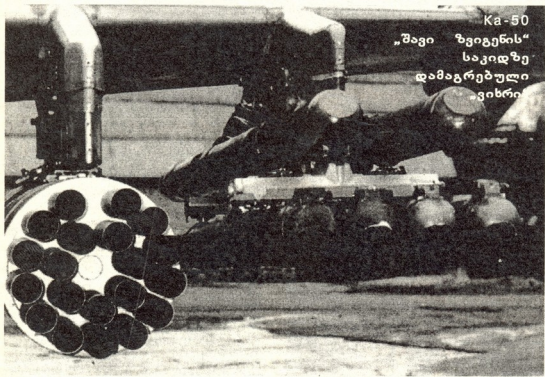
ტანკისთვის „ვეის სიხლერად“ იტვა ახალი საპკიო ტანკსაწინააღმდეგო სისტემა, რომელიც თბილისის საავიაციო ქარხანაში გამომუხველ მიდიფიკირებულ **СУ-25Т (СУ-39)** მიიერიშე თვითმფრინავზეა დამონტავებული – ეს ოთხი დაზერული სხვის მართავი, შეეუღლებინა ტანკსაწინააღმდეგო, სარაკეტო კომპლექსი – **Вихрь (Вихрь-М)**. ზებერით „იხერის“ შეეძლია 8-10 კმ მანძილიდან აფეთქონ 1 მ სისქის ჯავშნით დაცული ტანკი.

ფაქტობრივად, „იხერის“ აღჭურვილი **СУ-25Т** მიიერიშე თვითმფრინავის შეეძლია მწყობრიდან გამოიყვანოს არა მარტო მსოფლიოში დაღისთავის არსებული ნებისმიერი ტანკი – ამერიკული „აბრამსის“, ფრანგული „ლეკლეკი“, რუსული **T-72, T-80, T-90**, არამედ პერსპექტი-

მიდერიზებული
„მალიუტკა“
Ми-8МТ

ული რუსული Черный орел-ი.
როგორც სამხედრო ანალიტიკოსები ვარაულობენ, XXI საუკუნეში ტანკს, როგორც მრისსანე იარაღის ძირითადსა სახეობამ შეიძლება ფუნქცია დაკარგოს, რადგან მისმა ჯაეშანმა ითიქის წყავო საუკუნოვანი ბრძოლა ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებებთან. მაგრამ ტანკისტები, მოუხდელად იმისა, რომ ტანკორჩინი არიან, უბრძოლველად არავეს დანებდებიან. ამიტომ მათ თავდაცვის კოდვე ერთ ხერხს მიმართეს – ტანკები აქტიური დაცეით აღჭურვეს. ეს კი იმის ნიშნავს, რომ ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტებს ანტირაკეტები დაუპირისპირეს.

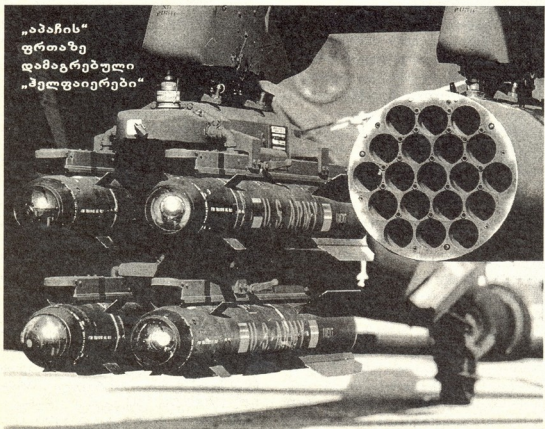

Ка-50
„შავი ზებეინის“
საკიდზე
დამატებული
ვისირი

რუსეთის სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსის ერთ-ერთი ბოლოდროინდელი წინილება აქტიური დაცვის სისტემა ДРО-3Д-ით აღჭურვილი ტანკი Т-80.

განმარტებისთვის: აქტიური დაცვის სისტემის პრინციპი მარტეთა – მისეცნ გასროლო ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტას ეკიპაჟი მცირეგაბარიტისანი, მძლიმეტრული რადიოლოკატორით აფეისირებს და მისეცნ ანტირაკეტას უშეებს. ანტირაკეტა ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტას ტანკის ზედაპირიდან 7-8 მეტრში აფეისირებს, რაც კუშულაციური ჭევის ნაკავს მანამ ფანტავს, სანამ ის ჯაეშანს მაღეუვებს.

Т-80-ს კოშურის გვერდებზე 8 ასეით ანტირაკეტა აქვს. აქტიური დაცვის სისტემათი ანტირაკეტებით ტანკისტებისათვის შეიძლება გადაჩრენის უშთავრეს საშუალებად ქველეცი, მაგრამ ბოლოდროინდელი მონაცემებით, ამერიკელებს თავიანთი ცხოხილი ტანკსაწინააღმდეგო შეეულმფრენი АН-64А „აპანი“ მძლიმეტრული დაააზონში მომეშევე რადიოლოკატორით აღჭურვეს.

„აპანის“
ფრთაზე
დამატებული
„შელფაიერები“

ასელ ამერიკულ ტანკსაწინააღმდეგო შეეულმფრენს – АН-64 „ლინგბოუ აპანის“ შეეულა რამდენიმე წამით ამფორინდეს საფარიდან (ზეობა, ტყის მასევი, პორცი და სხვ.), დაფეისირის ეყვლა სამიზნე და ითიქმის ერფერეულად ესროლის მთი 16 მძლიმეტრული ორეჟობინანი ტანკსაწინააღმდეგო მართევი რაკეტა – АГМ-114 „ჰელფაიერი“ და სასწრაფოდ დაბრუნდეს უკან.

მთავარი კი ის არის, რომ მძლიმეტრულ „ჰელფაიერებს“ ოპრატორის დახმარება ადარ სწორდება. მთი აქეო მინატეორული რადიოლოკატორები, რომლებეც თავად იყვლევენ გზას ტანკის ჯაეშანმდე. „ჰელფაიერი“ შეითხე თავიბის ტანკსაწინააღმდეგო მართევი რაკეტა, რომლის თვითდამიზნების სისტემების საშუალებით რეალობად იქევა განხორციელება პრინციპისა – „გაისილეულ-დაიფეისე“.

სამეცდრო-სასეცოცხლო ბრძოლა ტანკის ჯაეშანსა და ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტას შორის ვერ არ დამთავრებულა.

ირაკლი ალადაშვილი

უსაფუძვლო გამართლებული

თავის დროზე, როცა ჩვენს წინაპრებს არ შეეძლოთ ამა თუ იმ მოვლენის ლოგიკური ახსნა, უამრავი „საფრთხოებლა“ და მათი გაუყენებელყოფის გულუბრყვილო მეთოდები გამოიგონეს.

თანამედროვეობამ ახალი „საშიშროებები“ მოიტანა და მათთან საბრძოლველად დღევანდელი ჯადოქრები ახალ-ახალ რეკლამებს იგონებენ.

გაინტერესებთ, რა „საშიშროება“ გემუტურებით კომპიუტერებით გადაქვედო ითვისში, ტელევიზორითა და კინედივიზორით ადჭურვილ სახლში ან სულაც მტკრის ექსპლატორზე? რომელია ნამდვილი საფრთხე და რომელი ბებუების მოგონილი „მუა“? თუ არ გაინტერესებთ, მაშინ 47უ გვერდზე დაბეჭდილი კროსკოორდი შეავსეთ, დანარჩენებმა კი მოგვეყვიეთ...

გამოსხივება

ვისაც უნდა ჰკითხოთ, ყველამ იცის, რომ კომპიუტერი ასხივებს, მაგრამ რას ნიშნავს „გამოსხივება“, რით და საით ასხივებს და რატომ არის საშიში, მხოლოდ ყურმოკერით თუ იცის ვინმემ. უკრძოკერითვე სმენიათ, რომ თუ კომპიუტერთან ახლოს კაქტუსს დადგამენ, მათ ჯანმრთელობას ზიანი ნაკლებად მიაგვება. ერთი ამბობს, რომ კომპიუტერის ცრანს რადიაციული გამოსხივება აქვს. მეორენი ამტკიცებენ, კრანთან ინფორმაციის მიუხედავად ბეტა-კარტინის ვეარავთო და იქვე რეკომენდაციებსაც იძლევიან: ყველამ, ვინც კომპიუტერთან ზის, დიდი რაოდენობით სტაფილო უნდა მიირთვასო. მესამენი ამბობენ, რომ კომპიუტერის ცრანს მხედველობას აფუჭებს (ეს აზრი საუკუნეებს სულაც არ არის მოკლებული. ამიტომ მონიტორის მატეხელი ზემოქმედების ოდნავ მაინც გასაწერებლად თავის დროზე დამკვაი ცრანი გამოიგონეს). სხვათა აზრით,

კომპიუტერი უარყოფით, ბოროტ ენერგიას ასხივებს.

სექტაკოსების გასაკონად გეინდა ვანკასადით, რომ კომპიუტერისგან მიეყენებული ზიანის შფუასება პერტუბის ეოქამ-ლეც ძლიერ გადაჭარბებული იყო.

ხოლო პრტკელი მონიტორის, რომელშიც დამკვაი ბადე და სხვა მნიშვნელოვანი დეტალებია ჩამორტყეული, გამოჩენის შემდეგ კომპიუტერის ჯანმრთელობისათვის მატეხლობაზე ლაპარაკი გაუნათლებლობის ბრალდა.

რა თქმა უნდა, მონიტორი აბსოლუტურად უსაფრთხო არ არის, მხედველობას მართლაც არ აუზეობებს, მაგრამ ვეიხსენით ერთი ვინიერული რჩევა – კერძოდ, კომპიუტერზე მუშაობის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს 45 წუთს, შემდეგ კი სასურველია 15-წუთიანი აქტიური დასვენება. ახლანდელი მომხმარებლები მონიტორთან ზოგჯერ 12-15 საათს ატარებენ. სკადით, ამდენზე დრო წიგნის კითხვას

დაუთუთ და გარწმუნები, თქვენი მხედველობა სწრაფად დაწყვის გაუარესებას. ინტერნეტის ეპოქაში ICQ-მ, ელექტრონულმა ფოსტამ და გასართობმა თამაშებმა ადამიანი მონიტორის მიავაკეჯა. კომპიუტერი სულ უფრო და უფრო იზიდავს და იორვეს თავის წიაღში ადამიანს, ვიდრე ნებისმიერი სათავდადასავლო წიენი-პესტ-სულერი. აქედან გამომდინარე იზრდება არმა ახალგაზრდობისა, რომლებსაც კომპიუტერის მიმართ ისეიივე დამოკიდებულება აქვს, როგორც ნარკომანს ნარკოტიკის მიმართ. ასეი შემთხვევაში რადიაციული ფონი ამ პრობლემაშიან მოსტანიც კი არ არის.

რეალური საფრთხე, რომელზეც ღირს დაფიერება, კომპიუტერულ ნარკომანებს შორის იმსულტით დაგადების პრობლემაა. იმსულტი არა მარტო ხანშიშესული, საშუალო და ახალგაზრდა ასაკის ადამიანებსაც ემართებათ. დღე-ღამეში 25-საათიანი მუშაობა თანაბრად დამლუკველია როგორც კომპიუტერთან, ისე სახანატო დაზგასთან მომუშაისთისისაც.

ჯანმრთელობის შესანარჩუნებლად ვერწყვი კომპიუტერთან მუშაობის ვრავი-კი შეუფიენით. გარდა ამისა, მტვერი, რომელიც მის კორპუსს ადგვს, უფრო იოლად გამოიწვევს ასთმას, ვიდრე ნებისმიერი რადიაციული ფონი სხვა რაიზე დაეადებას. ამიტომ მტვერი ზმარ-ზმარად გადაწმინდეთ და ტექნიკის მწარმოებლებსაც სურავფრს დააბრალეობთ.

ოზონი

მონიტორის გარდა, პრინტერებსა და კოპირებსაც ვეარინად უფრთხიან.

ორივე „საფრთხოებლა“ ოფისებში თითქმის ყველა მფილზე დას, მაგრამ რადგან მათ მონიტორი არ აქვს, რადიაციულ გემოსხივებას ბრალად ვეარინ სდებს. ამიტომ სხვა ხინჯე გამოუტენებს – ოზონი. სხვათა შორის, პრინტერი ოზონს მართლა გამოყოფს, მაგრამ ძალზე მცირე რაოდენობით და სრულიად უსაფრთხოდ, ზოგ შემთხვევაში კი სასარგებლოც არის. ყველა ჩვენგანმა კარგად იცის, რომ ოზონის კონცენტრაცია ჰაერში ჰექსა-ჰუხილის დროს იზრდება და იმხელა სიდიდეს აღწევს, რომ ზმირად მის სუნსაც ვერმნობთ. დოზა (პრინტერული შედარებით) რამდენმე-ვერემ მაღალია, თუმცა, ესეც საკანისია მისი კოსმეტოკური მინებისათვის გამო-საყენებლად – ჰექსა-ჰუხილის შემდეგ სუფთა ჰაერზე სეირნობა სახის კანისთვის

ერთობ სასარგებლოა.

რეალური საფრთხე

რეალური საფრთხე, რასაც აუცილებლად უნდა მივატყვიოთ ყურადღება, ქსეროქსის გადახრებაა. საშუალო ზომის აპარატი მუშაობისას 1 კილოვატ სითბოს გამოყოფს, რომელიც ენერგიატორის საშუალებით გარეთ გამოიფრება. ამ დროს გახურებული პლასტიკის სურს შევივარდნობოთ ხოლმე. სასებუტ ქალაქადი ქლორ ზურდებს. მათი მასში შემავალი სხვადასხვა ფისი ორთქლდება. ცველაზე ნაკლებად პერსონალური კომპიუტრები და პრინტრები ზურდება. მათი უაფრთხო ზემოქმედება გარემოზე შეუმჩვევლია. ამიტომ გირჩევთ რეგულარულად განიავოთ ოთახი.

კონდიციონერები

არან ისეთებიც, ცველაზე მეტად მიკრობებს რომ უფროხან. მათი აზრით, მკრობები კონდიციონერის ფილტრებში ილექება და ატიპურ პნემონიას იწვევს. ზედმეტად მშობარებს შევასრენებთ, რომ ფილტრებში მტერის დაგროვება ჩვეულებრივ მოვანაა, ხოლო შესაცვლელი ფილტრები იმისთვის არსებობს, რომ პერიოდულად ძველი გამოიცვალოს.

რეალური საფრთხე

კონდიციონერი მეტ-ნაკლებ საფრთხეს იმ პირს უქნის, რომელიც ოფისში უშუალოდ მისი ჭავლის ქვეშ ზის: ამის გამო ბევრჯერ გავცივებულვართ და ვკითხ. მტერი აქ არაფერ შეუძია, აი, ტემპერატურის სხვაობა კი სულ სხვა საქმეა... იღახ, ადამიანს მოსწონს და საძიებებს საივლინე. მაგრამ ვინ უშლის ხელს, რომ კონდიციონერის მუშაობის რეჟიმ ზანდახან შეცვალოს. მაგალითად, ცივი „ქარიშხალი“ უბრალო ენერგიატორით შეცვალოს – ჰერსაც გაასუფთავებს და სასუნჭი ორგანოებზეც დადებითად იმოქმედებს.

ძიძირი ფრინე – ხალიჩობი

თანამედროვე „საფრთხოვლობა“ ნუსხაში ხალიჩა და მისი საღვასკების ანაოროტიკი შედის. ის კი არ იცინა, რომ ხალიჩების ქსოვის ტექნოლოგია ვაგული საუკუნის დამდეგის შემდეგ არ შეცვლილა. ხოლოწერი საღვასკებს თუ მიიძინე-ზნის, ხალიჩებს ისეთ პრიბობებს და იმდენ ზნის აზრბრენ, არამოცი ანაოროტიკით მიწაწვლაზე ლაპარაკი ზედმეტია.

რეალური საფრთხე

აზბატი, ვახსოვთ ევლოგოლი, რომელიც მტვერსასრუტს უწევდა რეალმას – უმ-

ცირეს პარაზიტებს, ვერო წილებულ მტერის ტიპებს, რომლებიც ცველან დაუყოფნობენ. ვერც ერთი მტვერსასრუტ ვერ ისრუტავდა... გარდა რეკლამირებულისა. ვიდეორეგორის ავტორებისა და დამკვეთების სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ გვრათიანად დამინეს ხალიჩი. რეალობა კი ასეთია – ხალიჩაზე შეიძლება მართლაც განდენენ პარაზიტები, რომლებიც ცველაზე უარეს შემთხვევაში აღერგას გამოიწვევენ. ისიც იმ შემთხვევაში, თუ ამ უკანასკნელს ერთი წლის განმავლობაში არ გავფრთხივთ, არ გარეცხავთ ან მტვერსასრუტით არ გავმენთ.

აოთხარული შიში

ფენ-შუის ზღვონება დღეს ბევრისთვის არის ნაწიბი. იგი ჩვენში ჩინოიდან შემოვიდა და უაფრთხოი ენერგის შესაძირებლად (და არა კეთილი ენერგის გასაძლიერებლად) ნივთების სწორად განლაგებას უწლისხმობს. ზოგაერთისთვის, რომელსაც ფენ-შუის თორია „კარგად“ აქვს შესწავლილი, მიგან ოდნავ დახვევაც დანაშაულის ტოლფასია. მაგალითად, ეშინიათ ოფისის კარისკენ ზურგიით ვადგობა (ამბობენ წინ სარკეს იფაქენ). ეს უდავო სასარგებლო იქნება იმ შემთხვევაში, თუკი მუშაობის ნაცვლად კომპიუტრულ თამბობით, ხომ შეიძლება ოთახში მოულოდნელად შემოსულმა შეგმა შეგინაოთ. სარკის მუშეობით თქვენ უკან არსებულ სივრცეს ისევე ავიღოვთ გააკონტროლებთ, როგორც ტროლეიბუსის მძღოლი ხალონს. ანაზხად შემოსწრებულ უფროსს მამინე შეინაოთ და პირში ჩალავაძიებულს დატოვებთ.

სინამდვილეში რეალობა სულ სხვას გვკარნაობს: არტიტექტურული ლოგის თანახმად, კარი თითქმის ყოველთვის ფანჯრის მოპირდაპირე მხარესაა გაჭრილი და თუ თქვენ კარისკენ ზურგიით ზიხართ, მაშინ იმ ბედნიერმა რიცხვმა მიკურობებით, ვისი მონიტორიც ფანჯრიდან შემოსულ მისის სინათლეს არ ირეკლავს.

ფენ-შუის „კოორტიკობის“ ოფისში ჭერის საკრდენი ძელის ქვეშ ვადგობსაც ერიდებართ. აღმოსავლური ფოლოსოფიის მიჯნარებლებს გვიწდა შესასხრით, რომ ფენ-შუი სახითაოვად საკრდენი ძელის ქვეშ არა მუშაობს, არამედ ძილს მიიწვევს. იმსაც შევასრენებთ, რომ ფენ-შუი ჩინებლბა თაენათითეს შექმნის. ჩვენთვის კი, ვეროპედელისთვის, ის უცხო ფილოსოფოვია, საიდანაც რაციონალური მარცვლობა ამოკრფვა შეიძლება. ისე კი გირჩევთ, ფანჯრასა და შემოსავლელ კარს შორის რე დავადებთ, რეფრ ოფისში და ნურც შინ, ორპირი ჭარი დავბოერავთ და გაცივლებით (ეს ჩენი, ავდობობრივი გამოცდილობაა).

რეალური საფრთხე

არაკითარი საფრთხე არ არსებობს. ალორ გამოიჩინეთ და როცა სამუშაო ადგოლს მოიწვიბთ, ეცადეთ, ხაზი გაუსვით მის ფუნქციონობას, მოაცილოთ მადიას ზედმეტი ნივთები, ყურადღება რომ არ გავფრთხილოთ და თქვენი ფენ-შუიც ეს იქნება.

ფისიოლოგიური შიში

ახალ სამსახურში მისვლისას კოლეგებისგან ხშირად გავიწინებთ – ფანჯრასთან გერგოთ ავდიოთ, მალე დავაწინარებთ, გილოცავთ; ან თავს დანანებით ვადაქვენენ – ვერ გერგოთ კარგი ავდიოთ, აქნად ცველას ავდებოთ...

რისი თქმა შეიძლება ასეთ დროს? მხოლოდ იმის, რომ მიუხედავად პროგრესისა (ადამიანმა მანქანის ტარება, კომპიუტრულ მუშაობა და მობილურ ტარება ისწავლა), სულის სიღრმეში ჩვენ მარცხ გამოქებაულის ადამიანებად დავრჩით. ჩვენ ფსიქოლოგია, თვითშეფასების უნარი იმავ დენებზეა. ძალზე იოლია საკუთარი უაღბლობა და შეცდომები ცულ ადგოლს გადაბრლოთ (აბა, სინათლის ხომ არ ვაღარებოთ!). შურიანი და არაპროფესიონალი თანამშრომლებისთვის ვინმეს დაწინარებების ასნსა მხოლოდ და მხოლოდ კარგი ავდიოთ და არა პროფესიონალიზმის მიხედვით, ჩვეულებრივი ამაგია. სხვისი პროფესიონალიზმის აღიარება ხომ საკუთარი არაპროფესიონალიზმის ზიანებაა.

რეალური საფრთხე

დასაწინარებელი თანამშრომლის ფანჯრასთან დასმის ტრადიცია სამხრეთ-აღმოსავლურ აზიის ქვეყნებთან მიდის. აქ ფანჯრასთან ვადგობ მართლაც პრესიკულა. ასე რომ, თუ თქვენმა ჩინელმა, კორეელმა ან იაპონელმა შეგმა მოულოდნელად ოთახის სიღრმეში ვადასვა ვიბრანთი და ხელფასიც არ მოგიბოძათ, ორ რამზე უნდა დავფრთხოთ – ან იგი გავერობელა (რაც წარმოუდგენელია) და ყურადღებას აღარ აქცევს ეროვნულ ტრადიციებს, ან მალე ქუჩის დახურვა მოვიწვევთ.

ისე კი სანამ „ვიწროთვალბა“ უფროსი იმეორეთ, მშვიდად იმეორეთ. პრბლემებში სამსახურში და შინაც ვერთი მითრული „საფრთხოვლობების“ გარეშე თავზე საყრდენ ვაკაცეს. გამოსავალი სულ იოლი მოსაძებია – უბრალოდ, რე შობევაში პრინტირის კარდახე, არ დასახაო ხალიჩებსა და ფარდავებზე გოგირდნევა; რე შვიფოთ ითიბებს მტყუნელში, ეცადეთ, თვალში არ ვაირტყით მარკერი და თუ საჭირო არ არის, შეგს რე აუხიბრებოთ და გვერწმუნეთ, ცველაზე კარგად იქნება.

ისტორიამ ბულგარეთის სამხედრო-სახლავო ძალების შესაქმნელად სხვა ქვეყნებისაგან სავსებით განსხვავებული, არატრადიციული გზა არგვნა, რომლის დასაწყისი სამდიონარო სამხედრო ფლოტიცა გახდა.

ბულგარეთის სამხედრო-საზღვაო ძალები

1877-78 წლების თურქეთთან ომში რუსეთის გამარჯვების შემდეგ, 1879 წლის 12 აგვისტოს, მდინარე ლენასთან მდებარე ქალაქ რუსენში ბულგარულმა რუსებისაგან საჩუქრად 4 ორიბოქსიანი გემი, შუზა, 7 ორიბოქსიანი კატარა, ბარგა, 5 ნაწიანი ნაღ და სხვადასხვა სარკინო-ბრტო საშუალება მიიღეს. სისკრაუსიანი გემები და კატარები წერილი და საშუალო კალაბრის არტილერიით იყო აღჭურვილი. მოგვიანებით, 1883-84 წლებში ფლოტილას 25 ნაღმი და ნაღების დამუშრებული კატარები „ქრისტი ბოტევი“ და „იასილი ლეკსი“ დემატა.

ახალშექმნილი ფლოტილას საბრძოლო ნაღობს 1885 წლის ნოემბერში, ბულგარეთის სერბეთის ორჯირთან ომში შეედა. ბულგარელები სამდინარო მცურავ საშუალებებს აქტიურად იყენებდნენ ვარჯის საცეცხლე მხარდაჭერასთვის და უზრუნველსაყოფად, ტვირთის გადასაზიდად, სერბთა გემების დასაყველად.

სამდინარო ფლოტილას ჩამოყალიბებდნენ 18 წლის შემდეგ, რაცა საკმარისი გამოცდილება დაგროვდა, ბულგარეთის მთავარმა 1897 წლის 12 ნოემბერს პორტ ვარჯის საზღვაო ნაწილის ფორმირების ბრძანება გასცა. მომავალი ფლოტილასი მცურავი საშუალებები ლენას სამდინარო ფლოტილიამ გამოიყო, ხოლო ოფიცრებს რუსეთის, იტალიის, აუსტრია-უნგრეთისა და სფრანგეთის საზღვაო სასწავლებლები აზღვებდნენ. პირველი საბრძოლო ერთეული, სფრანგეთში აგებული სასწავლო კრესიერი „ანდედა“, ვარჯის 1898 წელს შეედა.

გასული საუკუნის დასაწყისში ბალკანეთის ქვეყნის შორის დამბოლმა ურთიერთობამ შუა ზღვაში საზღვაო ძალების გაძლიერება მოითხოვა. იმ დროისთვის სფრანგეთი პატარა წყალწყვის საუკეთესო ხომალდებს აშენებდა და ამიტომ 1904 წელს ფრანგმა „შრიდერ-კრესოს“ 100 ტონა წყალწყვის 6 ნაღმისანი შეუქვეყოს. ნაღმისნები ვარჯის დაშლილი სახით ჩამოტანეს. 1908 წელს იქვე აიწყო და წყალში ჩაიშვა.

1 ბალკანურ ომში ბულგარეთის სამხედრო ფლოტი თურქეთის საზღვაო კომუნკაციებზე გადახიდვების მოსაშლელი მოქმედებით შემოიფარგლა, ხოლო 300 მოხალისე მხრეჯარი ხმელეთზე საბრძოლველად გაიგზავნა. 1912 წლის 21 ნოემბერს ოთხმა

ბულგარულმა ნაღმისანმა ვარჯისთან თურქულ ხომალდებს შეუტია. „ფერზიკიდან“ გასროლილი ტორპედო კრესიერ „პამედის“ მოხვდა და მიმდებარე დაზიანდა. თურქებმა დაზიანებული ხომალდის ბუქსირება ძლივს მიახერხეს. ეს საზღვაო ბრძოლა ბულგარეთის სამხედრო ფლოტის ყველაზე მნიშვნელოვანი გამარჯვება იყო. „ფერზიკის“ გმრობა დაუფასდა და 1952 წლიდან სამხედრო-საზღვაო მუზეუმად გადაკეთდა. დღემდე ის მსოფლიოში ნაღმისნის კლასის ერთადერთი ხომალდია.

შექმნის დღიდან ბულგარეთის სახელმწიფო ტრადიციულად რუსეთის მთავარ მოკავშირედ თვლესობდა, მაგრამ ბალკანეთის II ომში დამარცხების შემდეგ ქვეყანაში გერმანიის გავლენა გაიზარდა. ბერლინმა 1915 წლის სექტემბერში ბულგარეთის მთავრობა პირველ მსოფლიო ომში მონაწილეობაზე დაითანხმა და 1915 წლის 14 ოქტომბერს ბულგარეთს სერბეთის წინააღმდეგ სამხედრო მოქმედებები წამოიწყო.

ფლოტი გერმანია-თურქეთის ფლოტის სარდალის, ადმირალ სუშინის განკარგულებაში გადავიდა. გერმანია-თურქეთის საზღვაო ძალებს ბულგარეთის პორტებში გაუფრთხილებლად შესვლის უფლება მიეცა, ხოლო ვარჯისში მოკავშირეთა საზღვაო სარდლობის წარმომადგენლობა დაინიშნა.

მცირერიცხოვანი ფლოტი (1 საკანონიერი ნაღი, 6 ნაღმისანი, 1 ნაღმადამბობი, 2 ნაღმისანი და 6 მტარავალი კატარა), 3 მცურავი სატორპედო ბატარეა მხოლოდ პორტების დასაცავად თუ იქნებოდა საკმარისი და რუსეთის შავი ზღვის ფლოტისათვის სამომრეობას არ წარმოადგენდა.

საზღვაო ძალების გასაძლიერებლად, ადმირალ სუშინის დაინიშნული მოთხოვნის შემდეგ, შუა ზღვაში გერმანული წყალქვეშა ნაღმი შემოვიდნენ. 1915 წლის 30 სექტემბერს ვარჯისთან UC-13-მა გერმანის დროშის დამბობა

სტრატეგიი ბულგარეთის მხარდაჭერა გამოიხატა. ოქტომბერში შუა ზღვაში 2 გერმანული ნაღი UB-7 და UB-8 დაიკურავდა და ექვსინორგანდმა (ვარჯის მახლობლად) სუბმარინებისათვის დროებითი საზღვაო სადგომი მოამზადა.

გერმანული წყალქვეშა ნაღები რუსეთის საზღვაო კომუნკაციებს დიდ საფრთხეს უქმნიდა და თავდაცვის მიზნით რუსული ნაღმადამბობები ბულგარეთის პორტების მისასვლელბთან ნაღმების დობურებს აყენებდნენ. 1916 წელს ერთ-ერთ ნაღმზე ბულგარული ნაღმისანი „შუშინ“ აფეთქდა და ჩაიხბრა, ხოლო მეორე მიმდებარედა.

წყალქვეშა ნაღების სადგომთან ერთად ვარჯისთან გერმანელებმა პილდროთიფერინავის საეიკიო სადგურზე მოაწყვეს, ხოლო გერმანიაში მფრინავის პროფესიის ასათესებლად ბულგარელთა გეგუვა გაგზავნეს. 1917 წლის 1-ელი მისიდან ბულგარეთის სამხედრო ფლოტის საეიკიო საეიკიო სადგურა სავურა-და, რომელიც 10 „როკმლერისა“ და „ფრიდრიხშაფერის“ ტიპის პილდროთიფერინავს ითვლიდა.

ექტორი საომარი მოქმედებები ლენაზეც მიმდინარეობდა. ბულგარელთა ფლოტილთა იცავდა მდინარე ლენას სანაპიროებს, გადაკმინდა სამხედრო ტვირთი, 1916 წლის 23 ნოემბერს ქალაქ სფრანგეთთან არამის ლენას ფორსირებაში აფენხნა, ებრძოდა რუმინელთა და სერბთა გემებს. დატყვევებულ რუსეთის ნაღები რუსეთში, რუმინულთა და სხვა ქვეყნების მცურავი საშუალებების სარჯზე ფლოტილთა რაოდენობრივად გაიზარდა. ბულგარეთის სამდინარო პორტებს მოკავშირე აუსტრია-უნგრეთის ლენას ფლოტილთა

კორპეტი „მოლინა“

რუმინელთა წინააღმდეგ წარმოებულ ბრძოლისას პაზირებისათვის იყენებდა.

გერმანიის მოკავშირეთა ქვეყანას ძირად დაუდგა. 1919 წლის ნეის სამშვიდობო ხელშეკრულებით ბულგარეთმა ეგვიპტის ზღვაში გასასვლელი დაკარგა, ხოლო შვედეთსა და ნორვეგიას ფლოტის ყოფილი უფლებები აკრძალა. საბოლოო-საპატრულო სამსახურისათვის ფლოტს მხოლოდ 4 სადარაჯო და 6 მიმოსვლის ხომალდი ჰყავდა. ყველაზე დიდი ხომალდი, 600 ტონა წყალწვევის „სიმონ ვლიტი“ 75 მმ-იანი 2 ქვემითი იყო აღჭურვილი. სხვა მცურავ საშუალებებს კიდევ უფრო სუსტი შეიარაღება ჰქონდა.

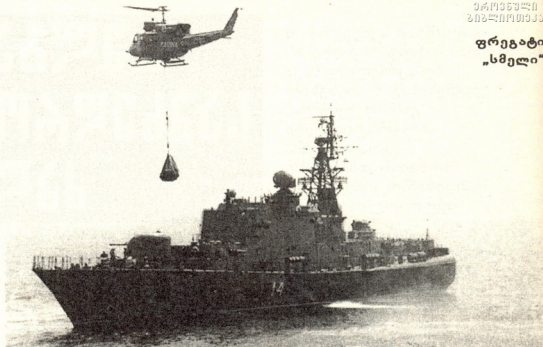
აგრძელების მიუხედავად, ბულგარეთი ფლოტის გაძლიერებას მაინც ცდილობდა. საპატრულო სამსახურისათვის საფრანგეთსა და აშშ-ში 4 კატარა შეიძინა, 1925 წლის დამლევიდან ნაფიზის ბურგასის რაიონში საპოლიციო ფუნქციების შესრულების მიზნით დაეკურადნენ, მიმდინარეობდა საზღვაო ავიაციის ასაღობინებელი პროცესი.

II მსოფლიო ომს ბულგარეთის ფლოტი 3 საპატრულო ხომალდი, 4 სადარაჯო კატარა, 5 ნაფიზადამბობი, 3 მტრალაევილი და 2 სასწრაფო გემით შეიჭრა. უკვე ომის შედეგობების ფლოტს 3 „ლოურსენისა“ და 4 „პაუერ ბოტის“ ფინიშის სატრანსპორტო კატარა, ასევე, სამშობლო გერმანულ ხელაგული 10 მტრალაევი კატარა დაემატა.

ომიანივე ფლოტის წინაშე თავდაცვითი ამოცანები დგას: პირტების აკვიტორიზაციის და მათი ნაღბების ღობურების დაფრება, სატრანსპორტო გემების ქარაგნების დაცვა, წყალქვეშა ნაგების წინააღმდეგ ბრძოლა და სხვ. ვარსია და ბურგასის გემსაშენები გერმანიის ფლოტის სამსახურში ჩადა. ხომალდებისა და კატარალების რემონტთან ერთად, „კრიგსმარინისათვის“ 50-მდე 105 ტონა წყალწვევის მტრალაევი კატარა და 250 ტონა წყალწვევის სადესანტო ბარაკა აიღო. ბულგარეთში აგებულმა მცურავმა საშუალებებმა 1944 წლის ვაგფუხლელ საოსანობ გერმანული და რუმინული ვარსიევი ყირმიდან რუმინეთში შვედეთთან დაედავანა.

1942 წლიდან ბულგარეთის სანაპიროსთან გერმანული ჰიდროლოგიური ნაგები „არალი“ Ar-196-ები გამოჩნდნენ. საზღვაო ავიაცია საზღვრული-საპატრულო ფუნქციის ასრულება და საზღვაო სამხრების წინააღმდეგ გამოიყენებოდა.

პირტებით თავდაცვის მიზნით დაფრებული საზღვაო ნაღბების ღობურები უკვე ტანის საშუალება გამოდა. 1941 წლის ნოემბერში ბურგასის ყურეში ნაღბურ აფეთქება და ჩაიბრა საბჭოთა წყალქვეშა ნავი С-34. იმავე თვეში, ვარსის მახლობლად, მისი ბრე დაიხარა მორე ნაგებმა Ш-211-

მა. მუსაშე ნაევი Ш-204 ავიაციისა და წყალწვევა ხომალდების ბრძოლისა ვარსის მისაღობებთან ჩაიბრა.

საბჭოთა წყალქვეშა ნაგების სასუსხო დარტყმები ბერად მორძალეული გამოდა: 2 იალქიან-მრავიანი შუნა და 1 სატრანსპორტო გემი, საერთო ტონაჟით 2328 ტ.

1944 წლის სექტემბერში ბულგარეთში წითელი არმია შევიდა და ქვეყანა ანტი-პიტლურულ კოალიციას შეუერთდა. ბულგარული ხომალდები და კატარალები დროებით შვი ზღვის ფლოტის შემადგენლობაში შევიდა და 1945 წლის აგვისტოში ბულგარეთის იხვე უკან დაუბრუნდა. მტრალაევი: „ვასილ დევსი“, „კირილ პოპოვი“ და „ქრისტო ბოტევი“ ბულგარეთის დროში, ბულგარული კეიპაგებიში შვედეთსა და მდინარე ღრნაზე განაღბები ოპრაციების მონაწილეობდნენ. ნაღბებისაგან რუმინეთის, იუგოსლავიის, უნგრეთის, ჩეხოსლოვაკიის, ავსტრიის წყლები გაიწმინდა.

ომის შემდგომ პერიოდში ბულგარეთის ფლოტი შეიქმნა საბჭოთა კავშირში აგებული საესკადრო ნაღბისან „კიორეტი დიმიტრიოვი“, ფრეგატებით, წყალქვეშა ნაგებით, კორვეტებით, სარაკეტო და საპატრულო კატარალები, მტრალაევითა და სხვ. ფლოტს დამატება პოლიონური საშუალო სადესანტო ხომალდები და გერმანიის დემონტაჟირებული რესპუბლიკაში აგებული სატრანსპორტო კატარალები. ბულგარეთის კარგად განვითარებული სამშობლო გემსაშენი წარმოება აქცს. აქ იგებოდა სარეიდო მტრალაევი, პატარა სადესანტო ხომალდები და ა. შ.

სამხედრო-საზღვაო ფლოტის გაძლიერებაში ცენტრალიზებული ფლოტისათვის ფუნქციონირება დაუკარგა და 1960-61 წლებში მან არსებობა შეწყვიტა.

1991 წლის მიღებულ თავდაცვის კანონში ჩაწერილია: „ბულგარეთი არასოდეს არავის პირედლი არ დავსხმება. მას არავის მიმართ ტერიტორიული პრეტენზიები არ აქცს და თავის მოწინააღმდეგე არავის მიიწინეს.“

მისი შეიარაღებული ძალები განკუთვნილია მხოლოდ გარეშე აგრესიის მოსაგერიებლად...

გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში ახალმა გეოპოლიტიკურმა გარემომ და რეგიონში სასიციო პოლიტიკურმა ცვლილებებმა შეიწვევსპარა ქვეყნების ურთიერთობები უფრო დათბო, გაზარდა მათ შორის ნდობის ფაქტორი.

1993 წელს ბულგარეთში ჩატარდა პირველი საერთაშორისო წყალუბა „პრიზი“, სადაც ბულგარულ ხომალდებთან ერთად ამერიკული ფრეგატი „პოესი“ და ორი თურქული მტრალაევი მონაწილეობდნენ. წყალუბაში სხვა ქვეყნებიც დაინტერესდნენ. მას რეგულარული სხე მეტეა. ბულგარეთმა „პრიზის“ 9-ჯერ უმასანდა (რეგულარული „კოპოპრაციტე პართინი“ ჩატარდა). წლის ივლისის პირველ ნახევარში რეგიონში წყალუბაზე 6 ქვეყანას 20 საბრძოლო და დამხმარე ხომალდი და კატარა, 2 შეუქმნებინდა და 2000-მდე სამხედრო მოსამსახურე წარმოადგენდა.

„პრიზის“ წყალუბებზე პირველად საქართველოს დამკვირვებლის სტატუსით 1994 წელს კონტრა-ადმირალმა ალექსანდრე ვაგანიშვილმა წარმოადგინა. მამნ წვენ ქვეყანას არ ჰყავდა ისეთი მტრუბი საშუალება, რომელიც ბულგარეთამდე ცურავს მათსაზღვაზე. ქართული საარტებლური კატარა „პაიოში“ ბულგარეთში წყალუბებზე მოგვანებით 1999 წელს გამოჩნდა.

ბულგარეთის ფლოტის ფლაგმანი ფრეგატი „სმელი“ საერთაშორისო წყალუბების ომში მონაწილეობდა. ხმელთაშუა ზღვაში, NATO-ის წყალუბა „აქტეი ინდენეში“ ბულგარეთის ის წარმოადგენდა. ვითარებასა საქართველო-ბულგარეთის სამხედრო-საზღვაო თანამშრომლობა. 2001 წლის ივლისში ბულგარეთმა საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალებს 2 პატარა სადესანტო ხომალდი დაჰმოსცა. ერთ-ერთს „აქტა“ დარტყმა, იმ ადგილის პრეტენსიკმა, სადაც ბულგარეთის ფლოტის სადესანტო ხომ-

ლდების სადგომი ბაზაა. საქართველოს პორტებს ბულგარული ფრეატი „სმელი“, სელსანტო „სირიუსი“ და ტანკერი „ატა“ სერთაშორისო სწავლებების ფარგლებში სტუმრობდნენ.

2004 წლის 2 აპრილიდან ბულგარეთი NATO-ს სრულფასოვანი წევრია. ქვეყნის ხელისუფლების აზრით, საჭიროა პატარა, თანამდეროვ, ბალანსირებული და ეფექტური საზღვაო ძალა, რომელიც უპირველად NATO-ს ქვეყნების ფლოტების მოთხოვნებს უახსულებს.

ამ კონცეფციის თანახმად, ბულგარია 30,6 მილიონ დოლარად შეიძინეს „ცელენინის“ სერიის ფრეატი F912 „ვაინფორლარი“, რომელსაც ამჟამად მიღერინაგია უტარდება. განზარალებული აქვს დანაშაუ „კოინის“ სერიის 1 წყალქვეშა ნავის ყიდვაც. ვრცელდება ინფორმაცია, რომ ბულგარეთმა ფრამა „ევროტიფონის“ შუკე დაუკეთა AS 565M „პანტერას“ ტიპის 6 შეუქმფრინი.

მიმდინარეობს საზღვაო ძალების მიღერინაგია. პირადი შემადგენლობა 4800 მოსამსახურევედ შემცირდა. მიხვდა ტრუქტურული ცვლილებები, რომლის შედეგად საზღვაო ძალების შემადგენლობაში დარჩა: ვარის სამხედრო-საზღვაო ბაზა (ხომალდების დეპოზიტი, უზრუნველყოფის ქვეანყოფემა, ბაზირების პუნქტები ვარნა და ბაღირაკი), ბურგასის სამხედრო-საზღვაო ბაზა (ხომალდების დეპოზიტი, უზრუნველყოფის ქვეანყოფემა, ბაზირების პუნქტები ატა და სო-ხოლო); სანაპირო ბაზირების ავიაცია 3 Mi-14 და 3 Ka-25 ტიპის შეუქმფრინი;

სამხედრო-საზღვაო ფლოტის სასაბოძლო შემადგენლობა:

- წყალქვეშა ნავი „სლავა“ (3. 633);
- ფრეატი „სმელი“ (3. 1159);
- კორეტიები: „მოლიანი“ (3.1241), „პოდორ“ და „რემონტლინი“ (3.1241.2), „პედლინი“, „პესტრანინი“ და „ელტაშინი“ (3. 204);
- სარაკოვა კატარალები: „პურადა“, „ფორმა“, „სმერინა“, „სვეტკოვისტა“, „ტიაფონი“, „ურავანი“ (3. 205);
- საბაზო მტრალაგები: „პრიზი“, „პრიბი“, „შკვალა“, „შტორმი“ (3. 12650); „კარა“, „ზაირი“, „მობილტიჩი“, „ფესტატი ვინაროვი“ (3. 257M);

სარეილი მტრალაგები: 6 (3. 12592), 4 (3. 1258);

საშუალო საფანსტო ხომალდი „სირიუსი“, „ანტარესი“ (3.771) და 6 პატარა საფანსტო ხომალდი (3. 106); დამხმარე ფლოტი 14 გემს თვლის; სამხედრო-საზღვაო ძალების სარდალია კონტრ-ადმირალი მანკო კავალაფიცი. ბულგარული სამხედრო მეზღვაურები თავიანთ დღესასწაულს ტრადიციულად აგვისტოს მთორე კვირას აღნიშნავენ.

თქოთქაქვდი სოვაქვდეგი

მთორე მსოფლიო თმი დაუნდობელი და სასტიკო წყალქვეშა თმობთ არის გამორჩეული.

წინარ თკენთმი ამერიკული წყალქვეშა ნავების მთავარი სამიზნე, ძირითადად, იაპონელთა საშხედრო ხომალდები იყო. ერთხანს ამერიკელები ტრეპედლების ნაკლებობას განიცდიდნენ და ნავების მთავორებს შეტკეის უფლება მხოლოდ კრისერებსა და სხვა უფრო მაღალი კლასის ხომალდებზე უქობნათ. თუქვა აზარტში შესულები ხშირად იფიქრებდნენ ამ მოთხონისა და აბონელთა ხომალდებისკენ გასროლილი ტრეპედლები ზოგჯერ ბუქმანგიით უბრუნდებოდათ უკან.

1944 წლის შემოდგომაზე ამერიკული წყალქვეშა ნავი SS-306 „ტენევი“ აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვაში, ჩინეთის სანაპიროსა და ფორმოზას კუნძულებს შორის პატრულირებდა. 1944 წლის სექტემბრში დაწყებული რიგით მეხუთე დაშქობა წარმატებით მიმდინარეობდა – იაპონელთა 13 ჩადირული სატრანსპორტო გემი, სერთო ტრანაიტი 107324 ტ., ამის დასტური იყო.

24 თქობმერს, ღამით, ნავი წყალზედა მდგომარეობაში იმყოფებოდა, როცა იდეალური სამიზნე, დაზიანებული იაპონური სატრანსპორტო გემი გამოჩინდა. გადაწყვეტილება „ტენევის“ მთავრმა, III რანგის კაპიტანმა რიჩარდ თკენის სწრაფად მიიღო და გემის მიმართულებით ტრეპედოლი გაისროლეს. ტრეპედოლი მიზანს კი მოხვდა, მაგრამ გემი რატომღაც ჩაძირვას არ აძირება. თკენის მთორე ტრეპედოლი გასროლის ბრძანება კინადა. ნავის სავალი ბოგურთან კარგად ჩანდა, რომ ტრეპედოლი ტრეპედოლიდან მანცნებე ვადაისზარა, რასაც ძირედად გამოყოფილი ვადაისის ბუქმტების კვალი ადასტურებდა. ტრეპედოლი ცირკულირება დაიწყო. „სრული სელით წინ!“ – გასცა ბრძანება რიჩარდ თკენის, მაგრამ ვკათ იყო. ტრეპედოლი „ტენევის“ მანცნებიდან დეკავაზა და აფეთქდა. მაღე ნავი ზღვის ფსკერისკენ წვიდა. ბოგურაზე მყოფი 9 მეზღვაური წყალში აღმონდა, მაგრამ მამკვლების მისვლაძე მხოლოდ სამმა ვაძლი, დანარჩენები დაიღუპნენ.

„ტენევი“ 55 მეტრ სიღრმეზე ჩაიძირა.

გადარჩენილი მეზღვაურები ნავის ცხენის ნაკეოურში მოგურებდნენ. ვადარჩენის შინსი ვერ კიდევ რჩებოდა, დაყოვნება ადარ შეიძლებოდა და მეზღვაურებმა ნავიდან გამოსულა დაიწვეს. ცამებო კაციდან წყლის ზედაპირაძე რვა ამოაღრა. დილით შემტხვევის ადვილზე მისულ იაპონური ნავსკადრო ნაღმოსანს, „ტენევის“ 89-კაციანი კეიპაჟიდან ცოცხალი მხოლოდ ცხრა კაცი დასცდა.

გადარჩენილების ბედმა იაპონური ხომალდის ბორტზე ახალი გამოცდა მოუწყო. იქ მათ ტრეპედირებული იაპონური სატრანსპორტო გემის კეიპაჟი ელოდა. იაპონელებმა ამერიკელების აბუჩად აუღება დაიწყეს. კაპიტანი თკენი მოკვანებით ისინებდა: „რაკი ყვილით, რომ ტრეპედებს ჩენ მთრ ტრეპედირებული გემის დასახინრებულ-განაწყენებული მსხვერპლინი ვეკონტამენ, ყველაფერს უდრტკენევიდა ვიტანდიო“.

ასეთი შემთხვევა ამერიკის უფროტი-სათვის სახელე არ ყოფილა. უფრო ადრე, 1944 წლის 26 მარტის დამეს, წყალქვეშა ნავმა SS-284 „ტულიბი“ პატრულირების რადიოელოკატორით აღმობინდა იაპონური გემების ქარავანი და ყველაზე დიდი სატრანსპორტო გემის მიმართულებით თრი ტრეპედოლი გაისროლა. დაახლოებით 1,5 წუთის შემდეგ ნავი ბლიერმა აფეთქებამ შეაზნარა, რასაც მისი სწრაფი ჩაძირვა მოჰყვა. ასეთია „ტულიბის“ 85 მეზღვაურიდან ვადარჩენილი და იაპონელებთან ტყვედ ნავარდობი ერთადერთი მატროსის ვერსია, რომელიც ამერიკელებისთვის მოგვანებით ვახდა ცნობილი. მატროსის მონაოლის სიმართლეს ისიც ადასტურებს, რომ იაპონიის ფლოტს წყალქვეშა ნავის ჩაძირვათთან კავშირი არ აქვს.

თმის შემდგომ პერიოდში, ტექნიკურად უფრო სრულიყოფილი ტრეპედოლების მუქნის მოუხვდავად, ამერიკის ფლოტში კიდევ განმორდა ასეთივე შემთხვევა.

1968 წელი წყალქვეშა ნავების კატასტროფებით ძალზე დატვირთული გამოდ-

1944წ. SS-284 „ტულიბი“ აფეთქებით გასროლიაძე რამდენიმე კვირით ადრე

სახალისო სტაბილბია

● 1900 წელს აშშ-ში მხოლოდ 8000 ავტომობილი მოძრაობდა. 1919 წელს მათმა რიცხვმა 6 მილიონს გადააჭარბა.

● ადამიანი, რომელიც დღემდე საშუალოდ ერთ კოლოფ სიგარეტს ქწევს, ფაქტობრივად, წელიწადში ერთ ჭიჭა კუპარს გახსნის.

● 1918-1919 წწ. გრიპის ეპიდემიამ ამერიკაში და ევროპაში 20 მილიონ კაცზე მეტი შეიწირა.

● ქვიარბანებს წვერი უფრო ძალე ეზრდებოდა, ვიდრე შავფერებს.

● ადამიანის ფილტვების სიდიადის ფართობი დაახლოებით 100 მ²-ია.

● ადამიანის გული დაახლოებით მისი მუჭის სიზღა. ზრდასრული ადამიანის გული 220-260 გრ-ს იწონის.

● განმრთული ადამიანის ორგანიზმში არსებული ბაქტერიების საერთო წონა 2 კგ-ს აღწევს.

● მამაკაცი გუჯუჯად ითვლება, თუ მისი სიმაღლე 130 სმ-ს არ აღემატება. ქალი კი - თუ 120 სმ-ზე დაბალია.

● დიმიტრის დროს სახის 17 მუსკული „მუშაობს“.

● ვვრიკავშირის მცხოვრებთა მთავარი შიშები ასე გამოიყოფება: 1. ატომური ომი - 49%; 2. კლიმატური კატასტროფები - 43%; 3. გარემოს დაბნობა - 36%; ატომური რეაქტორების ავარიები - 35%; ადამიანის კლონირება - 26%; ტყის საფარის შემცირება - 20%; ცხოველებისა და მცენარეების ცალკეული სახეობების გაქრობა - 17%; ნავთობის მსოფლიო მარაგის ამოწურვა - 7%; ჭარბი ინფორმაცია - 5%; მეტეოროიტები - 3%; უცხოზღანტელეების თავდასხმა(?) - 1%.

● ამერიკაში ყოველდღიურად საშუალოდ სამი ადამიანი იცვლის სქესს.

● გელაბის საშხარის მიერ ჩატარებული გამოკვლევის თანახმად პონტიონგელთა 64%-ს არ აინტერესებს რელიგია. ჩეხეთში ურწმუნოთა რიცხვი 55%-ს აღწევს, კორეაში კი - 46%-ს. პლანეტის მოსახლეობის მხოლოდ 13%-ია არარელიგიური, თუმცა დანარჩენი 87%-იდან მხოლოდ 32% დაღის ეკლესიებში თუ სხვა რელიგიურ დაწესებულებებში.

● ადამიანის ტვინში ერთი დღის განმავლობაში გენერირებული ელექტრონული იმპულსების რიცხვი აღემატება მსოფლიოს ყველა ტელეფონის მიერ გენერირებული იმპულსების რიცხვს.

გა. ამ შევიდობიან წელს სხვადასხვა ქვეყნის ფლოტებს 4 წყალქვეშა ნავი გამოაკლდა. 26 იანვრის ხმელთაშუა ზღვაში გაურკვეველ ვითარებაში ჩაიძირა ისრაელის „ადაკარი“, 65 მეზღვაურიითურთ. მეორე დღეს ტულონთან დაიღალა ფრანგული „მონტრეა“, 52 მეზღვაური. 10 მარტს პავიის კუნძულებთან დაიკარგა საბჭოთა K-129, რომელზეც 98 მეზღვაური იმყოფებოდა და დასასრულ, 21 მაისს ატლანტის ოკეანეში ამერიკული ატომური წყალქვეშა ნავი „სკორპიონი“ გაქრა.

ხმელთაშუა ზღვაში პატრონობების შემდეგ, „სკორპიონი“ ნორფოლკის სამხედრო-საზღვაო ბაზაში 27 მაისს უნდა შესულიყო, მაგრამ დაინშნულ დროს ის არ გამოჩნდა. ბოლო რადიოგრამა ადგილმდებარეობის კოორდინატებით ნაგადა 21 მაისს მიიღეს. მომდევნო დღეებში „სკორპიონი“ რადიოკავშირზე აღარ გასულა და ამაში უწყველი არავფერი იყო - „კვი ომი“ სხანაში წყალქვეშა ნავები რადიოსიწმომხრევის ინარჩუნებდნენ.

28 მაისს აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო სარდლობამ იფიციალურად გამოაცხადა, რომ „სკორპიონი“ დაიკარგა, ხოლო ორი დღის შემდეგ ნავის ცურვის შესაძლო მარშრუტზე თვითმფრინავებმა და ხომალდებმა გრანდიოზული საძიებო-სამაშველო ოპერაცია დაიწყეს. ძებნა უშედეგოდ დასრულდა და ნავი დაღუპულად გამოცხადდა.

ამერიკის სარდლობისათვის დაკარგული ნავის მოძებნა ღირსების საქმე გახდა. ბურუსით მოხილ ამ საზღვაო კატასტროფაში ნათელი პდრაეკუსტიკური სისტემის, „ექვზარი“ მიერ გაკეთებულმა ჩანაწერებმა შეიტანა.

„ექვარი“ წყალქვეშა ნავების პოვნისა და იდენტიფიცირების სტაციონარული სისტემაა, რომელიც ატლანტიკისა და წყნარი ოკეანეების ფსკერზე აშშ-ის სანაპიროს გასწვრივ არის გაშლილი. „ექვარი“ იმერს ცველიანობა ხმას, რომელითაც ამოწოფს წყალქვეშა ნავისას და ამოცნობას უძლიერებს.

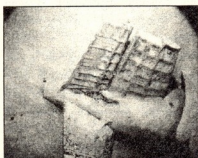
„ექვარი“ უცნაური ჩანაწერები ძალიან წააგვდა წყალქვეშა ნავის მტკიცე კორპუსის წყლის პიროსტატკური წვეთი მსხრევრისას გამოცემულ ხმას. დადგინდა ხმის გამოცემის წყარო, რომელიც აზონის კუნძულების სამხრეთ-დასავლეთით, 450 მილზე იმყოფებოდა. აქ ოკეანის სიღრმე 3000 მეტრს აღემატებოდა.

1968 წლის ოქტომბერში ამ რაიონში ოკეანერაფიული გემები „ამზარი“ და „პოლდინი“ გააგზავნა. წყალქვეშა ნავის ძებნა აზონის კუნძულებთან წარმატებით დასრულდა - ცენტრალური პოსტის რაიონში ორად გამოპილი „სკორპიონი“ ოკეანის ფსკერზე აღმოჩინეს.

რას უნდა გამოეწვია საიმედოდ ავტოლი ხომალდისა და კარგად მომზადებული კეპატის დაღუპვა? 1969 წელს საეკილოურმა კომისიამ, რომელსაც ვიქტორ-ადრიალი ოსტინი ხელმძღვანელობდა, ბუნდოვანი განცხადება გააკეთა - წყალქვეშა ნავმა გადააჭარბა ჩაყენთვის ზღვრულ სიღრმეს და ჩაიძირა. დასკვნის მნიშვნელოვან ნაწილს გრიფი „საიდუმლო“ დავლი და საზოგადოებისათვის უცნობი დარჩა.

1993 წელს დასკვნა ერთ ნაწილს გრიფი „საიდუმლო“ მიუხედა. ცნობილი გახდა, რომ კომისიამ ყველაზე დამაჯერებელ და დასაშვებ ვერსიად ტორპედოს გაუმართაობა ჩათვალა. ტორპედომ ცირკულაცია დაიწყო და წყალქვეშა ნავის გვერდით აფეთქდა, რამაც ეს უკანანგელო ჩაიძირა.

კომისიის დასკვნა ემყარებოდა მსგავს შემთხვევას, რომელიც 1967 წელს „სკორპიონიდან“ სასწავლო ტორპედოს სროლისას მოხდა. შეისწავლეს ასევე შემთხვევის ადგილზე გადაღებული ფოტოსურათები, აუდიოჩანაწერები და სხვა დასხვა დოკუმენტა. ის კი, თუ რატომ ან რა მიზეზით გაიხროდა სამხედლო ტორპედო „სკორპიონიდან“, დღემდე უცნობია.

აფეთქებამ „სკორპიონი“ შუიზე გააღლიჯა...

კრისკინა

	1	2	3	4		5
					6	
	7					
	8			9		
			10			
	11					12
13	14	15			16	
18				17		
	19				20	
		21	22	23	24	25
26						
	27			28	29	
30						
		32				
33						

24

5

9

თარგუმავალი: I. სამხედრო-საზღვო ფლოტში უცხოის მეთაურია, ზემოთა შესაძენლობის პირი, რომელსაც აბრია სურსათითა და სიუჟით მოძარაგების საქმე; 6. რუსი ოლეხიონისტი; 7. თვითმკვლელობის წესი აიბრია; 8. ბატრა ლუნა წამთან ნავეზე; 9. მითაბიტი; 10. მითაბიტი; 11. მითაბიტი; 12. მითაბიტი; 13. მითაბიტი; 14. მითაბიტი; 15. მითაბიტი; 16. მითაბიტი; 17. მითაბიტი; 18. მითაბიტი; 19. მითაბიტი; 20. მითაბიტი; 21. მითაბიტი; 22. მითაბიტი; 23. მითაბიტი; 24. მითაბიტი; 25. მითაბიტი; 26. მითაბიტი; 27. მითაბიტი; 28. მითაბიტი; 29. მითაბიტი; 30. მითაბიტი; 31. მითაბიტი; 32. მითაბიტი; 33. მითაბიტი.

ტის ხომლი; 26. საწარმე პირის მითაბიტი; 28. მითაბიტი; 30. რუსი ვიდე აბიტიტი, რომელსაც საუკუნე დელი ნაბიტიტი ვეტიტიტი და სტორიტიტი კატრეტიტი შეტიტიტი; 31. მითაბიტი; 32. მითაბიტი; 33. მითაბიტი; 34. მითაბიტი; 35. მითაბიტი; 36. მითაბიტი; 37. მითაბიტი; 38. მითაბიტი; 39. მითაბიტი; 40. მითაბიტი; 41. მითაბიტი; 42. მითაბიტი; 43. მითაბიტი; 44. მითაბიტი; 45. მითაბიტი; 46. მითაბიტი; 47. მითაბიტი; 48. მითაბიტი; 49. მითაბიტი; 50. მითაბიტი; 51. მითაბიტი; 52. მითაბიტი; 53. მითაბიტი; 54. მითაბიტი; 55. მითაბიტი; 56. მითაბიტი; 57. მითაბიტი; 58. მითაბიტი; 59. მითაბიტი; 60. მითაბიტი; 61. მითაბიტი; 62. მითაბიტი; 63. მითაბიტი; 64. მითაბიტი; 65. მითაბიტი; 66. მითაბიტი; 67. მითაბიტი; 68. მითაბიტი; 69. მითაბიტი; 70. მითაბიტი; 71. მითაბიტი; 72. მითაბიტი; 73. მითაბიტი; 74. მითაბიტი; 75. მითაბიტი; 76. მითაბიტი; 77. მითაბიტი; 78. მითაბიტი; 79. მითაბიტი; 80. მითაბიტი; 81. მითაბიტი; 82. მითაბიტი; 83. მითაბიტი; 84. მითაბიტი; 85. მითაბიტი; 86. მითაბიტი; 87. მითაბიტი; 88. მითაბიტი; 89. მითაბიტი; 90. მითაბიტი; 91. მითაბიტი; 92. მითაბიტი; 93. მითაბიტი; 94. მითაბიტი; 95. მითაბიტი; 96. მითაბიტი; 97. მითაბიტი; 98. მითაბიტი; 99. მითაბიტი; 100. მითაბიტი.

მითაბიტი; 13. მითაბიტი; 14. მითაბიტი; 15. მითაბიტი; 16. მითაბიტი; 17. მითაბიტი; 18. მითაბიტი; 19. მითაბიტი; 20. მითაბიტი; 21. მითაბიტი; 22. მითაბიტი; 23. მითაბიტი; 24. მითაბიტი; 25. მითაბიტი; 26. მითაბიტი; 27. მითაბიტი; 28. მითაბიტი; 29. მითაბიტი; 30. მითაბიტი; 31. მითაბიტი; 32. მითაბიტი; 33. მითაბიტი; 34. მითაბიტი; 35. მითაბიტი; 36. მითაბიტი; 37. მითაბიტი; 38. მითაბიტი; 39. მითაბიტი; 40. მითაბიტი; 41. მითაბიტი; 42. მითაბიტი; 43. მითაბიტი; 44. მითაბიტი; 45. მითაბიტი; 46. მითაბიტი; 47. მითაბიტი; 48. მითაბიტი; 49. მითაბიტი; 50. მითაბიტი; 51. მითაბიტი; 52. მითაბიტი; 53. მითაბიტი; 54. მითაბიტი; 55. მითაბიტი; 56. მითაბიტი; 57. მითაბიტი; 58. მითაბიტი; 59. მითაბიტი; 60. მითაბიტი; 61. მითაბიტი; 62. მითაბიტი; 63. მითაბიტი; 64. მითაბიტი; 65. მითაბიტი; 66. მითაბიტი; 67. მითაბიტი; 68. მითაბიტი; 69. მითაბიტი; 70. მითაბიტი; 71. მითაბიტი; 72. მითაბიტი; 73. მითაბიტი; 74. მითაბიტი; 75. მითაბიტი; 76. მითაბიტი; 77. მითაბიტი; 78. მითაბიტი; 79. მითაბიტი; 80. მითაბიტი; 81. მითაბიტი; 82. მითაბიტი; 83. მითაბიტი; 84. მითაბიტი; 85. მითაბიტი; 86. მითაბიტი; 87. მითაბიტი; 88. მითაბიტი; 89. მითაბიტი; 90. მითაბიტი; 91. მითაბიტი; 92. მითაბიტი; 93. მითაბიტი; 94. მითაბიტი; 95. მითაბიტი; 96. მითაბიტი; 97. მითაბიტი; 98. მითაბიტი; 99. მითაბიტი; 100. მითაბიტი.

თარგუმავალი: 1. სარატოვა; 7. კეტი; 8. ტანკეტი; 9. ფერანი; 10. ვეტი; 11. სანგარი; 12. რანი; 14. შიტანი; 17. მასრა; 18. რომსე; 19. ევეტი; 21. აბიტი; 22. რეილი; 23. აბიტიტი; 28. ილი; 31. დრი; 32. მარლიტი; 34. კაილი; 35. ლინსი; 37. პირმიტი; 38. მაი. **შედეგი:** 1. სატევეტი; 2. რანიტი; 3. ტრევიტი; 4. გიოვიტი; 5. ვერკერსი; 6. მისა; 13. მასტილი; 14. შტურმანი; 15. ტრომონი; 16. ნიგეტი; 17. მინეტი; 20. ელი; 24. დარლი; 25. ურლი; 26. აუდი; 27. ტროლევი; 29. დამასი; 30. აგრესი; 33. რინი; 36. სპა.

ელიტური მებრძოლი

როგორ დავასრულოთ ვარჯიში

ამჯერად განვიმარტავთ, თუ როგორ უნდა დაასრულოთ „არსენალის“ წინა ნომრებში გამოქვეყნებული ვარჯიშთა კომპლექსი, რომელიც ერთ მილიან პროგრამას მოიცავს. პროგრამის დასასრულს კიდევ ერთხელ შეგახსენებთ იმ ძირითად მოთხოვნებს, რომლებიც აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოთ.

მამ, ასე! გასოვდეთ, რომ ვარჯიშთა კომპლექსის დაწყებამდე აუცილებელია მოთოვლა და კუნთების გაწვავა. სპორტულ მომზადებაში მთავარია მოქნილობა – მოქნილი და მოძრავი სხეული სიმშვიდის საწინდარია. არ დაუმთო შედგება და არ ჯამთ ვარჯიშის წინ. უჩველბა, თუ დღითი ერთ ადგილზე, მიადებთ შხაპს და მხოლოდ ამის შემდეგ ივარჯიშებთ.

ჩაიცით მასობრივი, მსუბუქი, თავისუფალი ქურთუკი, შორტები და აუცილებლად ტანზე მომჯარი ჯედა საცვალი. თუ დაცხათ, შეგიძლიათ ქურთუკი გაიხადოთ.

ივარჯიშეთ ენერგიულად, მონდობებით. ერთი ვარჯიშის შესრულებისთანავე გადადით შემდეგზე. ყოველი სუთი ვარჯიში გაიმეორეთ სამ-სამჯერ და შეისვენეთ სამი-ორი წუთი. შემდეგ გააღდით მომდევნო სუთი ვარჯიშზე. ყოველი სამჯერადი გამეორება არ უნდა იკავებდეს ორ წუთზე ნაკლებს.

ვარჯიშის დასრულება ისეთივე მნიშვნელოვანი პროცესია, როგორც მთელს ვარჯიშის წინ. ამ დროს პულსი, წნევა და ორგანიზმის სხვა ფუნქციები თანდათანობით უბრუნდება ნორმას. ფიზიკური ვარჯიშის დროს მომუშავე კუნთები ზეწოლას ახდენს ვერხვს, რაც აფერხებს სისხლის მიწოდებას გულსაგან. ვარჯიშის დამთავრებისას ვერხვი ბუნებრივ დელომარეობას უბრუნდება, სისხლი კარგად მიეწოდება გულს, რის შედეგადაც ვაიფლის თავბრუსხვევა, გულსისრევა და სხვა ამგვარი მოვლენები. ამვე დროს კუნთები თანდათანობით თავისუფლდება ვარჯიშის დროს დაგროვილი რბქ-ვაიფისგან, რომელიც კუნთების ტკივილს იწვევს.

ვარჯიშის დასასრულს ტუნძულით ორბინეთ დარბაზის ან მიწის ორგველით დაიფრთხეთ ხელები, მხრები, ფეხები და თავი. შემდეგ გაჩერდით. ფეხები დაფით მხრების სივანეზე და ხელებით გააერთიეთ წიროლი მოძრაობები წინ და უკან, 10-10-ჯერ. რამდენიმეჯერ გააკეთეთ წინხრტი ისე, რომ ხელებით იატაკს შეხვით. ცოტა ხანს დრმად ისუნთქეთ – ჩაისუნთქეთ ცხვირით და ამოისუნთქეთ პირით. როდესაც სუნთქვა ნორმას დაუბრუნდება, დარბაზს წელი საბრლით საძვრ შემოუარეთ. იმავდროულად შეაფასეთ უკვე შესრულებული ვარჯიშები, რა გამოგდით კარგად და რა – არა. თუ სივრილეს იგრძნობთ, ჩაიცეთ ქურთუკი, შემდეგ კი მიივთ შხაპი გათვალისწინებით – წყალი თბილი უნდა იყოს.

შესადლოა ვარჯიშის შემდეგ იგრძნობთ კიდურებისა და ზურვის ტკივილი, მაგრამ ეს თანდათან გაგივლით. თქვენი გული და სისხლის მიმოქცევის სისტემა ნელ-ნელა შეეცევა დატვირთვას, რაც შეამკობებს გულს სისხლძარღვთა დაკავდების რისკს. ფიზიკური ვარჯიშის დროს კუნთებსა და შინგან ორგანოებთან მეტი სისხლი მიედინება, რის შედეგადაც მათი მუშაობა უჩველბდება. ხანგრძლივი ვარჯიში დაგეხმარებათ კუნთების მოცულობის გაზრდასა და ხეობები კალორიების დაწვავაში. თქვენი სხეული გახდება მღიერი და მოქნილი, თქვენ კი თავს უფრო მხნედ და თავდაჯერებულად იგრძნობთ.

სისოსხლისუნარიანობის შენარჩუნება – ჭაობის გადალახვა

ველური ბუნების პირისპირ აღმოჩენილი ადამიანი ბევრი მოულოდნელობისთვის უნდა იყოს მზად, როგორც ფსიქოლოგიურად, ისე ფიზიკურად. დამკრობის დროს სავსებით მოულოდნელად თქვენ წინ შესაძლოა ჭაობიანი ტერიტორია აღმოჩნდეს. ასეთ ვითარებაში ფიზიკური მომზადების გარდა, სპეციფიკური ცოდნაც დაგეხმარებათ. ამიტომ ჭაობის ზოგიერთ თავისებურებასა და მისი გადალახვის ხერხებს გაგაცნობთ.

ჭაობიანი ტერიტორიის დამახასიათებელი თავისებურება ის არის, რომ იგი თითქმის დაუსახლებელია – არ არის ვხები, ბევრია ძნელად გასასვლელი, ხშირად კი გაუვალი უბნები. ჭაობი იშვიათად არის ერინიარად გასასვლელი მიუღ ფართობზე და წლის სხვადასხვა დროს. ზოგი ჭაობი ძნელად გასა-

ლელია ზაფხულში, ზამთარში კი იყინება და იმდენ პრობლემას აღარ ქმნის. მშრალ, ვეკავიან პერიოდში ადვილად გასასვლელი ჭაობები გაზაფხულსა და შემოდგომაზე სრულიად გაუვალი ხდება.

ზოგიერთი ჭაობის ზედაპირი ძალზე მაკვრივია - ხშირად თხელი ზედაფენა ღრმა არ არის და მყარ გრუნტზე - ადენილი. ზოგჯერ კი, პირიქით, ზედაპირი მყარი ჩანს, მაგრამ ადამიანის სიმძიმით ადვილად ირღვევა. პატარა მწვანე უნებები მყარ კენჭოვან ჰავას, მაგრამ სინამდვილეში, საფლანგოა. ძალზე საშიშია და მწელიდ გასაველია ჭანჭრობი, რომლის დამახასიათებელი ნიშანია მისი მოთეთრო, გახუხუხებული ფერი.

მომკრო, დაჭობაბილი უნებები საშიში არ არის. მათ ადვილად გათვლით, თუ ფეხს ამობურცული ადგილებს ან ბუჩქნარის ფესვებს დაადგამთ. თუ ბუჩქები არ არის, საეკვი უნებები წინასწარ უნდა მოსინჯოთ ჭოკით, ლატანით და ფრთხილად უნდა გაიაროთ.

ძალზე საშიშია ტორფითა და მცენარეებით დაფარული ადგილები, რომლის ქვეშა წყვადია და საკმაოდ ღრავი. ზედაპირზე ხშირია მცურავი მცენარეებითა და ბალახით წარმოქმნილი „ფანჯრები“, რომლებიც თვალთი თითქმის არ შეინიშნება. ამიტომ ასეთ „ფანჯარაში“ შეიძლება მოულოდნელად ჩაყარდეთ. თუ უცნობ ჭაობს გადაიხარო, მუდმივად თან იქონიოთ ჭოკი და თქვენ წინ მოსინჯეთ ნიდაგი. იაერთ ფრთხილად,

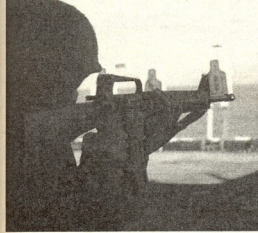
აუჭქარბლად, მკვეთრი მოძრაობების გარეშე.

და მანც, თუ ჭაობში ჩაყაროთ, პანიკას ნუ მიუცემთ, ნუ გააკეთებთ მკვეთრ მოძრაობებს; დაეყრდნობით ანივად დადებულ ჭოკს, ფრთხილად აიწიეთ და მიიღეთ პირიხსტალური მდგომარეობა. ჩაჭიკეთი ლულქაშს, ბალახს და შეეცადეთ ნელ-ნელა ამოძვრეთ სახიფათო ადგილიდან. თუ რამდენიმე ადამიანი ერთად გადას ჭაობს, იყავით ერთმანეთის სახელგევეს, რათა საჭირო დროს ერთმანეთს დახმარება აღმოუჩინოთ.

თუ გაქეთ დრო, ჭაობის გადალახვის წინ დაზვერეთ იგი, რათა განსაზღვროთ სწორი მარშრუტი. ვარკვიეთ, რამდენად შესაძლებელია მისი გადალახვა, მოძებნეთ სახიფათო უნებების შემოვლილი გზები. დაზვერვა უნდა აწარმოოთ დღისით, რაიმე შემთვლილი ადგილიდან ან მაღალი ხეებიდან. დათვალდრეებისა დაადგენთ ჭაობის ზედაპირის ხასიათს, მცენარეულობის, ბილიკების არსებობას.

თუ სიტუაცია მოითხოვს ფარულ და უხმაური გადაადგილებას ჭაობზე, უნდა იმოძრაოთ დახრილად ან ვახლდეთ მუხლებითა და ხელებით, თან ხელთ უნდა მისწი-მოსწიოთ ბალახი და ბუჩქები; ან სულაც იხიხეთ მუცელზე.

დგომით სროლა - ნონასროლა და სიხუსტა

უნდა თუ არა მსროლელს, საბრძოლო ვითარებაში დგომით სროლა მანც მოუწევს. შესაძლია, საჭირო გახდეს სროლა მაღალი ბუჩქებიდან, სარდავის ან სხვების ფანჯრიდან, დანგრეული შენობებიდან, სადაც ფანჯარასთან ახლოს მისვლა შეუძლებელია.

დგომით სროლა განსაკუთრებით რთულია. იგი მსროლელისაგან ძალზე დიდ მოთმინებას, თვითდაჯერებას და გამძლეობას მოითხოვს. დგომით სროლის დროს შაშხანა უფრო მეტად მოძრაობს ვევერზე და ზვეთი ქვევით. მსროლელი მძიმე შაშხანით წარმოადგენს ერთიან სისტემას „მსროლელი-იარაღი“ და ეს სისტემა რომ ნაკლებად მოძრაობდეს, ისე უნდა ვაჭიროო, რომ ბუნებრივ წონასწორობაში იმყოფებოდეს და არ იხრებოდეს რომელიმე მხარეს.

იმისათვის, რომ ვაგვიადვილდეთ შაშხანის დაჭერა, მარცხენა ხელის მტკვანით დაიჭირეთ იგი სიმძიმის ცენტრთან ახლოს, ხოლო მარცხენა იდავი მიაყრდნობით წყენებს. იარაღის სიმძიმის ცენტრი მსროლელს წინ ექნება, ამტომ ტანი დრავ

უკან უნდა გადაიხაროს. ფეხები უნდა დადგათ სიმეტრიულად, ისე, რომ სისტემის - „მსროლელი იარაღი“ სიმძიმე თანაბრად ნაწილდებოდეს თითოეულ ფეხზე. მარცხენა ხელის იდავი იდავი მოითავებოთ მკაცრად შაშხანის ქვეშ. თუ ამ პირობებს არ დაცივთ, იარაღი იმოძრავეს პირიხსტალურ სიმატვეში. მსროლელი მიზნისადმი თითქმის 90 გრადუსიანი კუთხით უნდა იყოს მობრუნებული. ფეხები (ქუსლები) დახლებით მხრების სივანეზე დადგეთ; ფეხის წვერები კი დადგით ისე, როგორც თქვენითვის იქნება მოსახერხებელი. ძლიან ფართოდ ფეხების დადგმა არ შეიძლება, რადგან ეს იწვევს ყანყალს მენჯის მიამოში. ასევე არ შეიძლება ფეხების ძალზე ახლოს დადგმა - ეს ამცირებს საერთო საყდრე ფართობს. ფეხები ასისლოტურად გამართული უნდა იყოს; ფეხების მოხრაც ტანის რხევას გამოიწვევს.

იმისათვის, რომ სისტემა „მსროლელი-იარაღი“ სრულ წონასწორობაში იყოს, თავის სწორად დაჭერაც არის საჭირო. თავი - ერთგვარი საპირწონეა. ასე რომ, თუ იარაღი სწორად გაქეთ მომარჯვებული, თვეენ შედლებთ სტატეკური წონასწორობის შერაჩუნებას. თუ ასეთი წონასწორობა მიღწეული არ არის, ეს იწვევს კუთხითა მიული რივი ჯვეუების დაძაბვას და მსროლელის ნადარეე დაღლას.

ფლომიდან დაძინების დროს საძინებ მოწიობილობა თვალს უახლოვდება და შაშხანა თავისთავად იწევის მაღლა. ამ დროს კონდალი ვყრდნობა არა მხრის ჩადრძევაბას, არამედ მხრის შემადლებას. დგომით სროლისას იდავეში მოხრილი მარჯვენა

ხელი დაწეულია 25-30 გრადუსით.

რიდესაც დადებით ვაწონასწორებულ მდგომარეობაში, აუცილებლად უნდა შეამკრო-მოთ, გაქეთ თუ არა სწორი სტატეკური ორიენტაცია. ამისათვის დახუკეთ თვალე-ბი, მაჯურეთ ტანი, შეარწიეთ შაშხანა აქვე-იკით შანამ, სანამ კუნთების ბუნებრივი დატვირებით იგი თვისითავად არ განქრდება გარკვეულ მდგომარეობაში. იარაღის სწორედ ასეთი მდგომარეობის დროს არ იხრება იგი არცერთ მხარეს. თვალის გახელის შუგეე ტრენფების გადაადგილებით სისტემა „მსროლელი იარაღი“ საბოლოოდ მობრუნეთ მიზნისკენ. არავითარ შემთხვევაში არ გააკეთოთ ეს ტანის მობრუნებით, მითუქტეს - ხელეების და მხრების საშუალებით, მხოლოდ ტრენფების გადაადგილებით; სწორად შერეულ მდგომარეობას დამისსორებთ კუთხოვან-საორიენტაციო მესხიერებით; ვარჯიშთან ერთად კი ამ მდგომარეობას ავტომატურად, დაუფიქრებლად მიადებთ.

მს შუგეე, რაც წონასწორობის დაევებას იმსველით, შეეძლიათ საყრდნად შაშხანის დველი (ქამარი) გამოიყენოთ. შეიძლება გადავიძობით იგი იდავეზე, როგორც წილით, ისე მუსლიდან სროლის დროს, ან ვადათვლით შარხას და ზურგზე. ასეთი ხერხი ახშობს შაშხანის რხევას და ხშირად გამოიყენებს მარცხენამხრივი ქარის დროს, რაც მსროლელს მარჯვენა უბებებს.

მამ, ასე, ვახსოვდეთ! იარაღის სწორად მომარჯვება ზუსტი სროლის საფუველია.

მამორი

ზურაბ ხუციშვილი

მერსედსი პირსკვეფი

Mercedes-Benz M-class

შტუტგარტელი მარკეტოლოგების აზრით, წლეულს ვერობელი ავტომოყვარულები უპირატესობას ახალი ML-ის დიზელის ვარიანტს მიანიჭებენ. თუმცა, პოსტსაბჭოური სივრცის, მით უფრო, საქართველოს უგზობასა და ჩვენს მოქალაქეთა ცეცხლოვან ტემპერამენტს თუ გაკითვალისწინებთ, რა უპირატესობითაც უნდა გამოირჩეოდეს ახალი M-

კლასის დიზელის ძრავა, აქაურებს მაინც ბენზინის 5,0-ლიტრიანი ურჩევნიათ – იგი უბრალოდ ფანტასტიკურია.

„მერსედეს-ბენცმა“ რომ ყველგან შეაღწია და თითქმის ყველა ქვეყნის ბაზარი დაიპყრო, ახალი ამბავი არ არის. სახელგანთქმული ფორმა მხოლოდ სრულამძრავიანი კლასის ათამდე ავტომობილს ითვლის. ახალმა M-კლას-

მა კლასიფიკატორებს ნამდვილი თავსატეხი გაუჩინა – ვერ დაუდგენიათ, რომელ ჯგუფს მიაკუთვნონ – „პარკეტისტებს“ ანუ „კროსოვერებს“ (საბაზო ვერსიას სიჩქარის დამწვევი, ფსკერის დამცავი არ აქვს) თუ ყველგანმავლებს. ისე, თუ 5,0-ლიტრიან ძრავაზე მიდგება საჭმე, ახალი კლასის ჩამოყალიბებაზე მოუწვეთ დაფიქრება.

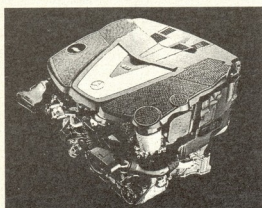
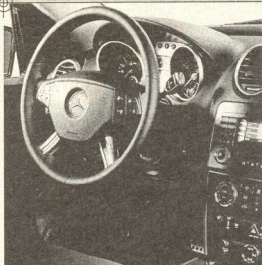

ეროვნული

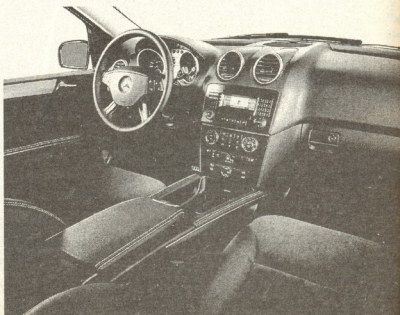
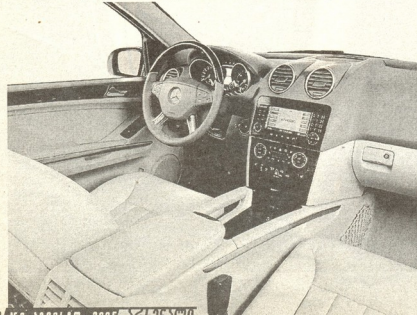
Mercedes-Benz M class

ახალი ტიპის M-კლასი ძრავას მიხედვით ოთხი მოდიფიკაციით იწარმოება. მათგან ორი სრულიად ახალია – 3,2 V6 ტურბოდიზელი და 3,5 V6 ბენზინისა. ორი კი კარგად ნაცნობი 2,8 L4 დიზელისა და 5,0 V8 ბენზინის სუპერძრავა. მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან აგრესიული არჩევანი მრავალფეროვანია, M-კლასს მხოლოდ ერთი ტიპის 7-საფეხურიანი ავტომატური სიჩქარეთა კოლოფი აქვს, რაც საავტომობილო ბაზარზე იშვიათობაა. მიმართულების გადამრთველი ბერკეტი წარსულს ჩაბარდა, ავტომატური კოლოფის მართვა საჭესთან მიმაგრებული ჯოისტიკით ხდება, რომელიც მიმართულების მაჩვენებლის პრინციპით მუშაობს. ზემოთ აწვეით უკუსვლა ირთება, ძველი ჩამოწვეით – წინსვ-

ლა. დილაკზე თითის დაჭერით – პარკინგი. გარდა ამისა, შეიდასაფეხურიანი კოლოფის უპირატესობა ისიც არის, რომ ძრავას ბრუნვათა რიცხვი ყოველთვის 20%-ით ნაკლებია, ვიდრე სხვა სიჩქარეთა კოლოფების შემთხვევაში. ეს არის სწორედ მისი ეკონომიურობის მთავარი მიზეზი. ახალი ML-500 საწვავის ხარჯი 13,4/100კმ-ია. ძველი ML-500 კი იმავე V8 ძრავით 14,1 ლიტრს ხარჯავდა. ძველისგან განსხვავებით ახალი M-კლასის მოდელს არ აქვს ჩარჩო, ძარის ფსკერზე იმპლანტირებულია ჩარჩოს შემცველი გამამაგრებელი ელემენტები. მსგავსი კონსტრუქცია მსუბუქი მანქანისთვის დამახასიათებელ საიმედოობასა და მოქნილობას უზრუნველყოფს. გარდა ამისა, მოდელის ახალი კონსტრუქციისთვის შეჩვენულია თან-

ამდროვე მასალემა კონსტრუქტორებს საშუალება მისცა, რომ საგრძობლად შეემცირებინათ მანქანის საერთო წონა. ჩვეულებრივ, გზებზე M-კლასის მთავარი ღირსება გამოირჩეული კომფორტია, რომელიც „ლუქსური“ სედანის კომფორტს არ ჩამოუვარდება. უკანა სავარძელი წინამორბედთან შედარებით საგრძობლად გრძელია, თავს ზემოთ სივრცეც გაცილებით მეტია. მიხეულებულ მთიან გზებზე, სადაც ასფალტი ხარისხით ვერ დაიკეხნის, M-კლასი ისე მიცურავს, როგორც იახტა წყნარად მოლივლივ უღვავს. რყევასა და ნვლრევას დამოუკიდებელი უკანა საკიდრები შთანთქავენ, რომლებიც ჩარჩოს მსგავს საგანგებო მოწყობილობაზე მიმაგრებული. ეს უკანასკნელი კი ძარაზე ორი რუხინისა და ორიც პილარ-

ლიკური საყრდენითაა მიმაგრებული. მიკედ, M-კლასის ბლოკ მოდიფიკაციის მანქანის სალონში, შევიდითა და მიიღეთ ყავა, ისე, რომ ერთი წვეთიც არ დაგვეცეთ თეთრი კონსტიტუტზე.

წარმოიდგინეთ, რომ ახალი M-კლასი მაღალ ბორღორს მიაღწავს, ჯერ წინა თვლებით გადალახა წინამძღვლობა, მერე უკანა თვლებით მსუბუქად ავიდა ტროტუარზე. ყველაფერი ეს კი მძღოლმა ილაკა თითის ერთი დაჭრით მოახუნა. რა ხდება, როცა მძღოლი „უგზობის“ კლავის აჭერს თითს? — მანქანა შედარებით რბილად რეაგირებს აქსელერატორზე. ასეთ შემთხვევაში ავტომატიკა დამოუკიდებლად ახდენს ღერძთაშორის დიფერენციალთა ბლოკირებას. თუ მანქანის ციციბო აღმართზე გაჩერება მოვიხდით და შემდეგ მის დაძვრას შევეცადო, M-კლასი უკან არ დაგორდება, რადგან აქსელერატორზე ფეხის დაჭერამდე ბორბლები ავტომატურად ბლოკირებულ მდგომარეობაში იქნება.

ყველაზე უჩვეულო, რასაც მძღოლებს უშრავლესობა აუღელვებლად ვერ გადაიტანს, Downhill Speed-ის გამოყენებაა. ციციბო დაღმართზე, სადაც სიჩქარის შერჩევა-შენარჩუნება საჭირო, მძღოლური ინსტრინქტის საწინააღმდეგოდ პედლებს არ უნდა მიეკაროთ და ფეხები სავარძლის ქვეშ შეიკეცოთ. ავტომატიკა თავად შეინარჩუნებს სიჩქარეს — საათში 6 კილომეტრს. თუკი დაღმართის კუთხე მოიმტებს, ავტომატი 4 კილომეტრთან რეჟიმზე გადავა, კლების შემთხვევაში კი სიჩქარეს საათში 18 კილომეტრამდე ვაზრდის.

უგზობისთვის M-კლასს კიდევ ერთი უპირატესობა აქვს — სათანადო კლავიშზე თითის დაჭერის შემდეგ სალონში მჯდომი მამინე ივრძობს როგორ ფართოდება თვალსაწიერი. ეს იმიტომ ხდება, რომ მანქანის მარა ზემოთ იწევს. „Off-road“-ის პაკეტი

აღჭურვილი M-კლასის კლირენსი (მანძილი ავტომობილის აგრეგატების დაბალ წერტილებსა და გზის ჰორიზონტალურ სიბრტყეს შორის) 29 სანტიმეტრს შეადგენს — ზუსტად იმდენს, რამდენიც სამხედრო ჯიპებს აქვს. ტრადიციული ჯიპების, მაგალითად, იმე-ლენდგავენის“ კლირენსი მხოლოდ 22 სანტიმეტრია. საბაზო M-კლასს კი შანსი აწევა 26,11 სანტიმეტრის სიმაღლეზე შეუძლია. როგორც ხედავთ, M-კლასი სერიოზულ ყველგანმავლად გარდაიქმნა. ასეთ ყველგანმავლად, რომლის მართვაც ყველაზე სუსტ, გამოუცდალ და ახალბედა მძღოლსაც არ გაუჭირდება.

„შერხედეს-ბენცმა“ M-კლასის გამოშვებით ახალი ტექნოლოგიური გარღვევა მოახდინა, მით უმეტეს, რომ ძველი ვერსია ყველას არ მოსწონდა, იგი დიდი ხანია სრულყოფას ითხოვდა.

საინტერესო ფაქტია, რომ M-კლასის გამოშვება ორ სრულიად შესატყვის ვერსიად ხდება — „ოფ-როულ“ პაკეტი და მის გარეშე. პირველ შემთხვევაში შესაძლებელია ვიგულისხმოთ სრულყოფილ SUV (ასე უწოდებენ ამერიკაში უმაღლესი კლასის ყველგანმავლებს) ბიზნეს-კატეგორიასთან შესატყვისობა, მეორე შემთხვევაში კი „კროსოვერი“, რომელიც პრემიუმ-კლასს განეკუთვნება. უგზობაში M-კლასი ადრეც სვლობდა თავის უშუალო კონკურენტებს, ახლა კი მას შეუძლია გზებზე ტოლი არ დაუდოს როგორც „BMW X“-სერიის, ისე „ფოლკსვაგენ ტუარგის“, „ინფინტი-ფი-X“-ისა თუ „ლექსუს RX“-ის კლასის მანქანებს.

M-კლასის ფასი დაახლოებით 50 ათასი ევროდან იწყება. ყველაზე ძვირი ვერსია კი შესაძლოა 100 ათას ევროსაც აჭარბებდეს.

13/27

თითქოს ნაცნობი, მაგრამ მაინც უსსო „მაკაროვი“

ნახევარსაუკუნოვანი „მაკაროვი“ ერთ-ერთ საუკეთესო ჯიზის პისტოლეტადაა მიჩნეული

„მაკაროვი“ ისეთივე საყოველთაო ცნებაა პოსტსაბჭოური ქვეყნების მოქალაქეთათვის, როგორც ავტომანქანა „ვოლგა“ თუ „მოსკვირი“.

„მაკაროვი“ და „კალაშნიკოვი“ ჯერ კიდევ დიდი ხნის წინ იქცა საბჭოთა, შემდგომში კი რუსული არმიის სიმბოლოებად. საქართველოს შეიარაღებულ ძალებსა და სამართალდამცავ სტრუქტურებშიც არ უჩიოდნენ საბჭოთა წარმოების „მაკაროვების“ ნაკლებობას. ბოლო წლებში მათ ბულგარეთში ნაყიდი „მაკაროვებიც“ დაემატა.

იხე კი ქართველი ოფიცრები, თუკი ბედი გაუღიძებდათ, „მაკაროვს“ საიმონებით ცვლიდნენ (საბარალო ოთახებში) ჩეხურ CZ-ზე ან ავსტრიულ-გერმანულ Sig-Sauer-ზე.

შეიძლება დღეს ზოგიერთი ცოტა ამრეზითაც კი უყურებს სტალინის-დროინდელ „მაკაროვს“, მაგრამ არ უნდა

დაგვაიწყდეს, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში „მაკაროვი“ ერთ-ერთ საუკეთესო პისტოლეტად იყო მიჩნეული მსოფლიოში.

ბევრი „მაკაროვს“ ასევე საბჭოთა TT-ს ადარებს და უპირატესობას მას ანიჭებს, რადგან TT-ს ტყვია დიდი გამოჭოლი მოქმედებით გამოირჩევა.

1951 წელს, როდესაც ნიკოლაი მაკაროვის პისტოლეტი PM საბჭოთა არმიისა და მილიციის შეიარაღებაში

მაკაროვის იარაღულად დაშლა და მისი ვაზნები. ძველი 9X18 PM (ქვემოთ) და თანამედროვე 9X18 PM.

მიიღეს, შემდეგი პრინციპით ხელმძღვანელობდნენ – PM-დან ნასროლ ტყვიას გამჭოლად კი არ უნდა გაეხერხებია მოწინააღმდეგის სხეული, არამედ შეეჩერებინა იგი. ამიტომაც PM-ის 9,2 მმ კალიბრის ტყვიას უფრო მეტი შემაჩერებელი ძალა აქვს, ვიდრე TT-ს 7,62 მმ კალიბრის ტყვიას.

TT-სგან განსხვავებით PM-ს უფრო მარტივი კონსტრუქცია აქვს (PM-ის სქემა, ლულაზე წამოცმული ზამბარით, პირველად „ვალტერის“ PP ტიპის პისტოლეტში გამოიყენეს), მასზე პატარაა (TT-ს სიგრძე 195 მმ-ია, PM-ისა კი 161 მმ.) და რვა ვაზნით მხოლოდ 810 გ-ს იწონის.

„მაკაროვს“ აქვს ფეფქტიანი და საიმედო დამცველი – თუკი ვაზნა უკვე გაგზავნილია ლულაში და მსროლელი დამცველს დაუშვებს, შეყვებული ჩაზმახი ეცემა, მაგრამ გასროლა არ ხდება (გადატენილი TT-ს ტარება მის დამ-

**უზმო და უალო
სროლისთვის
ტანკუთვნილი
სპეცბისტოლელიტე ПБ**

ჩ3060	ფოსიმი:	ПМ „მაკარო-
ვის“	სისტემის	პისტოლელტის
სიგრძეა	16.1 სმ,	სიმაღლე —
12.7 სმ,	ხოლო	სიგანე — 3.1
სმ.	ცარიელი	მჭიდით
პისტო-	ლელიტე	730 გ-ს
		ინონის.

როვი“ ნაკლებად ესადაგება საარმიო მოთხოვნებს და ის უფრო კარგი ჯიბის პისტოლელიტეა.

1967 წელს „მაკაროვის“ ბაზაზე შეიქმნა მაყუნიანი პისტოლელიტე ПБ, რომელიც საბჭოთა არმიის მოავარი საღაზვერუო სამმართველოს სპეცრაზმების შეიარაღებაში მიიღეს.

9X18 მმ-იანი ვაზნის სისუსტის გამო, 1994 წელს რუსეთმა დაიწყო „მაკაროვის“ თანამედროვე მოდიფიკაციის ПММ-ის წარმოება. ПММ-ში გამოიყენება ახალი ტიპის ვაზნა 9X18 ПБМ, რომელიც მეტი სიძლიერით გამოირჩევა, განსაკუთრებით ჯვანის გარღვევისას. ПММ-ში ПБМ-ის ტიპის 12 ვაზნა ჩადის, რადგან მჭიდში იმისი ერთ რიგად კი არა, როგორც ეს ПМ-შია, არამედ ჭედარკულად არის განთავსებული.

შეიძლება ვინმეს არ მოსწონდეს „მაკაროვი“, მაგრამ ის ცული პისტოლელიტე სულაც არ არის. პროფესიონალი მსროლელები „მაკაროვიდან“ სროლისას ისეთ შედეგებს აჩვენებენ, რომ თანამედროვე „გლოკების“, „ზოგ-ზაურებისა“ თუ „ბერეტის“ მფლობელებსაც შეუძრდებათ.

თბილისის იარაღის მაღაზიებში „მაკაროვის“ ფასი დაახლოებით 300 დოლარის ფარგლებში მერყობს და П-ს შემდეგ ყველაზე იაფი პისტოლელიტეა, რომლის სახლში შენახვის უფლებით შეძენა ნებისმიერ ფსიქიკურად გაწონასწორებულ და სრულწლოვან საქართველოს მოქალაქეს შეუძლია.

ირაკლი ალაღაშვილი

ცვლელ დაყენების შემთხვევაშიც დიდ რისკთან არის დაკავშირებული — მიწაზე დაღეკვისას შეიძლება გაისროლოს). ვალატენილი და ჩანჩხაზმეგებული „მაკაროვიდან“ გასასროლად საკმარისა სასხლეტზე თითის გამოკრა (ანალოგიურ შემთხვევაში, П-ზე ჯერ ჩანჩხი უნდა შეაყენო და მერე დააწვეთ სასხლეტს, რაც დროის დაკარგვაა). ასეთ დროს ვასროლისთვის საჭიროა სასხლეტს არანაკლებ 4,3 კგ-ის ძალით დააწვეთო თითით. თუკი ჩანჩხი შეყუწმულია, ვასროლისთვის სასხლეტზე 2 კგ ძალის მოღებაც საკმარისია.

„მაკაროვის“ დადებით თვისებად მიჩნეულია ის ვარემოებაც, რომ მისი მართვა ერთი ხელითაც შეიძლება — მარჯვენა ხელის ცერა თითით დააწვეთ დამცველს და საწვენებელი თითით გამოკრავთ სასხლეტს.

როგორც აღვნიშნეთ, „მაკაროვს“ მარტები კონსტრუქცია აქვს — იგი მხოლოდ 33 დეტალისგან შედგება და პისტოლელიტის არასრული დაშლისთვის

არაკითარი ინსტრუმენტი არ არის საჭირო.

ოფიციალურად მიჩნეულია, რომ „მაკაროვი“ ვანსაზღვერულია 4000 ვასროლისთვის, მაგრამ ზოგიერთი მათგანიდან 60 ათასი ტყვიაც არის ვასროლილი.

მუსხედავად ბევრი დადებითი თვისებისა, „მაკაროვს“ ზოგიერთი ნაკლიც აქვს. კერძოდ, ნაკლებად მოსხერხებელი ტარი, მჭიდის გამოცვლის სირთულე და ა.შ. ყველაზე დიდ ნაკლად მისი ვაზნა ითვლება. საბჭოთა კონსტრუქტორებმა 9X18 მმ კალიბრის ვაზნა გერმანულ 9X18 „უკრის“ საფუძველზე შექმნეს, მაგრამ აჯობებდა, 9X19 მმ კალიბრის „პარაბელუმების“ ვაზნაზე აეწყოთ. ასეთ შემთხვევაში, ალბათ, „მაკაროვი“ მსოფლიოში მართლაც ერთი საუკეთესო პისტოლელიტე იქნებოდა, მათ შორის, საარმიო პისტოლელიტებს შორისაც.

დღეს კი დასავლელი და რუსი სპეციალისტებიც აღიარებენ, რომ „მაკა-

**„მაკაროვის“
თანამედროვე
მოდიფიკაცია
მის მჭიდში
განსხვავებით,
ნიცვლად 12
თავსდება**
ПММ-ი.
ПМ-ისგან
8-ის
ვაზნა

**„მაკაროვის“
კომერციული
მოდიფიკაცია
დაყენებული
ლაზერული მიზნის
მაჩვენებლით**
ИЖ-71-ი,
მასზე

საგარეო
და
საინფორმაციო
სამსახური

III

